

Cseresznyevirág Művészeti Óvoda és Tagóvodája
1039. Budapest, Pais Dezső u 2, Medgyessy Ferenc u. 1.

OTTHONUNK
OBUDA
BÉKÁSMEGYER

OTTHONUNK
OBUDA
BÉKÁSMEGYER

A Cseresznyevirág Művészeti Óvoda és Tagóvodájának Pedagógiai Programja

Készítette: Zoller Nóra, igazgató

TARTALOMJEGYZÉK

Az óvoda jogi státusa, adatai	3
Bevezető	4
1. Helyzetkép az óvodánkról	6
1.1. Az óvoda környezete	6
1.2. Az óvoda nevelőmunkája	6
1.3. Programunk alapelve	7
1.4. Gyermekképünk	8
2. A programunk globális célrendszere	8
2.1. Alapvető céljaink	8
2.2. Általános nevelési feladataink	8
2.3. A programunk rendszerábrája	11
3. A nevelés kerete	12
3.1. Egészséges életmód alakítása, egészségfejlesztési program	12
3.2. Az érzelmi, erkölcsi nevelés és értékorientált közösségi nevelés	17
3.3. Anyanyelvi-, értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása	21
3.4. Program ajánlott napirendje	24
4. A program tartalmi kerete	27
4.1. Hagyományőrzés, népszokások	27
4.2. Művészeti jelesnapok	30
4.3. Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink	31
5. Tevékenységformák	32
5. 1. Játék	32
5. 2. Játékba integrált tanulás	37
5. 3. Verselés, mesélés, dramatikus játék	40
5. 4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	44
5. 5. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	47
5. 6. A mozgás, mozgásos játékok	51
5. 7. A külső világ tevékeny megismerése	54
5. 8. Munka jellegű tevékenységek	58

6. OVI + Program	60
7. Gyermekvédelmi munka az óvodában	62
8. Kiemelt differenciált fejlesztések	64
8.1. A gyermekek tehetség gondozása	64
8.2. Fejlődési ütemükben eltérő gyermekek nevelése	66
9. A program kapcsolatrendszere	67
9. 1. Az óvoda és a család kapcsolata	67
9. 2. Az óvoda és a bölcsőde kapcsolata	68
9. 3. Az óvoda és az iskola kapcsolata	69
9. 4. Az óvoda és a fenntartó kapcsolata	69
9. 5. Az óvoda egyéb kapcsolatai	69
10. A program erőforrása	72
10.1. A személyi feltételeink	72
10.2. A tárgyi feltételeink	73
10.3. Programunk eszköztára	73
11. A program tervezése, ellenőrzése, értékelése	77
11.1. A program szakmai működését tervező dokumentumok	77
11.2. Vezetői, szakmai ellenőrzések	78
11.3. Szakmai innovációk, fejlesztések és szakmai belső értékelési rendszer	78
12. Érvényességi rendelkezések	80
13. Legitimációs záradék	81
14. Felhasznált törvények	82
15. EMMI határozat az alternatív óvodai program jóváhagyásáról	83
16. Felhasznált szakirodalom	84
17. Egyetértési nyilatkozatok	91

Az óvoda jogi státusza, adatai

- Az óvoda székhelye:** Cseresznyevirág Művészeti Óvoda
1039 Budapest, Pais Dezső út 2.
- Telefonszáma:** 243-2948
- E-mail:** pais-o@kszki.obuda.hu
- A Tagóvoda:** Cseresznyevirág Művészeti Óvoda Tagóvodája
1039 Budapest, Medgyessy Ferenc út 1.
- Telefonszáma:** 244-3893
- E-mail:** medgy-o@kszki.obuda.hu
- Az óvoda alapító okiratának száma:** 1-E/2015-678003
- Az óvoda OM azonosítója:** 034 273
- Az óvoda, fenntartója:** Budapest Főváros III. kerület
Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat
- Az óvoda felügyeleti szerve:** Budapest Főváros III. kerület
Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat
képviselő-testülete
1033 Budapest Fő tér 3.
- Az intézmény működési területe:** Budapest Főváros III. kerület
Óbuda- Békásmegyer
kijelölt körzete
- Az intézmény típusa:** Napköziotthonos Óvoda
- Az intézmény közfeladata:** óvodai nevelés, ellátás
- Az intézmény jogállása:** önálló jogi személy,
részben önálló gazdálkodású költségvetési
intézmény
- Az óvoda befogadóképessége:** 385 gyermek
- Az óvodai csoportok száma:** 15 csoport
- Az intézményben működő közhasznú Alapítványok:**
- „A Pais úti óvodásokért” Alapítvány – Napraforgó Művészet Óvoda
  - „Hétszínvirág békásmegyeri lakótelep óvodásait támogató” Alapítvány – Hétszínvirág Művészeti Tagóvoda

BEVEZETŐ

A Budapest III. kerületi Cseresznyevirág Művészeti Óvoda (Pais Dezső út 2.) és Tagóvodájának (Medgyessy Ferenc út 1.) vezetőjeként – a nevelőtestület nevében - köszöntöm mindazokat, akik érdeklődnek intézményünk helyi pedagógiai programja iránt.

Remélem - mint óvodánk nevelőmunkájával ismerkedő, illetve a későbbiekben már jól ismerő – szülőként, programunkat olvasva megtalálja a lehetőséget arra, hogy gyermeke intézményünkben egészségesen, biztonságban, hatékonyan fejlődjön.

Óvodáinkban a gyermekek ellátása a lehetőségekhez mérten azonos elvek, célok alapján történik.

A *székhelyintézmény (Pais D. u. 2.)* Békásmegyer hegy felé eső részén, főútvonalaktól távol, a lakótelep szélén, az ó-falu határán, családi házakkal, kertekkel övezett környezetben található, mely ideális nevelési hely a gyermekek számára.

A *tagintézmény (Medgyessy F. u. 1.)* a békásmegyeri lakótelep elsőként épített óvodája a Duna felőli oldalon védett környezetben található, könnyen megközelíthető tömegközlekedési eszközökkel.

A **gyermekek** nevelése homogén és vegyes csoportokban történik, **az intézményekben, figyelembe véve a szülők igényeit, igazodva a jelentkezők életkori összetételéhez, 13 gyermekközösségben.**

Mindennapi munkánk során azt tapasztaljuk, hogy a gyorsan változó világunkban a családok rohanó életritmusának következtében, sok esetben a megélhetésért, a napi szinten tartás elérése miatt, egyre több, a sajátos nevelést igénylő gyermek (magatartászavaros, tanulási problémával küzdő stb.).

Nagy öröm számunkra, hogy logopédus, fejlesztőpedagógus, illetve pszichológus is segíti az óvodapedagógusok ez irányú nevelőmunkáját.

Évek óta kiemelt nevelési feladattá vált számunkra a művészeti nevelés, a néphagyományok ápolása. A környezet, a művészet szeretete, ismerete esetleg valamelyik művészeti ág művelése már óvodás korban elkezdődik. Az esztétikum nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre.

E gondolat jegyében kívánjuk nevelőmunkánkkal felhívni a szülők figyelmét is:

- **a külső világ, a szülőföld, a helyi hagyományok a nemzeti, családi, tárgyi kultúra tevékeny megismerésére, a művészeti nevelés fontosságára.**

Az OVI+ Program megvalósítását közhasznú Alapítvány biztosítja a Budapest Főváros III. Kerület, Óbuda-Békásmegyer Önkormányzattal kötött Együttműködési megállapodás alapján;

A nevelőtestületünk irányadóként adaptálta és évek óta sikeresen használja a

Nagy Jenőné: „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” elnevezésű programját.

Az alternatív óvodai program módosított változatát 2017. november 29-én jóváhagyta az Emberi Erőforrások Minisztériumának oktatásért felelős államtitkára.

Az adaptált program cél és feladatrendszerével a nevelőtestület maximálisan azonosult és a

---

nevelés folyamatában iránymutatóként használja azt.

Ez a program a művészeti nevelés tekintetében megőrzi a tradicionális értékeket. Arra készíti az óvodapedagógusokat, hogy az egész napi óvodai életet még differenciáltabban, az egyéni szükségleteket, képességeket fejlessze, a gyermeki önállóságot támogatva, alakítsa ki és szervezze meg a harmonikus fejlődés érdekében.

A programadaptálás folyamatában a tevékenységrendszer belső tartalmában - a helyi sajátosságainkat figyelembe véve - módosítások történtek, valamint megtörtént a törvényi előírásoknak való megfeleltetés is.

A program eddigi megvalósításában a nevelőtestület tagjai aktívan részt vettek, köszönettel szeretném illetni munkájukat, töretlen elkötelezettségüket.

Székhely óvodánk 2006 óta a program budapesti bázisóvodájaként működik. Bázisóvodaként elsődleges feladatunknak tekintjük, hogy a programot adaptáló és felhasználó óvodák szakmai munkáját segíteni tudjuk annak érdekében, hogy minél teljesebben megvalósulhassanak a művészeti program értékei.

Köszönetet mondunk a szerzőnek, program alkotójának és az ONME Egyesületének a Pedagógiai Program megvalósításához nyújtott segítségükért.

Budapest, 2024. február 29.

Zoller Nóra
igazgató

1. HELYZETKÉP AZ ÓVODÁNKRÓL

1. 1. AZ ÓVODA KÖRNYEZETE

Intézményeink elhelyezkedése kedvezőnek mondható, óvodásaink többsége a környező panelházakból, másik részük családi házas, zöldövezetből érkezik.

A szülők nagyobb része megfelelő anyagi körülményekkel rendelkezik, ami nagymértékben meghatározza szakmai munkánkat.

A felgyorsult életritmus és az átalakult érték szemlélet következtében a családok kevesebb időt tudnak fordítani a gyermekek esztétikai, intellektuális, érzelmeinek fejlesztésére. Úgy ítéljük meg, hogy a szociális hátrányból adódó fejlődési eltérések is igen jellemzőek.

A művészeti tevékenységek az óvodánkban rendkívül sokrétűek, összetettek és komplex jellegűek. Ide tartozik a játék, verselés, mesélés, dramatizálás, ének, zene, énekes játék, gyermektánc, rajzolás, festés, mintázás, kézi munka, mozgás, a külső világ tevékeny megismerése, valamint a környezet esztétikája is. Egy szépen berendezett csoportszoba, az óvoda esztétikussága és harmóniája, komoly hatást gyakorol a gyermekekre, szülőre egyaránt.

Így a nevelés során a fő hangsúlyt – a művészeti nevelés változatos eszközeinek alkalmazásával az érzelmi - erkölcsi – értékorientált - esztétikai - intellektuális érzelmek fejlesztésére fordítjuk.

1. 2. AZ ÓVODA NEVELŐMUNKÁJA

Az intézményeinkben folyó nevelőmunka sikeressége leginkább abban gyökeredzik, hogy kollektívánkat igen probléma érzékeny, kreatív óvodapedagógusok, oktató-nevelő munkát támogató kolléganők, dajkák alkotják; akik legfontosabb feladatuknak azt tartják, hogy a gyermekekkel megszerettessék az óvodát és minél családiasabb légkört tudjanak megteremteni. Óvodánkban - az Óvodai nevelés országos alapprogramja szellemében - kialakított nyitottság maximálisan törekszik biztosítani a szülők és az óvodapedagógusok partneri kapcsolatát.

Az intézményben vegyes életkorú és azonos életkorú gyermekcsoport is működik egyaránt. A csoportok összetételét nagyban befolyásolhatja az intézménybe jelentkező gyermekek életkora, a szülői igények.

Az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” elnevezésű program adaptálásakor és a használata során az is fontos szerepet játszott, hogy ez a program mindkét szervezeti felépítésű csoportban kiválóan alkalmazható. A székhely intézmény módszertani bázisközpontként, a fővárosban képviseli hatékonyan a művészeti programot.

A napirend kialakítása az óvodában folyamatos, ez lehetőséget teremt a nyugodt, elmélyült játék biztosítására. Minden tevékenység kezdeményezése, játékba integráltan történik. A folyamatos napirend következtében óvodapedagógusaink kötetlenebb formában törekedhetnek a gyermekek személyiségfejlesztésére, a képességek kibontakoztatására.

A dajkáink munkabeosztását is úgy alakítottuk ki, hogy a csoportos dajkák intenzívebben segítsék az óvodapedagógusok nevelőmunkáját, és aktívan részt vegyenek a csoportok napi életében.

Figyelembe véve, hogy a gyermekek szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi

személyiségek. A személyiségjegyek alakítása során igyekszünk kiemelt hangsúlyt fordítani **az érzelmi - erkölcsi – értékorientált - esztétikai** – intellektuális érzelmek fejlesztésére. A „művészeti nevelés” sokszínűsége, hangsúlyozott szerepe ehhez igen nagy segítséget nyújt.

Óvodapedagógusaink is szívesen énekelnek, zenélnek együtt egy-egy jeles nap, ünnep, vagy a mindennapok témafeldolgozásai során adódó megvalósítások alkalmából, látogatnak át társintézményekbe, esetleg szomszéd művészeti óvodába.

Az ábrázoló térben folytatott tevékenységre az egész nap során lehetőségük van a gyermekeknek, ezt teljes mértékben elősegíti, a csoportokban kialakított, elkülönített tér, illetve az ott elhelyezett eszközök. Igyekszünk minél jobb minőségű és változatos anyagot biztosítani az egyes technikák elsajátítására.

Gyermekeink sokat tartózkodnak a szabadban, hagyománnyá vált a közös kirándulások szervezése, részben ünnepkörökhöz kapcsolódóan, de az erdei ovi szervezése is biztosított a Madarász-ovi keretein belül.

Évek óta fokozatosan alakítjuk kapcsolatrendszerünket.

Az óvodánkban kialakított hagyományok jól biztosítják ezek működő-képességét.

1.3. PROGRAMUNK ALAPELVE

- szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelem gazdag óvoda megteremtése, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, a hátrányok kiegyenlítésének elősegítése során, hogy
- gyermeki tartást, önállóságot, s ebből az önállóságból fakadó
- egészséges öntudatot, kibontakozási és önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermeknek.

Kiindulási pontjaink

A nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Minden gyermek a saját képességrendszerének figyelembe vételével nevelhető, fejleszhető, nevelik, fejlesztik a társas kapcsolatokat, az óvoda összes dolgozója.

Ezért a felnőttek tetteikkel sugározzák a feltétel nélküli szeretetet, s az alábbi mottónkat.

**„Tisztellek Téged,
fontos vagy nekem,
csakis Rád figyelek, és segítek Neked,
ha szükséged van a segítségemre.”**

Minden gyermek ismerje meg és tudja a testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is érzékelje, hogy mik a hiányosságai. Ezt fogja fel természetesen, minden lelki feszültség nélkül.

1.4. GYERMEKKÉPÜNK

Célunk: A gyermekek alapvető jogainak és szükségleteinek figyelembevételével olyan szeretetteljes nevelés biztosítása – az eltérő fejlettség elfogadása mellett -, melynek következtében a gyermekeink rendelkeznek az alábbi tulajdonságokkal:

- Vidámak, tudnak nevetni, felfedezni, csodálkozni,
- érzelmileg gazdagok, kiegyensúlyozottak,
- figyelmesek, segítőkészek embertársaik iránt;
- kreatív gondolkodás jellemzi őket,
- kitartóak, önállóak,
- testileg edzettek,
- vonzódnak az élményekhez, meséhez, zenéhez, alkotó tevékenységekhez.

2. PROGRAMUNK GLOBÁLIS CÉLRENDSZERE

2. 1. ALAPVETŐ CÉLJAINK

- Az óvodások nyugodt, élményekben gazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése a magasabb rendű érzelmek kibontakoztatásával, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével;
- Sokoldalú, igényes, egyéni képességfejlesztés segítségével a személyiség fejlődésének biztosítása, elősegítése.
- Komplex élmények biztosításával erős érzelmi kötődés kialakítása a gyermekek és a művészetek között.

Az alapvető célok megvalósítása során az óvodai nevelésünk alapelve a gyermeki személyiség elfogadása, tisztelete, szeretete, megbecsülése a bizalom kiépítése mellett. Gondoskodunk a gyermekeink szükségleteinek kielégítéséről. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

2. 2. ÁLTALÁNOS NEVELÉSI FELADATOK

Feladatunk az óvodások testi, lelki szükségleteinek kielégítése az érzelmi, erkölcsi-szociális-értékorientált, esztétikai és az intellektuális érzelmek differenciálódásával.

❖ Az érzelmi-erkölcsi-szociális és értékorientált érzelmek alakításának feladatai

- érzelmi biztonságot nyújtó, közvetlen, szeretetteljes, nyugodt, családi légkör megteremtése állandó értékrend mellett;
- az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek az óvodánkat megismerhessék, ezáltal érzelmi kötődés alakulhasson ki, hogy olyan tulajdonságok alapjai indulhassanak el bennük a felnőttek mintáján keresztül, mint a hűség, becsület valamihez, amely megalapozhatja majdan a lojalitást, empátiás érzeteket környezetükhöz, óvodájukhoz,

-
- gyermektársaikhoz, az óvoda felnőtteihez;
  - a gyermekek nyitottságára építve segítjük a gyermekeket, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek hazaszeretetét és a szülőföldhöz és családjához való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a jóra, szépre, azok megbecsülésére;
  - olyan óvodai élet biztosítására törekedjenek, melyben sok a közös élmény, a közös tevékenység. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a hagyományok, a csoportot összetartó szimbólumok, jelek, erősítsenek meg olyan erkölcsi tulajdonságokat, mint az együttérzés, együvé tartozás, önzetlenség, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, szerénység, önállóság, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, szabálytartás, igazságosság, igazmondás, a közösen végzett munka öröme.
  - a mindennapi testi-lelki edzés lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi harmóniájának kialakulását;
  - a gyermek - gyermek, felnőtt - gyermek viszonyában mutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a helyi viselkedéskultúra szokásainak interiorizálását, konstruktív együttműködő, társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést, önértékelést. A gyermek a környezetében lévő emberi kapcsolatokban vegye észre a jó cselekedeteket, de a rosszat is tudja érthetően kifejezni;
  - az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő-képességek megerősítése segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa társát a csoportban;
  - az erkölcsi, szociális érzékenység fejlődése segítse a gyermek én-tudatának egészséges alakulását és engedjen teret a gyermek önkifejező törekvéseinek;
  - a gyermekek az óvodapedagógusok segítségével fogadják el egymást és tudjanak alkalmazkodni ahhoz is, hogy valamiben különböznek egymástól;
  - a szociális érzékenység kialakulása segítse a másság elfogadását.

❖ **Esztétikai érzelmek alakításának feladatai**

- egyéni igényeket is figyelembe vevő esztétikus, higiénikus gondozás segítse elő, az esztétikus megjelenés igényének formálását;
- harmonikus, összerendezett közös mozgások, énekes játékok, gyermektáncok segítsék elő a gyermekek jó tartásának kialakulását, az esztétikus, finom mozdulatainak megjelenését;
- az esztétikus óvodai környezet segítse a gyermekek szép iránti igényének kialakulását, a szép környezet felfedezését, felismerését és megóvását;
- az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda mindennapjaiban, hogy kialakuljon a gyermekekben az esztétikum iránti érdeklődés a művészetek és a természeti, tárgyi, emberi környezetben egyaránt;
- a művészeti tevékenységeken keresztül teremtsék meg a szépre rácsodálkozás, gyönyörködés lehetőségét, a művészetek komplexitásával létrehozható katartikus élményeket, pillanatokat, hogy a gyermekekben megerősödjön az élménybefogadó képesség;
- a népművészet formanyelvén a program tevékenységi kereteként, az óvodapedagógusok, építsék be a tematikus tervekbe, a napi tevékenységekbe, a hagyományőrzést, a népszokásokat, a jeles napokat;
- a gyermekekben alakuljon ki kötődés a szűkebb környezetükhöz, Külső-Óbudához (Békásmegyérhez), szülőföldjükhöz, - a projektpedagógia segítségével a lokálpatriotizmus, a hazaszeretet érzésének kialakítása kiemelt feladatunk;
- képesek legyenek a tárgyi - emberi - természeti környezetben észre venni a szépet és a csúnyát;

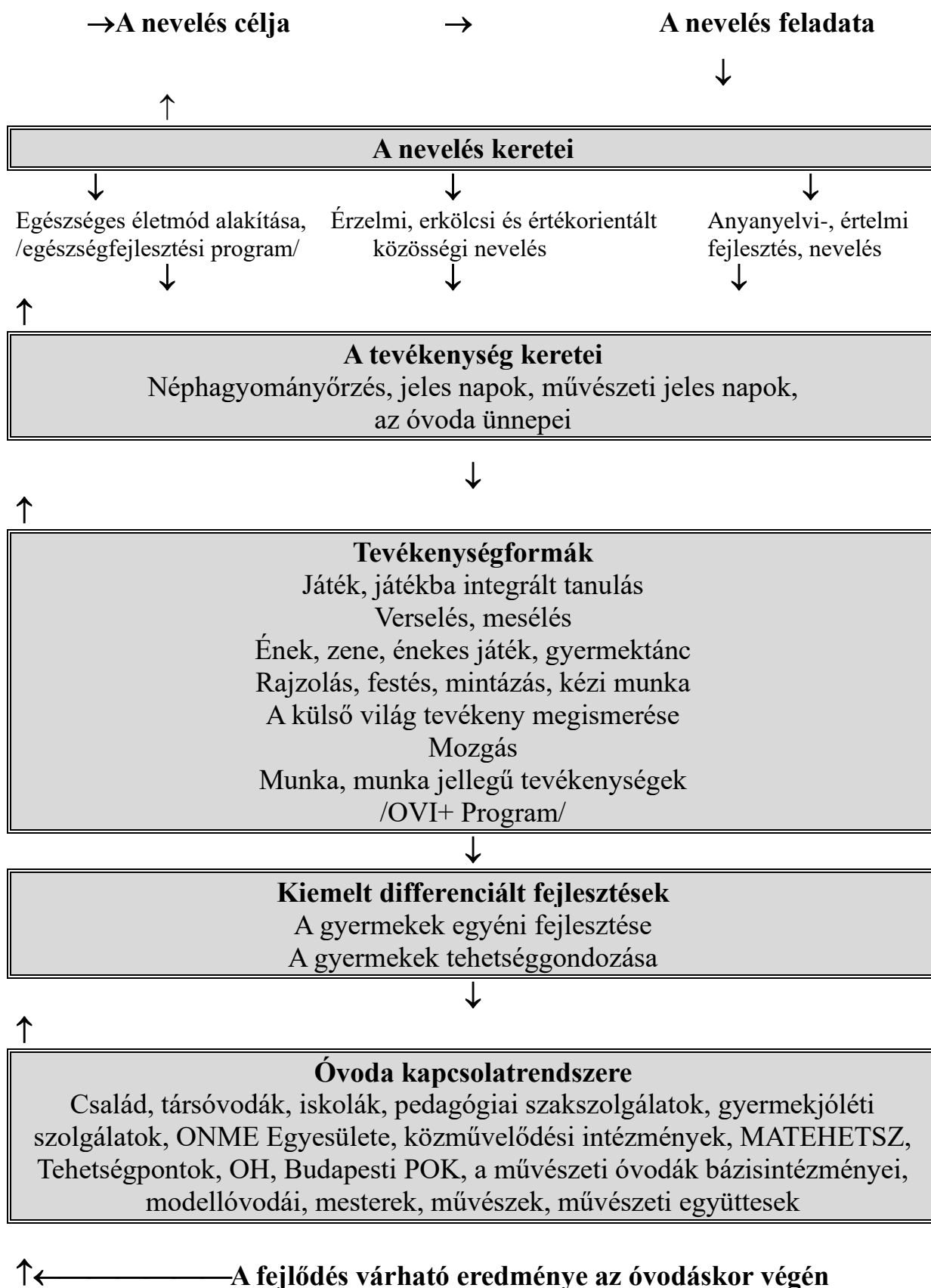

- az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének.

❖ **Az intellektuális érzelmek alakításának feladatai**

- az óvodapedagógus a gyermekekkel fedeztesse fel az anyanyelvünk szépségét, a gyermekek leljék örömeiket abban, ha érthetően el tudják magyarázni mondanivalóikat, kérésüket. A meghitt beszélgetések erősítsék meg a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét, kifejezőkészségét és a gazdag nem verbális közlések megjelenését is;
- az anyanyelvi nevelés során a felnőttek helyes mintaadással, szabálykövetéssel gyakorolják a mindennapok során a kommunikáció különböző formáit az óvoda nevelőtevékenységének egészében;
- az intellektuális érzelmek tudatos támogatása segítse a gyermekek érdeklődésének felkeltését, tudásvágyának kialakulását, a szűkebb-tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását. Örüljön és legyen büszke sikereire és eredményeire;
- a gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást - különös tekintettel a kreatív képességeik megerősítésére;
- a kíváncsiságot felkeltő vizsgálódások, kísérletezgetések, kutakodások, problémafeltáró és – megoldó helyzetek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze a gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását és a gyermekek alkotásvágyát;
- a kreatív önkifejezés segítse a gyermekeket abban, hogy érzéseiket, tapasztalataikat, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék, s a felnőttel együtt vegyék észre a környezet által spontán adódó helyzet- és jellemkomikumokat;
- a tanköteles korú gyermekeket az iskolára történő felkészítés során a majdani iskolába történő beilleszkedéshez, elsősorban a cselekvéses megfigyelés tartalmi megvalósítására helyezük a hangsúlyt a tevékenységekben (pld. Gergely-járás, Balázsolás, iskolára felkészítő projektek, átjárhatóság megteremtése műhelyekbe, szakkörökbe, énekkari próbára).

2. 3. A PROGRAMUNK RENDSZERÁBRÁJA

3. A NEVELÉS KERETE

3. 1. EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA, EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSI PROGRAM

Az egészséges életmódra nevelés célja: a gyermekek egészséges életviteligényének alakítása, testi fejlődés elősegítése.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a gyermekek testi-lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése;
- a gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása;
- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása, az egészségfejlesztési program megvalósítása;

Tartalma

A fejezet tartalmazza a 20/2012. EMMI rendelet 128.§ szerinti teljes körű egészségfejlesztést.

❖ **A gyermekek testi-lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése**

Az óvónő az óvodai felvétel után, készítsen a gyermekekről **anamnézist**, töltsse ki a családlátogatási lapot, ezzel elindítja az ismerkedés folyamatát. Elsősorban a gyermekek testi szükségleteinek feltárására helyezze a hangsúlyt. A testi, biológiai-fiziológiai, mozgásszükségleteinek kielégítése alapozza meg a gyermekek jó közérzetét, ami minden egyéb tevékenység végzéséhez szükséges. A növekedés, fejlődés üteme minden egyes gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt **végezzen megfigyeléseket**, - testsúly, testmagasság, esetleg még más összehasonlító mérésekkel (pl. láb, kéz), az összehasonlító mérésekkel segítjük az egyéni sajátosságok feltárását. Nagyobb gyerekek ismerkedjenek meg belső tulajdonságaikkal és a nagycsoportos korúak az óvodapedagógusokkal, hogy mit ismernek, mire képesek, mit tudnak, és mindehhez hogyan viszonyulnak. A **mérések, megfigyelések gyűjteményét** a projekteket követően a környezet tevékeny megismertetésének terében helyezzük el.

A gyermekek **gondozásának záloga** az óvónő és a gyermekek meghitt, megértő viszonya, a természetes **testközelség megléte**. A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, aki őszinte, hiteles viselkedéssel közeledik hozzájuk, és tapintatot, elfogadást közvetít. Ilyen feltételek mellett ismerhetők meg a gyermekek igényei, családból hozott szokásai.

Az óvónő a fokozatosság betartásával törekedjen arra, hogy a gyermekek egyre önállóbban elégítsék ki szükségletüket. Az önálló testápolás, étkezés, öltözködés szervezetségét az óvodába lépés pillanatától biztosítsa az óvónő. A befogadás ideje alatt minden gyermekkel együtt végezze a teendőket, hogy megtanulhassák a fogásokat, testápolási szokások sorrendjét, ehhez nyújtsanak elégséges segítséget.

Az egy csoportban dolgozó óvónők, dajkák bevonásával állapodjanak meg a szükségleteket kielégítő szokások pontos menetében az azonos gyakoroltatás érdekében.

A fejlődés egyik feltétele a **táplálkozás**, mely az elhasznált energiát pótolja és a további testépítést, biztosítja. A gyermekek a napi háromszori étkezéssel tápanyagszükségletük 3/4 részét az óvodában kapják.

Ezért az óvoda kísérelje figyelemmel a gyermekek étrendjét, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen. A mindenkori étlapot kifüggesztjük a szülőknek, amely részletes tájékoztatást ad a pontos információt az összetevőkről.

Az **étkezési szokásokat** az óvónő úgy alakítsa ki, jól szervezeten, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon. Lehetőleg éljenek a folyamatos és/vagy rugalmas napirend differenciált módszereivel.

A gyermekeknek különböző étkezési szokásaik vannak. A felnőttek ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával fogadják el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönözzék a gyermekeket, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására.

Biztosítsák, hogy a nap bármely szakában ihassanak, ezért az egész nap folyamán jellel ellátott pohár és kancsó álljon a gyermekek rendelkezésére az udvaron is.

A **testápolás** a gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja. Az óvodapedagógus a gyermekek ápolása közben teremtsen interakciót, hogy a gyermekek kívánsága, kérése alapján tudjon segíteni. Vigyázzon arra, hogy ne sűrgesse a gyermekeket, mindig teremtsen nekik elegendő időt önmaguk igényes kiszolgálásához.

Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között. Különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit. A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a zsebkendő használatához, a WC használatához a felnőttek teremtsék meg a feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, önállóan végezhesék ezeket a teendőket. Az óvodai és a családi gondozási szokások összehangolása segít az azonos elvek betartásában.

A csoportos óvónők döntsék el, hogy mikortól mosnak fogat a gyermekek, amely függ a technikai feltételektől és a csoport fejlettségi szintjétől. Kívánatos, hogy legalább a szájöblítésre minden csoportban kerüljön sor.

Az óvodai testápolási szokások rögzítéséhez készítsenek vizuális jeleket, hogy a gyermekek kétcsatornásan (verbálisan és vizuálisan) rögzíteni tudják a szokásfolyamatokat. A testápolási szokásokat ismertessék meg a szülőkkel is, hogy összehangolhassák azt az otthoni szokásokkal.

Az óvoda nevelőtestületi szinten, kidolgozott egészségügyi és egészségmegőrző szokásokat dolgozott ki, a szülők a kihelyezett kiírásokról tájékozódhatnak az egészséges életmód alakításának gyakorlatáról.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket, ezért az óvónő hasson a szülőkre, hogy több rétegűen öltöztessék gyermekeiket. Ennek kialakításában a szülők lehetnek a partnerek, akiket fontos meggyőzni a praktikus, izléses öltözködés előnyéről. Az öltözködés területén is legyenek kimunkálva az állandó szokások, amelyeket az önállóság fokozása érdekében a gyermekeknek vizuálisan is láthatóvá tesszük abban a térben, ahol a műveletek folynak. Így fokozhatóvá válik a gyermekek önállósága, mert magukat is irányítani tudják ezen a területen is.

Az óvoda különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit. Figyeljenek a hallás, látás problémával küszködő gyermekekre, hogy szemüvegük, készülékük gondozott legyen. A bőrápoláshoz, fogápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC-használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék azokat.

A mindennapi szabad **mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. A gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg, szabadon gyakorolják a sokféle mozgásfejlesztő eszközön.

Emellett a néhány percig tartó szervezett mozgásos tevékenységek /mozgásos játékok, énekes játékok, gyermektáncok/ jól szolgálják a gyermekek mozgáskoordinációjának fejlesztését. A rövid ideig tartó, szervezett mikrosoportos séták is hozzájárulnak a gyermekek mozgásszükségletének kielégítéséhez.

A gyermekek **alvási igényének** egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a kényelmes ágy, csend, nyugalom és biztonság. Elalvás előtti rövid altatóversek, mesélés, és az azt követő altatók dúdolása kondicionáló reflexként hat. Ha lehet, minden alkalommal éljük át az altató hatására kialakult szendregés állapotát, ehhez IKT eszközök is használhatóak. Az óvodapedagógus készítsen olyan hangfelvételeket, amelyen sokszor felvett, ugyanaz a klasszikus vagy népi altatódal található. Ha a zene fokozatosan halkabban szólal meg, segít a gyermeket elaltatni.

A gyermekeknek különböző az alvási igénye. Egyórás nyugodt pihenés után az **óvónő tegye lehetővé, hogy a nem alvó (4-5-6-7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet folytathassanak.** Nyári hónapokban az iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetősége csak akkor pihenni, ha külön igényük van rá. Ezzel is előkészítjük a gyermekeket a kisiskolások napirendje szerinti életre.

❖ A gyermekek egészségének védelme, betegségmegelőzése, edzettségének biztosítása

Az óvodában megbetegedett gyermeket fokozott gondoskodással, elkülönítve gondozza a felnőtt mindaddig, míg szülei meg nem érkeznek. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén. A fertőzések terjedését a gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltözködéssel, külön törölköző használatával igyekezzenek gátolni.

3-4 éves gyermekeknél gyakran előfordul alvás közben, hogy bepisilnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek. A felnőttek óvakodjanak a gyermekek megszegényítésétől. Csakis a tapintatos, szeretetteljes bánásmód, és a szülővel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

4-5 éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a prevenciós fejlesztő tornák, a mozgási igény kielégítése segít a gerinc deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani, ha mindennapi edzési lehetőségük van. Erre legtöbb alkalmat a szabadban tartózkodás biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét. Ezért naponta - ha lehet kétszer is - tartózkodjanak a szabadban. Esős időben a zárt udvarainkon, vagy a teraszon tartózkodás ad légfürdőzési lehetőséget a gyermekeknek.

A gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében az óvónő szervezzen napi kocogó-futó mozgásos perceket. Ehhez viszont szükséges, hogy minden gyermeket felmérjen az óvodai futópályán, hogy milyen távot tud futni úgy, hogy ne legyen megterhelő számára, hanem kellemben elfáradjon. Ha minden gyermeknek megállapítottuk az optimális futótávját, akkor a gyermekekre lehet bízni annak teljesítését. A felnőttekkel végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot, állóképességet.

A gyermekek a víz, edző hatását is érzékelik meg az óvodában. Jó idő esetén, az óvoda udvarán pancsolhatnak, zuhanyozhatnak.

Lehetőség szerint szervezzen az óvónő az 5-6-7 éves gyermekeknek uszodalátogatást. További edzési lehetőség: kerékpározás, rollerezés az udvar erre kijelölt helyén történik.

❖ A gyermekek fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges egészséges környezet biztosítása

Az óvoda feltételrendszere befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának szintjét. A mindennapi pozitív példák, a gazdag tárgyi környezet, megfelel a gyermekek változó testméretének, az egészségügyi előírásoknak és esztétikus, nyugtató hatású színharmóniát áraszt, jó alapot ad az óvodai-nevelőmunkához, igazodva a gyermekek változó testméretéhez.

Kiemelt feladatunknak tekintjük a környezetvédelmi szokások megerősítését és a környezettudatos magatartás kialakítását. Ezeket az elveket a csoportnaplóban külön rögzítjük (pld. édes víz gazdaságos használata, csapok elzárása; folyékony szappan használata-csak egy cseppet használunk, csoportszoba rendszeres levegőztetése, levelek összegereblyézése, komposztálás, szelektív hulladékgyűjtés, hasznosítható anyagok gyűjtése, meghibásodott tárgyak javítása).

Az óvoda egyik legfontosabb fejlesztési tere az **óvodaudvar**. Az udvar akkor tölti be funkcióját, ha a gyermekek szinte egész napjukat kint tölthetik.

Az óvoda udvarát úgy célszerű kialakítani, hogy minden csoportnak legyen egy állandó helye, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják óvónőjüket. Az udvaron legyen árnyékos és napos játszó rész. Legyen füves, homokos, és betonos rész is. Az udvar esztétikai szépségét adja a sok virág, cserje, ízlésesen kialakított gyermek veteményeskert. A mozgásfejlesztő eszközök különböző típusú mozgásokhoz adnak lehetőséget. Minden csoport rendelkezzen homokozóval. A labdás játékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére, ahol a labdát eldobhatják, elkaphatják, guríthatják, vagy pattogtathatják, esetleg labdajátékot játszhatnak.

Az óvoda udvarán legyen olyan rész, ahol a gyermekek énekes - dramatikus játékokat játszhatnak és bábozhatnak. Az udvaron a gyermekeknek legyen biztosítva a higiénikus tárolással előkészített ivóvíz. Az udvar rendben tartásába vonjuk be a gyermekeket. A játékok és egyéb fejlesztőeszközök tisztántartásában, lemosásában minden alkalommal vegyenek részt a nagyobb gyermekek.

Az óvoda **épületét** a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósításának figyelembevételével az óvónők esztétikusan rendezzék be.

A több funkciót betöltő **csoportszobát** tegyék alkalmassá a szabad játékra, a tevékenységek végzésére, az étkezésre, az alvásra és a pihenésre.

A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele az ízlésközvetítés miatt, valamint a gyermekek jó közérzetének biztosítása miatt is fontos. A természetes világítás kihasználása céljából az ablakot hagyjuk szabadon, csak olyan függönnyt használjunk, ami nem veszi el a fényt.

A mozgásos tevékenységeket mindig nyitott ablaknál végezzék a gyermekek. Fűtés idején a száraz levegő enyhítésére párologtató szükséges. Erős napsütés ellen a csoportszobát világos függönnyel vagy redőnyök használatával védjük. Az óvodapedagógusok **a művészeti tevékenységekhez alakítsanak ki elkülönített tereket, kuckókat** a csoportszobában.

Tervezzenek meg egy esztétikus, **igazi mesebirodalmat**, amely a személyes perceknek, **napi**

meséléseknek, dramatikus játékoknak, bábozásnak a színtere.

Legyen olyan sarok vagy tér, ahol a gyermekek nyugodtan rajzolhatnak, barkácsolhatnak, mintázhatnak, festhetnek, és mindent megtalálhatnak, amelyek a vizuális, téri alkotáshoz szükségesek. Ezek az eszközök a gyermekek számára elérhetőek legyenek.

Az óvodapedagógus a teremben **alakítson ki** egy olyan **zenekuckót** is, ahol hat gyermek kényelmesen elfér a mikrocsoportos zenei fejlesztéseken vagy a szabad játéktevékenységben.

Legyen helye még a kiscsoportos tapasztalatszerző, élményszerző séták alkalmával **gyűjtött „kincseknek” a gyermekek és a szülők közös gyűjtőmunkájából származó eszközöknek**, hogy a környezeti projektjellegű feldolgozásokhoz, illetve a gyermekek szabad játékához sokféle módon felhasználhassák.

Az **öltözők** berendezése, világítása, fűtése, szellőzöttsége biztosítson minden feltételt a nyugodt vetkőzéshez, öltözéshez. Minden gyermeknek legyen külön ruha - és cipőtartó szekrénye vagy polca. Az öltözőben a szülőknek legyen egy kihelyezett, esztétikus hirdetőtáblája, ahol féléves **nevelési tervet és évszaki tevékenységtervezetet bemutató tábla**, amelyeken piktogramokkal jelölik, hogy az adott héten mit tanulnak a gyermekek. Így a szülők nyomon követhetik az óvodapedagógusok tervezőmunkáját. Az öltözőben **közérthetően mutassák be a szülőknek a művészeti alternatív program rendszerét, a bátorító nevelés elveit, és az óvodai viselkedési szokásokat**.

A **mosdóban** megfelelő méretű eszközök segítsék a szükségletek kielégítését. Minden gyermeknek legyen elkülönített törölközője, fogmosó felszerelése, fésűje. A tevékenységek szokásait jelenítsék meg képi formában is a szokások rögzítésének elősegítése érdekében.

A programhoz egy olyan helység, szabad terület szükséges, ahol az **„ovi-galéria”** megrendezhető. A gyermekek szemmagasságában kiállított alkotások megfelelő megvilágításban szolgálják a művészeti alkotásokra történő rácsodálkozást.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a kulturált testápolás, étkezés, a helyes öltözködés, testedzés, szabad mozgásos lehetőségek, alvás szokásait, és az eszközök használatának módját;
- a közvetlen környezetének rendjét, ápolását és védelmét;
- a szokásokat megerősítő, segítő, vizuális jelek jelentéstartalmát;

A gyermek képes:

- önállóan, igényesen ellátni az egészségügyi teendőit;
- vigyázni, rendben tartani az egészséges életmódhoz szükséges eszközöket;
- önállóan annyi ételt szedni, amennyit el tud fogyasztani;
- a hőmérsékletnek megfelelően, önállóan öltözködni;
- eligazodni, önmagát kontrollálni az egészségügyi szokásokat mutató vizuális jelek segítségével;
- gondozni, védeni, alakítani, szépíteni a környezetét;
- pihenés alatt nyugodt, csendes játékokra, hogy ne zavarja alvó társait;

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- igénye a gondozottság, ápoltság;

- örül, ha igényesen elvégzi a gondozási feladatait;
- észreveszi, és érzéseit elmondja a környezete tisztaságával, ápoltságával kapcsolatban;
- szereti, védi és érdeklődik a közvetlen természeti, társadalmi környezet iránt;

3. 2. AZ ÉRZELMI, ERKÖLCSI ÉS ÉRTÉKORIENTÁLT KÖZÖSSÉGI NEVELÉS

Az érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés és társas kapcsolatok kialakításának célja a gyermekek egyéni tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösségen belül, a közösség értékeinek és a normáinak tiszteletben tartásával.

Az óvodapedagógus feladata:

- Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése a gyermek befogadásától az óvodáskor végéig, ahol a gyermekek társas aktivitásában a lojalitás, az empátia megalapozása folyik.
- A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése, a társas kapcsolatok létrehozása érdekében.
- A gyermek nyitottságára építve segítse a szűkebb és tágabb környezet megismerését, a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek megélését az óvoda mindennapjaiban.

Tartalma

❖ Az érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése a befogadástól az óvodáskor végéig

Az óvodáskorú gyermek, jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs légkör vegye körül. **Családias légkörben** kialakul a gyermek érzelmi kötődése társaihoz, felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alaphangulatot ad, ami kapcsolatteremtésre, cselekvésre, játékra ösztönöz. A gyermekek élettere legyen barátságos, otthonos, amit elsősorban az óvónő tervez meg, de adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek ötletei, elképzelései is érvényesüljenek.

Mozoghassanak a gyermekek szabadon a csoportszobában, mosdóban, ezzel is fokozható az otthonosság érzése.

Minden óvodai csoportnak legyen **hagyomány, szokásrendszere, jelképrendszere, szimbóluma**, ami sajátos, egyéni színezetű légkört biztosít és mélyíti a gyermekek összetartozását. Az otthonosság érzését segíti elő az is, ha az óvónő minden gyermeknek tároló helyet biztosít, ahová saját játékait, a sétákon gyűjtött „kincseit” teheti.

A gyermek érkezésekor az óvoda öltözőiben, folyosóján halk zene segítse a nyugalmat árasztó hangulat megteremtését.

Az új gyermekek **befogadásának** időszaka szeptembertől decemberig tart, amely időszak meghatározza a gyermekek kialakuló érzelmi kötődését az óvodához. Az óvónő a szülővel

közösen teremti meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez.

Óvodánkban nagyfokú körültekintéssel tervezzük meg a gyermekek befogadását. A gyermekek szüleikkel együtt ismerkedhetnek már tavasszal, nyáron az óvodával. Az óvodapedagógusok a nyári családlátogatások során megismerkednek a családokkal és azzal a környezettel, ahol a kisgyermek él. A családlátogatás során igyekeznek minden olyan információt megtudni, ami fontos és hasznos lehet a befogadás során, ilyenkor tájékoztatják a szülőket a lehetséges befogadási formákról.

Ha lehetséges, fokozatos időcsökkentéssel vegyenek részt a szülők ebben a folyamatban. A gyermekeknek a szülői együttlét biztosságot ad, az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, szokásait. A befogadás során behozhatják a gyermekek azokat a tárgyakat, amelyekhez ragaszkodnak.

A befogadás folyamatában a csoport mindkét óvodapedagógusa és csoportos dajkája részt vesz, és gondosan előkészíti ezt az időszakot. Az óvodapedagógusok a gyermek jelét úgy válogassák ki, hogy ahhoz értékes mondókát, verset vagy gyermekdalt tudjanak kapcsolni. Így még vonzóbbá válik a gyermek óvodás jele. Legyen ez a **gyermek első művészeti élménye**, amit az óvodapedagógus naponta elmond, elénekel, hogy a befogadás végére a gyermek is megtanulhassa.

Az intézménybe érkező **hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek fogadását** követően, **kiemelten kezeljük** a nyelvi fejlesztésüket, a magyar nyelvi kommunikációjuk kialakítását, annak érdekében, hogy a szükségleteiket teljes körűen ki tudjuk elégíteni. Társaiknak lehetőséget biztosítunk arra, hogy a más nemzetből érkező gyermek kultúráját, nyelvüket, megismerhessék (pld. nemzetiségi bemutatkozó tábla, szülők meghívása nemzeti napjuk alkalmából).

Az **„Engedjétek, hogy szeressünk Benneteket!”** program szeretetet és meglepetéseket tartogató mindennapi tevékenység, melyet az újonnan érkező kics csoportos gyermekeknek szerveznek a nagycsoportos óvodások az óvodapedagógusuk támogatásával. E program segíti a gyermekeket abban, hogy megismerhessék, megszerethessék a kicsiket, és kialakulhasson közöttük a társas érzelmi viszony.

A gyermekek akármilyen érzelmi állapotban érkeznek az óvodába, nagyon fontos, hogy minden gyermek megkaphassa a személyes ráfigyelést, a **személyes perceket**. Ezért érdemes egy **„Megérkeztem!”** táblát készíteni a csoportnak, amelyre a gyermek felteheti a jelét. Ezzel minden gyermekkel tudatja, hogy „Én már itt vagyok, és várom, mi-minden történik velem ezen a napon”. Az óvodapedagógus minden gyermeket figyeljen meg, hogy milyen érzelmi pozícióban érkezik az óvodába. Ha valami problémát érzékel, akkor több időt szánjon a személyes percekre, hogy oldani tudja a gyermek feszültségét. Ilyen esetben alkalmazza az Adler-i céltételezés elméletét, és segítsen a gyermeknek megtalálni.

A gyermekek az óvodában állandó értékek és normák szerint élnek, hogy megtanulhassák az erkölcsös viselkedés alapjait, közösségi szokásokat, erkölcsi tulajdonságokat. Ezért a nevelőtestület közösen fogalmazza meg, hogy az óvodájában **„Hogyan viselkedik egy Cseresznyevirág Művészeti Óvodás?”** Ezt a kis viselkedésgyűjteményt tegyék ki a csoportok a folyosóikra, hogy a szülők is megismerkedhessenek az óvoda viselkedéskultúrájának szokásaival, melyet folyamatosan interiorizáljuk a gyermekekben az óvodai élet mindennapján. Az óvodapedagógusok használjanak minél több játékos eszközt az egyéni jellemzők kimutatásához.

A **lefekvésnél** az új gyermeket különös szeretettel vegye körül az óvónő. A nyugalmas légkör megteremtése érdekében üljön le közéjük, és altatódalokat dúdolgasson nekik. Az óvónő

különös türelemmel, tapintattal, mutassa be a testápoláshoz, étkezéshez használatos tárgyakat. Mutassa meg azok használatát.

Már a befogadás ideje alatt a tervezett szokásoknak megfelelően végezzék a tevékenységet, amit sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékosan gyakoroltasson az óvónő természetesen figyelembe véve a gyermekek egyéni képességeit, tempóját, szokásait.

A gyermeknek legyen lehetőségük minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy átélhessék a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot. Így kialakul, hogy egy időben, egymástól függetlenül szerveződjenek különböző tevékenységek egyénileg, párban és kisebb csoportokban.

A **családias léghő** megteremtése elősegíti a gyermekek társas kapcsolatainak alakulását. Mindehhez gazdag, tevékenykedtető óvodai élet szükséges. A gyermekek minél többet tevékenykedjenek a közvetlen és tágabb környezetükben, hogy szülőföldjükhöz való kötődésük elinduljon. A hagyományos ünnepeinket, rendezvényeinket úgy szervezzük meg, hogy a gyermekeket minél kevesebbet szerepeltessük betanított szerepekben, direkt módon. Az óvoda ünnepnapjaiban az ünnepek jelképei, szimbólumai, a pedagógusok élményközzvetítései domináljanak.

A szocializáció szempontjából meghatározó közös élmények átélése az óvodáskor végéig biztosítják a gyermekek együttműködését, amiben formálódik egymáshoz való viszonyuk, elősegítve erkölcsi tulajdonságaik, akarataik, szokás- és normarendszerük megalapozását. A gyermekeknek legyen lehetősége minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran átélhessék a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot. Így egy időben, egymástól függetlenül különböző motivált cselekvések alakulnak ki egyénileg és csoportosan is, ahol a gyermekek képesek alárendelni spontán aktivitásukat a közös tevékenységnek.

A pedagógiai munkát segítő szakemberekkel történő együttműködés során elősegítjük a nehezen szocializálható, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, kiemelt figyelmet igénylő gyermekek hatékony ellátását, nevelését.

Az osztott csoportokban minél több programot szervezzenek az óvodapedagógusok a kicsik és a nagyok együttműködtetésére.

A vegyes csoportokban viszont segítsenek abban, hogy az azonos korú gyermekek is folytathassanak külön tevékenységeket.

Feladatunk az egyéni képességekhez igazodó tevékenységi tartalmak megfogalmazása és megvalósítása.

A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő, kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése

A gyermek pozitív kapcsolata csak úgy alakul ki, ha jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk-biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt, és gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvónőnek, aki irányítója és egyben társa a gyermekeknek.

A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet határokkal együtt. A határokat úgy szükséges megszabni, hogy az adott korosztály meg tudja felelni az elvárásoknak.

A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvónő az egész csoport előtt álló feladatokat, minden gyerek számára - egyéni sajátosságait figyelembe véve - érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A gyermekek neveléséhez először meg kell teremteni a jó kapcsolatot, a szülővel, nagyszülővel,

hogy kellő bizalom alakulhasson ki az együttneveléshez.

Bizalmas kapcsolatban a gyermekek egyéni jellemzőit megismerheti az óvónő, ami elengedhetetlen feltétele az egyéni nevelésnek.

Az óvónő segítse a gyermekeket abban, hogy, elfogadják eltérő képességű társaikat.

Hassa át a közösségfejlesztő pedagógiai munkát az odafigyelés a meghallgatás, a saját érzések elmondása, mások érzésének meghallgatása, elfogadása, hogy a gyermekek örömteli optimizmusa fejlődhessen.

Az óvónő a nevelésben legyen célirányos, elemezze, vizsgálja a gyermekek társas kapcsolatát, viselkedését. Tudatában legyen annak, hogy személyisége meghatározó a gyermek számára. Az érzelmi nevelés területén az óvodapedagógus működjön együtt a csoportos dajkával, igényelje segítő, tevékeny jelenlétét, kiemelten az egészséges életmód kialakításában, a játéktevékenység irányításában.

A felnőtt-gyermek kapcsolatában a következő elvek jelenjenek meg

1. A felnőtt próbálja átélni, - elsősorban azonosulással követni - a gyermeket.
2. Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni.
3. A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatokat, szokások kialakításába.
4. A felnőtt magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.
5. A felnőtt biztosítson a gyermekek tevékenységéhez nagy szabadságot, a határok pontos megjelölésével, a többszöri „határátlépéseknél” vezessen be konzekvenciákat.
6. A nevelőközösség alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.
7. A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy, hogy a kis csoportosulásokat, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.
8. A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult összeütközések feldolgozása során. A konfliktusfeloldó megbeszéléseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményt tudjon mondani a történekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.
9. A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakulhasson. A bátortalan gyermekek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a kisebb előrelépésnek, fejlődésnek.
10. Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet az agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.
11. A felnőtt-gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív megfogalmazás jelenjen meg, a kívánság megnevezésével, az ok kiemelésével. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélőtárs megbecsülése, megértése, a kompromisszumkeresés. Mellőzendő a megbántás, hibáztatás, kritizálás, kioktatás, kiabálás, panaszkodás, prédikálás.
12. A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege és az a szemlélete, ami a sikert észreveteti, és a sikertelenséget segít elviselni.
13. Tilalom helyett a felnőttek adjanak a gyermekeknek választási lehetőséget, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és képessé váljanak a változásra. A felnőtt örömeivel jelezze dicséretét, s csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.
14. A felnőtt használja fel a humort (helyzet- és jellemkomikumot) a szeretetkapcsolat kialakításához. A humor a feszültséget feloldhatja, a görcsösséget megszüntetheti.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- az óvodát, társait és a körülötte lévő felnőtteket;
- a közösségi élet szokásszabályait /köszönés, udvarias megszólítás, megköszönés, tudakozódás, a csoport jelképrendszerét, szimbólumait, hagyományait stb./;
- a csoportban kialakított konfliktuskezelés szokásait;
- saját képességeit, és azt természetesen fogadja el;

A gyermek képes:

- a viselkedés helyes szokásszabályainak betartására;
- felismerni, ha társainak segítségre van szüksége;
- együtt érezni a közösség tagjaival;
- konfliktusos helyzetben társával egyezkedni;
- leküzdeni a felmerülő akadályokat, megvizsgálni társát;
- a közösségért dolgozni;
- a sikertelenséget elviselni, a sikernek örülni;
- önállóan dönteni, választási lehetőség esetén;
- a rábízott egyéni feladatokat önállóan, a szabályok betartásával megoldani.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- ragaszkodik az óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez, felnőttekhez. Ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságára;
- a gyermekeknek igényükké válik a viselkedés és helyes cselekvés szokásszabályainak betartása, egymást is megkéri a szabályok betartására;
- a felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival;
- konfliktus helyzetekben társaikkal egyezkednek;
- segítőkész társaival, együtt érez a közösség tagjaival, érdeklődik társai, barátai iránt;
- csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják.
- felelősségteljesen végzi a rábízott feladatokat, tevékenységeket;
- figyelmesen meghallgatja a felnőttek, társai közléseit.
- szavak nélkül is érti környezet jelezéseit, érzéseit;
- a közösségért szívesen dolgozik, bízik önmagában, képességeiben;
- elfogadja a másképpen fejlődő gyermekeket, értékeli a sajátos nevelési igényű társainak sikeres próbálkozásait;
- örül saját és mások sikereinek;
- élvezi, érzi a humoros helyzeteket;
- boldogan várja az iskolába lépést;
- tudja saját képességét – külső-belső tulajdonságait, tudja értékeit, de azt is meg tudja fogalmazni, mik a számára nehezebb tennivalók;

3. 3. ANYANYELVI-, ÉRTELMI FEJLESZTÉS, NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA

Az értelmi képességek fejlesztésének megvalósítása olyan képességek fejlesztését jelenti, amelyek a társadalomban létező, elképzelhető pozitív tevékenységek gyakorlásához szükségesek.

Óvodai nevelésünk a gyermeki érdeklődésre, kíváncsiságra, mint életkori sajátosságra, a meglévő, előzetes tudásra és ismeretekre építve biztosítja a gyermekek változatos tevékenységét, további élmények, tapasztalatok szerzését az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetről. A gyermekek spontán szerzett tapasztalatait, ismereteit rendszerezzük,

bővítjük különböző tevékenységekben és élethelyzetekben, fejlesztve az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást.

A napirend során végzett közös tevékenységek során a csoportban dolgozó felnőttek használják ki az együttlét során a gyermekek beszéd- és kommunikációs képességeinek fejlesztési lehetőségét, tálcán kínálják a szövegprodukción, szövegbővítés, a beszéd prozódiai elemei (hangsúly, hanglejtés, szünettartás stb.) gyakorlásának lehetőségeit.

A gyermekek beszédképességének fejlesztése a játékszituációkon

A játékszituációkban megtanulhatják a szavak helyes ejtését, a beszéd szövegfonetikai hatáselemeit – a hanglejtést, a hangsúlyt, a helyes hangerőt a különböző helyzeteknek megfelelően, a szöveg ritmusát, dallamát és az érthető beszédet tagoló szünetek jelentőségét.

Az óvodapedagógus által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak mintát az artikuláció, szókincs kifejezőképesség fejlesztésére (pl. hangutánzó játékok, szókincsfejlesztő játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok és szinonimakereső játékok stb.).

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a verselés, mesélés segítségével

Az óvodapedagógus élményszerű meseelőadása a záloga annak, hogy az **irodalom nyelvi-stilisztikai** eszközei nagymértékben fejlesszék a gyermeki **beszédet és a kommunikációt**. Ezeket keresztül a gyermekek elsajátítják a szavak helyes kiejtését, a tiszta beszédhallást.

A népi mondókák és a gyermekversek ismétlése hatásosan segíti a **beszédeszlelés és beszédmegértés** fejlődését. A gyermekek ezen irodalmi műfajok segítségével **gyakorolják a helyes légzést, a helyes ejtést, artikulációt**, egyes beszédhangok, hangkapcsolatok törvényszerűségeit, mint hasonulás, összeolvadás, rövidülés, hangkiejtés stb.

A versek ismétlése alkalmat teremt a gyermekek számára a **beszédtempó, ritmus, hangsúly, hanglejtés gyakorlására**. A dramatizálható népi mondókák, népmesék felkeltik a **gyermekek beszélő kedvét, beszédfantáziáját, a beszédindítást**. A gyermekek megtanulhatják a fonetikailag változatos felépítésű, muzikális szavakat, a szófajok legkülönbözőbb változatait, a hangok stílusjegyeit, azok érzelemkeltő hatásait, színeffektusokat közvetítő szavakat, szókapcsolatokat, a hangfestő-, hangutánzó-, rokon értelmű igéket, ikerszavakat, valamint a **nyelvi komikum, humor, verbális példait**.

A népköltészeti alkotásokból, a népmesékből a gyermekek sok új **régies-népies fogalmat** ismerhetnek meg, hiszen a népmese a magyar nyelv kincsesládája.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése az ének, zene, énekes játékok tevékenység megvalósítása során

Az éneklés nagy jelentőséggel bír a beszédszervek koordinált mozgásának fejlesztésében. A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segíti a hangzók helyes megformálásának gyakorlását, a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését. A beszédtechnika kialakításában, az esetleges beszédhibák javításában is nagy szerepet játszik a mondókázgatás és az éneklés.

Az éneklés, az énekes gyermekjátékok a beszéd és a gondolkodás együttes fejlődését fokozva segítik a fogalomalkotást, gyarapítják a gyermek szókincsét. A zenei tevékenységek lehetővé teszik a különböző grammatikai megoldások, a választékos kifejezések, a párbeszéd gyakorlását.

A ritmikus szövegnek, dallamnak jótékony hatása van a beszéd összetevőinek belső szerveződésére, az együttes mozgásra.

Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segíti a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A folklór műfajcsoportjai folyamatosan, szinte észrevétlenül gazdagítják a 3-7 évesek szókincsét.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mozgásos tevékenységek során

A mozgásos élmények által kiváltott kommunikáció – mint a gyermekek szükségletének, kívánságainak szóbeli megfogalmazása, igen változatos kommunikációs lehetőséget kínál.

A járásgyakorlatok zenére és a zenés gimnasztikai mozgáselemben megerősödik a gyermekek nem verbális kommunikációja, amelyet az óvodapedagógus generál az utánzások tanulási helyzettel. Ebben a tanulási helyzetben megjelenik a testbeszéd, az arc mimikájának kifejező ereje, a kéz által üzenhető gesztus nyelv.

A fő fejlesztési területen az óvodapedagógus egyénileg értékeli a gyermekeket, hogy tudják, mit csinálnak jól, és mit javítsanak. A gyengébb mozgású gyermekeket buzdítsa, bátorítsa, hogy ne veszítsék el a mozgáskedvüket. A fő fejlesztési terület keretjátékai és a mozgásos tevékenységek legvégén beiktatott fantáziajátékok stressz oldó helyzetei, gazdag kommunikációra, párbeszédre adnak lehetőséget, mert a gyermekek, a különböző érdekes helyzetek megélés után, szívesen elmondják, hogy mit éreztek, és az milyen hatással volt rájuk. Az óvodapedagógus ezeket a beszédhelyzeteket használja fel a bőbeszédű, sok mellékvágánnyal teli, vagy csak elsoroló, vagy szaggatott, vagy egybefolyó tagolatlan megnyilvánulások indirekt javítására, fejlesztésére.

A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során a külső világ tevékeny megismerése során

A kiscsoportos tapasztalatszerzés lehetőséget ad a gyermek- óvónő személyes beszélgetésre. Az óvónő minden gyermekre oda tud figyelni, minden kérdésére meg tud válaszolni. Ez a szervezeti forma kiválóan segíti a gyermekek szókincsének nyelvi kifejezőkészségének fejlesztését.

A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy a gyermekek alkalmazzák a helyes köszönést, bemutatkozást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, mint a kérés, tudakozódás, üzenetközvetítés.

A gyermekek között erősödik a tapasztalatok közzététele, a látottak folyamatos elbeszélése. Az óvónő teszi lehetővé, hogy a gyermekek értelmesen, összefüggően kifejezhessék gondolataikat, érzelmeiket, észrevételeiket.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a munkajellegű tennivalók elvégzése során

A beszéd- és kommunikációs képességek fejlesztésének számos lehetőségét kínálják a munkajellegű óvodai teendők, melyek a gyermek-óvodapedagógus, gyermek-dajka, gyermek-gyermek közötti kapcsolatteremtő, megismerő, együttműködő kommunikatív helyzetek.

Az önkiszolgáló tevékenységek fokozzák a gyermek beszédaktivitását, közlékenységét, mert sokszor még segítségre szorulnak, vagy meg szeretnék tanulni a munkafolyamatokat,

szokásokat. A gondozás bensőséges együttlétben kialakuló beszélgetés, bemutatás, nyelvi utánzásra készítés, alkalmat ad a beszédformák gyakorlására, a legváltozatosabb spontán beszédfordulatok alkalmazására.

A munkajellegű tevékenységekben gyakran előforduló beszédhelyzetek a megszólítás udvarias formái, a szóbeli instrukciók, ténymegállapítások, tényközlések, kérések. A munkajellegű tevékenységek megkedveltetését segíti a buzdítás, dicséret.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a mindennapos tevékenység során gyakorolható értelmi képességeket fejlesztő funkciók gyakorlásának módját /érzékelés, észlelés megtapasztalása, emlékezet, felidézés, figyelem stb./;
- a természetes beszéd módját;

A gyermek képes:

- a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető módon beszélni;
- gondolatait, érzelmeit mások számára érthető módon, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal kifejezni;
- kérdéseket megfogalmazni, az őket érdeklő témákkal kapcsolatosan;
- előzetes tudását felidézni, alkalmazni és összekapcsolni az új ismeret befogadása során;

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- kialakul a beszédhelyzethez, és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő jól érthető beszéde;
- érdeklődik, természetes kíváncsiságot mutat, megismerni akarás jellemezi, az általa még nem ismert társadalmi, természeti környezet iránt;

3. 4. A PROGRAM AJÁNLOTT NAPIRENDJE

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének.

Ezért az óvodapedagógusok átgondoltan alakítsák ki a gyermekek napirendjét. A kialakított napirendet értelmezzék a szülőkkel együtt, hogy ők is segíthessenek a gyermekeiknek a napirend elfogadásában.

Az egyes korcsoportok napirendjének tervezésénél vegye figyelembe az óvodapedagógus, a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására fordítható időszükségletet. Az egész nap során érvényesüljön a folyamatosság, a rugalmasság.

Az óvónő teljesítse a gyermekeknek azt az alapvető igényét, hogy személyes kapcsolatot tudjanak felvenni vele, szenteljen elegendő figyelmet minden gyermekre.

A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek 2 óra, a nagyobbaknak 1,5 órára rövidül, majd a legnagyobbaknál az egy órás pihenés után megszűnhet. Ezért az óvodapedagógusok gondolják végig, miként oldják meg a nagycsoportosok pihenési időkeretben megengedett játéklehetőségeit. Hogyan tudnak olyan helyet teremteni, ahol tevékenykedni tudnak, és nem zavarják az alvó társaikat.

A napirendben külön időpontot (pontokat) jelölünk meg a gyermekek rendszeres edzésére, mozgásos lehetőségeire.

A napirendben meghatározásra kerül a különböző tevékenységek időpontja, hogy a szülők rá tudjanak kérdezni a gyermekek tevékenységben való részvételükre, együttműködésükre, és az

---

aznapi eredményeikre, teljesítményeikre.

A napirendben tudatosan nem határozzuk meg a kis létszámú tehetséggondozó műhelyek időpontjait, mert azt különbözőképpen szervezzük meg, évenként, a gyermekek beválogatását követően. A szervezés során figyelünk arra, hogy a kialakított napirendben, zavartalanul beilleszthető legyen ez a tevékenység is.

A kialakított intézményi gyakorlatunk alapján a testi-kinesztetikus műhelyek foglalkozásait a délelőtt során, az udvari játék időkeretében, a környezeti, matematikai-logikai, nyelvi, térbeli-vizuális műhelyek foglalkozásait pedig a délutáni, pihenő idő első órájában szervezzük meg.

A gyermekek napirendje

/szükség szerint, korcsoportonként, évszakokként módosítható/

Időtartam	Tevékenység
6:00-10:30	<u>JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN</u> Személyes percek, szabad játék <u>Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos párhuzamos tevékenységek:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Reggeli • A külső világban szerzett élmények, tapasztalatok rendszerezése • Verselés, mesélés, dramatikus játék • Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka • Ének, zenei készségfejlesztés, gyermektánc • Zenés, mozgásos percek • Mozgás • OVI + Program • Részképessegek fejlesztése egyéni formában • Testápolási teendők
10:30-12:00	<u>JÁTÉK A SZABADBAN</u> Kiscsoportos tapasztalatszerzés Énekes játékok, gyermektánc az udvaron Mindennapi kocogás, futás
12:00-13:00	Ebéd Testápolási teendők
13:30-15:15	Pihenés , alvás mesével, altatódalokkal Tehetségígéretek gondozása – Műhelymunkák
15:15-16:15	Testápolási tevékenységek Uzsonna
16:15-18:00	<u>JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN</u> Zenés, mozgásos percek Részképessegek fejlesztése egyéni formában OVI + Program

Egy héten egyszer – a frontálisan szervezett mozgásos játékok miatt – a játékba integrált mikrocsoportos fejlesztés időtartama csökken.

4. A PROGRAM TARTALMI KERETE

4.1. HAGYOMÁNYŐRZÉS, NÉPSZOKÁSOK

A néphagyományőrzést, a népi kultúra ápolását az óvodapedagógusok érezzék feladatuknak, ezért legyen az óvoda természetes közege a hagyományőrzésnek.

Az óvodapedagógusok ismerjék a népszokások eredetét, azok lényegét, jelképeit, azokat jelenítsék meg ünnepkörök kialakítása során, építsék be a gyermekek nevelésébe mindazon értékeket, amelyet a helyi környezet megőrzött. Az óvodapedagógusok törekedjenek arra, hogy a mondókák, népmesék, népdalok, néphagyományok megismertetése során, az egyszerű szavak mögötti lelkiséget is átadják, mellyel el tudják indítani a gyermekek nemzeti identitásának, önazonosságának felépítését.

Az óvodapedagógus teremtse meg azt a miliőt, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves részeként jelen legyen a hagyományápolás.

A népszokásokkal, néphagyományokkal kapcsolatos ismeretek segítsék a dalok, mondókák, versek befogadását, a zenei képességek és a vizuális kifejezőképesség fejlődését.

A néphagyomány tartalma az egyes tevékenységformákban

- **Verselés, mesélés:**
Ölbeli játékok, népmesék, mondák, szólások, mondókák, közmondások, időjósok, névcsúfolók, rigmusok, találós kérdések.
- **Ének, zene, énekes játék, gyermektánc:**
Mondókák, dúdolók, énekes gyermekjátékok, népdalok, gyermektáncok, hangszeres népzene.
- **Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka:**
Tárgykészítő népi játékok, sodrások, fonások, szövések, gyöngyfűzés, agyagozás, mézeskalácssütés, nemezelés.
- **A külső világ tevékeny megismerése:**
Találós kérdések, népi jósok, időjósok, jeles napok, népszokások.
- **Mozgás, mozgásos játékok:**
Ügyességi és népi sport játékok.

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezessen be, amelyhez az óvónő a gyerekek kíváncsiságát kielégítve folyamatosan biztosítson változatos tevékenységet.

Az ajánlott jeles napok nevelési évnél megfelelő, időrendi sorrendje

Az őszi jeles napjai	
Őszi ovigaléria megnyitója	szeptember második hete
Szent Mihály napja	szeptember 29.
Szüret	szeptember 29-től október 15-ig
Őszi ovikoncert	november harmadik hetében
A téli jeles napjai	
Téli ovigaléria megnyitója	november negyedik hete
Advent	november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig
Mikulásvárás	december 6.
Karácsonyvárás	Advent első napjától december 24-ig

Farsang	vízkeresztől hamvazószerdáig
Téli ovikoncert	március első vagy második hetében
A tavasz jeles napjai	
Tavaszi ovigaléria megnyitója	március harmadik hete
Húsvét	tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltésre következő vasárnap
Május elseje	május 1.
Pünkösöd	húsvét utáni 50. nap
Tavaszi ovikoncert	május utolsó hete

A hagyományörzés ajánlott óvodai tartalmai

Az óvodapedagógusok a hagyományörző jeles napokat projektrendszerűen tervezzék meg, évszakokra bontva. Az évszakokat ovigaléria szervezésével nyissák meg, és ovikoncerttel zárják le, ezzel is keretet adva az évszakok ciklikus változásának.

A hagyományok ápolása közben a gyermekekkel történő tervezgetés, együtt munkálkodás, együtt játszás, örömtelivé, izgalmassá, tegye a előkészületeket a jeles napra. Maga az ünnep, a külsőségeivel együtt, ne legyen merev, erőltetett, ne legyen begyakoroltatott, hanem vidám hangulatú, felszabadult, boldog együttes tevékenység a csoportot irányító felnőttekkel és szülőkkel együtt. Minden népi jeles napon hangozzanak el a jeles napra jellemző népi rigmusok, szólások, közmondások, mondókák, gyermekdalok az óvodapedagógusokkal közösen felidézve a múlt hangulatát.

Az őszi jeles napjai

A gyermekeknek ajánlott Szent Mihály-napi tevékenységek

A **kisebbségi óvodások** figyeljék meg a nagyok betakarító munkáját, őszi tevékenységét. Figyeljék meg a természet változásait. A termések begyűjtését végezzék irányítással, figyeljék meg, hogyan történik a tárolásuk, mit készítenek belőle a nagyobb társaik. Készüljenek a Mihály-napi vásárra, ismerjenek meg szólásokat a vásárhoz kapcsolódóan.

A **nagyobb óvodások** kövessék a kalendáriumon az őszi jeles napját. Gyűjtsék a természet kincseit, rendezzék el és díszítsék vele csoportszobájukat. Az állatok viselkedését figyeljék meg. Takarítsák be a termést, végezzenek befőzést az óvodapedagógus segítségével. Tanuljanak névcúfolókat, várasi kikiáltó rigmusokat. Süssenek süteményt, készítsenek vásárfiát és egyszerű népi játékokat. Szüleikkel együtt vegyenek részt a Mihály-napi vásáron.

A **legnagyobb óvodások** készítsenek éves kalendáriumot a jeles napokról, tanítgassák a kisebbeket, annak értelmezésére. Figyeljék meg, hogy igazak-e a jóslások? Ismerjenek meg néhány találós kérdést, közmondást a jeles napról. Az óvoda kis kertjében végezzenek őszi munkálatokat, ültessék cserépbe a fagyot nem tűrő növényeket. Ismerkedjenek a dióveréssel.

A szülőknek készítsenek meghívókat. A vásár helyszínét segítséggel rendezzék be, s árulják portékáikat. Népzeneire egyszerű lépésekkel, forgásokkal, térformákkal próbálgassák a táncos mozdulatokat. Játszanak énekes népi játékokat, lehetőség szerint a gyermekek szüleikkel együtt éljék át a táncos igazi hangulatát.

A gyermekeknek ajánlott szüreti tevékenységek

A **legkisebb óvodások** hallgassanak mondókákat, énekeket a szüretéről és a gyümölcsökről. Szüleikkel együtt, kedvük szerint vegyenek részt a szüreten és a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, kóstolják meg a mustot és a szőlőőrzésről játszanak énekes játékot a nagyokkal.

A nagyobb óvodások ismerjenek meg egyszerű szüreti énekes játékokat. Gyűjtsék, válogassák az ős gyümölcsseit. A szüret előkészítésében vegyenek részt: süssenek süteményt, pogácsát. A szüreten vegyenek részt, játszanak a nagyokkal népi játékokat, préseljék a szőlőt, kóstolják a mustot, népzénere próbálgassák a táncos mozdulatokat.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások szervezzék meg a szüretet az óvodapedagógusok segítségével az óvoda udvarán. Díszítsék fel gyümölcsökkel a helyszínt. Szemezzék, préseljék a szőlőt. Ismerjék a szüretelés eszközeit. Tudjanak verset, mondókát, énekes játékot a szőlőről. A szüreti mulatságban kínálják meg a vendégeket süteménnyel, pogácsával. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak, énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékokat az óvodapedagógusokkal együtt. Készítsenek a termésekből egyszerű hangszereket (pl. dióhéj-pencergető).

A tél jeles napjai

A gyermekeknek ajánlott karácsonyi ünnepkör tevékenységei

A **legkisebb óvodások** ismerkedjenek meg az advent jelképeivel (koszorú, adventi naptár). A naptár alapján mindennap készüljenek egyszerűbb feladatokkal az otthoni karácsonyra. Rövid mondókákat, éneket vagy verset mondogassanak a Mikulást, a karácsonyt várva. A szüleiknek, családtagjaiknak készítsenek egyszerű ajándékot. Az ültetett Luca-búzát folyamatosan kísérik figyelemmel. A karácsonyi népszokásokkal ismerkedjenek meg az óvodapedagógusok segítségével, készítsenek egyszerűbb fenyődíszeket az otthoni karácsonyfára.

A **nagyobb óvodások** az adventi naptár és a koszorú elkészítésében segítsenek. Naponta nézzék meg, mi a feladatuk az adventi naptár szerint. Tegyék vízbe a cseresznyeágot, ültessenek Luca-búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot, készítsenek fenyődíszeket nehezebb technikával. Mikulásra és karácsonyra tanuljanak egy ünnepi köszöntő verset, éneket, hogy otthon el tudják mondani a családjuknak. Egyenek almát, mézes diót, gyűjtsák meg a felnőttekkel a gyertyát.

A **legnagyobb csoportos óvodások** készítsenek az óvodapedagógussal adventi naptárat, koszorút. A kijelölt feladatokból naponta bontsanak ki egyet és oldják meg azt. Tanuljanak kotyoló mondókát, verset, éneket a Mikulásnak és a karácsony köszöntésére. Luca napján kotyoljanak a kisebb gyerekeknek, a többi csoportnak. A gyermekek készítsenek asztaldíszeket, öntsenek gyertyát. Az ünnepi készülődés étkezési szokásait ismerjék meg: süssenek tököt, vágják gerezdekre az almát, törjenek diót, süssenek mézeskalácsot. Szüleiknek, családtagjaiknak készítsenek karácsonyi ajándékot, csomagolják be azokat, hogy az otthoni ünnepen mindenkit meg tudjanak ajándékozni. Ismerjék meg a betlehemezés dramatikus játékát.

A gyermekeknek ajánlott farsangi tevékenységek

A **legkisebb óvodások** egyszerű technikával díszítsenek papíralarcot, tanuljanak farsangi mondókákat, figyeljék meg a nagyobb óvodások tevékenységeit, vegyenek részt a farsangi mulatságban, utánozzák a nagyobb társaikat és a felnőttek táncos mozdulatait.

A **nagyobb gyermekek** díszítsenek farsangi álarcot, öltözzenek jelmezbe, vegyenek részt

farsangi játékokban, tanuljanak egyszerű farsangi éneket, vagy mondókát az ünnep köszöntésére. Hallgassanak tréfás mesét, éneket, verseket. Gyűjtsenek képet a farsangról és díszítsék vele környezetüket.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások tanuljanak farsangi énekeket, multságba hívogató mondókákat. Segítsenek jelmezük, maszkjuk elkészítésében, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében. Hívogassák a kicsiket a multságba. Vegyenek részt ügyességi játékokban. Gyűjtsenek képeket a farsangról, azokat rendezzék albumba.

A tavasz jeles napjai

A gyermekeknek ajánlott húsvéti tevékenységek

A legkisebb gyermekek ismerkedjenek a húsvét jelképeivel, tanuljanak a locsolkodáshoz mondókákat, az óvodapedagógus segítségével fessenek tojást. Ismerkedjenek a locsolkodás szokásaival, vegyenek részt játékokban. Fogadják szeretettel a kiszézőket, komálókat.

A **legnagyobb gyerekek** tegyenek nagyobb sétát az óvoda környékén. A csoporttermüket díszítsék fel tavaszi virágokkal, húsvéti képekkel. Az ablakokat is díszítsék ki húsvéti motívumokkal. A locsolkodáshoz, komáláshoz, komatál-küldéshez tanuljanak verset, énekes játékot, a vendégeskedéshez süssenek az óvodapedagógus segítségével pl. húsvéti kalácsot. A fiúk locsolják meg a lányokat az óvoda dolgozóit, a lányok pedig készítsenek hímes tojást különleges technikával.

A gyermekeknek ajánlott Május elsejei tevékenység

A **legnagyobb óvodások** a májusfa díszeit készítsék el, a felnőttek segítségével tegyék a fiúk a májusfára. Az óvoda összes „lakója” táncolja körbe a kidíszített fát, tavaszi énekes játék közös éneklésével. A fiúk rendezzenek erőpróba versenyeket (pl. kötélhúzás, fára mászás).

A gyermekeknek ajánlott pünkösdi tevékenység – a tervezése és megvalósítása az óvodapedagógusok saját választása, döntése alapján történik.

A tevékenység megvalósításához az átdolgozott Nagy Jenőné: „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív óvodapedagógiai program módszertani könyvét használjuk /35. old./ ONME Egyesület Szolnok 2017.

4.2. MŰVÉSZETI JELES NAPOK

Évszaki ovigalériák

Az óvoda kérjen fel egy környezetében alkotó művészt, vagy kézművest, hogy mutassa be alkotásainak azon néhány darabját, amelyek tükrözik művészetét, és a gyermekekhez is közel lehet vinni. A kiállítások anyagai tükrözzék elsősorban az évszakok és a jeles napok jellegzetes jegyeit, tartalmait. A kiállítás berendezése során az alkotások a gyermekek szemmagasságában

kerüljenek elhelyezésre. A kiállítás megnyitóján a gyermekek ismerjék meg a kiállított alkotásokat. A rendezvényt az óvoda úgy szervezze meg, hogy a művészetek eszközeivel: zenével, táncsal, énekkel tegye még gazdagabbá a galéria megnyitóját, mutassa be az alkotó személyt is a gyermekeknek.

Az ovigaléria ünnepélyes megnyitójára minden csoportból hívjanak meg a gyerekek szülőket, nagyszülőket, hogy láthassák, miként fogadják be a gyermekek az esztétikai szépségű kiállított alkotásokat. Az ovigaléria program levezetését mindenkor egy óvodapedagógus irányítsa, hogy

kellően motiválttá tegye – interaktív módon a résztvevő gyermekeket.
A kiállított tárgyak egy negyedévig megtekinthetők, mindennap megcsodálhatók.

Évszaki ovikoncertek

Az évszaki ovikoncertek zenei anyagait úgy válogassa ki az óvoda a szereplő előadók segítségével, hogy azok kapcsolódjanak a jeles napok és az évszakok jellegzetes tartalmaihoz, melyek az óvodások számára befogadhatók, élményt adók. Az óvoda igyekezzen minél gazdagabb hangszer arzenállal megismertetni a gyermekeket. A koncertre az óvoda hívjon meg szülőket, nagyszülőket, hogy láthassák az óvoda összes gyermekének művészeti élménybefogadását. A koncertek levezetését mindig az óvodapedagógus irányítsa, interaktív módon. A koncertek rövidek és élvezhetőek legyenek.

4.3. HAGYOMÁNYOS ÜNNEPEINK ÉS RENDEZVÉNYEINK

Március 15.

Nemzetünk legnagyobb hazafias ünnepét egy kéthetes rákészülési idő előzzön meg. Az óvodapedagógusok élmény- és tapasztalatszerző sétákat szervezzenek. Meglátogatják az óvoda közelében lévő emlékhelyeket, együtt szervezzék meg az óvodások ünnepi felvonulását, megemlékezési napját. Készítsenek az ünnepre kokárdákat, zászlókat, díszítsék fel a csoportszobát, nemzeti színű kellékekkel. Gyűjtsenek képeket, könyveket, verseket, zenei alkotásokat, amelyek az ünnepre emlékeztetnek. A gyermekek ismerjék meg Kossuth Lajos, Széchenyi István és Petőfi Sándor nevét.

Anyák napja

Az óvodapedagógusok az anyák napjára minden gyermeket önállóan felkészítenek, a kisebb gyermekek mondókákat, rövid verseket, a nagyobbak verset, éneket tanuljanak. Az óvodapedagógus többféle ajándéköttel lehetővé teszi, hogy a gyermekek eldönthessék, melyik ajándékot készítenék el legszívesebben édesanyjuknak, nagymamáiknak. Az anyák nap előtt minden csoportban berendeznek az óvodapedagógusok a gyermekekkel közösen egy meghitt, szép sarkot, ahol az édesanyák egyenkénti köszöntése megtörténik.

Évzáró és gyermeknap

Ezek az ünnepek az örömről és a boldogságról szólnak. A gyermekek korosztályonként 3-5 perces közös játékkal /pl. játékos mondóka, énekes játék, gyermektánc, zenés kreatív játék, mozgásos játék, mesefeldolgozás stb./ készüljenek, melyet az évben a gyermekek a legjobban szerettek. A közös játékban a csoport minden tagja vegyen részt. Ekkor történik meg az iskolába menő gyermekek elbúcsúztatása, gyermeknap ügyszéki játékkal, kedves megvendéglésekkel.

Egyéb rendezvények

Az óvodánk számos egyéb rendezvényt tart, a gyermekcsoportokban dolgozó óvodapedagógusok, szervezhetnek további hagyományőrző programokat /pl. lámpagyújtás, farsangi alakoskodás, pünkösddőlés/, környezeti neveléssel kapcsolatos Víz, Föld, Allatok, Madarak és Fák világnapjai, OVI+ program rendezvényei/.

5. TEVÉKENYSÉGFORMÁK

5.1. JÁTÉK

A játék a gyermekek leghatékonyabb és legfontosabb alaptevékenysége. Önálló, céltudatos, szabadon választott tevékenysége, mely biztosítja számára a szabad önkifejezés lehetőségét.

A belülről indított és vezérelt játék-tevékenység célja a gyermekek szabad képzettársításának elősegítése.

Az intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatok, élmények többszöri átélése a nagyfokú örömlélmény biztosítása érdekében, továbbá célunk, hogy minél sokrétűbb, tájékozódó tevékenységgé váljon a játék, s a játékba integrált tanulás.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A játéktevékenységhez szükséges feltételek biztosítása (léghő, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés, élmények);
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének folyamatos gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembevételével;
- Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása szituációktól függően.

A játékhoz szükséges feltételek biztosítása

Derűs, alkotó léghő elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvodapedagógus, ahol a gyermekek szabadon dönthetnek abban, hogy kivel játszanak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközökkel alkotnak, milyen helyet választanak, és mennyi ideig tartson a közös cselekvés.

Az óvodapedagógus csak annyi szabályt vezessen be a játéktevékenységbe, amely segíti a nyugodt, oldott léghő fenntartását, az alkotó cselekvést, a sokféle játéksituáció meglétét, s az elképzelések valóra váltását.

A különböző típusú játékokhoz nélkülözhetetlen helyet, teret a gyermekek szükség szerint önállóan, vagy az óvodapedagógus segítségével alakítsák ki.

A bútorokat és a felszereléseket úgy kell elhelyeznünk, hogy minél több szabad területhez jussunk. A játszócsoportok elválasztása egymástól fontos feladat (**kuckók kialakítása**). A megosztott térben elhelyezett eszközökkel a játékok sokkal tartalmasabbak. Legyenek a csoportszobában állandó és ideiglenes játszóhelyek. Készen kell lennünk a játék fejlődéséből adódó helyigények kielégítésére, sőt hozzá kell szoktatnunk a gyermekeket, hogy önállóan alakítsák ki maguknak a játékhoz szükséges helyet, rendezzék át ennek érdekében a csoportszobát.

A programunkban – a művészeti nevelés jelentős szerepe miatt – kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt **mesesarok**, amely egyúttal a dramatikus játéknak, a bábjátéknak, a mesekönyvek nézegetésének a helye is. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek kincses ládája is.

A rajzolásnak, festésnek, barkácsolásnak legyen meg a **„rajzos alkotótere”**, állandó helye. Az ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök álljanak a gyermekek rendelkezésére játékidőben is.

A művészeti nevelés kiemelt szerepe miatt állandó tere van a zenei képességeket fejlesztő „**zenei kuckónak**” is, ahol a gyermekeknek biztosítottak a zenei játékhoz a dallam- és ritmushangszerek, énekes könyvek, zenei albumok, amiket szabad játéktevékenységben minden gyermek alkotó módon felhasználhat.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termékek, növények, képek, a kincseket őrző „**környezetünk értékei**”, **térben** kapnak helyett, amit a gyermekek alakítanak ki és rendeznek el a különböző szempontok alapján. Ide kerülnek a környezeti projekttevékenység gyűjtőmunkái, amit a szabad játéktevékenységben minden gyermek alkotó módon felhasználhat.

Az óvodapedagógusok **kisméretű építőtér/tereket** biztosítanak a gyermekek részére, ahol egyedül, párban, hármásban együttműködve, közös alkotásokat tudnak létrehozni. E terekben annyi építőkockát találnak a gyermekek, amennyit be tudnak építeni a tervezett alkotásukba.

A gyermekek rendelkezésére áll még egy kisméretű **családi szoba**, ahol néhányan megtervezhetik a „családi” játékot: a főzést, étkezést, a gyermekek gondozását, altatását. E teret a gyermekek családi fotói díszítik, hogy a szülők mosolyára vágyó gyermekek, napközben is megpillanthassák a szüleiket.

Egyéb **szerepjátékoknak** nincs állandó helye, mert azt a gyermekek saját fantáziájuk szerint, a csoportterem bármely szabad részében, önállóan megtervezhetik, felállíthatják. Az összegyűjtött szerepjáték-kellékeket, szerepjátékonként, játéktartó dobozokban tárolják, hogy könnyen szállítható legyen. Így elérhető, hogy fodrászos, kozmetikus, gyógyszerész, gyümölcsboltos, háziorvos, újabbnál újabb feltételű játékot szervezhessen, építhessen ki a „**vevők**” szolgálatára.

A csoportok játékterei növelhetőek a **párhuzamos játékterek** létrehozásával, az arra alkalmas folyosókon, öltözőkben, ahol az óvodapedagógus biztosítani tudja annak közvetett ellenőrzését. A páros játékokat (pl. társasjáték, kártyajáték, sakkjáték, célba dobó játék) differenciáltan, az 5-6-7 évesek vehetik igénybe, akik a szabálytartásukat többszörösen bizonyították. Jó célt szolgál a differenciált altatáshoz is, mert e játékterekbe egyórás pihenés után kiengedhetők azok a nagycsoportos korú gyermekek, akinek nincs szüksége a délutáni alvásra.

Az **óvoda udvarán** a gyermekek játéktere lényesen megnövekszik, ezért ösztönözzük őket arra, hogy minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak kint a jó levegőn. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus segítse az udvari szerepjátékok kibontakozását is (pl. népi játékok, mozgásos játékok, közlekedési játékok, dramatikus játékok, ügyességi és sport játékok stb.) feltételének megteremtésével. A jó idő beálltával az udvaron kialakított mese, rajzos, zenei terek, kihelyezett asztalok lehetővé teszik a teljes délelőtti szabadban tartózkodás lehetőségét.

A **játékhoz szükséges időt** a folyamatos napirend, a játékba integrált tanulásmódozatunk jól szolgálja. A gyermekek az óvodába történő beérkezését követően szabadon választott játékokkal játszhatnak egybefüggően, a játékok elrakása nélkül, több órán keresztül.

A művészeti programunk lehetővé teszi, hogy a kisebb gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, étkezés, alvás idejét.

Az 5-6-7 éves gyermekeknek az óvodapedagógus biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy olyan értékes tulajdonságok, mint az állhatatosság, kitartás képessége, kialakulhasson

---

bennük.

A **kreativitásra ösztönző játékeszközök** olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit, képzeletét. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, melyek izléesek, praktikusak, a gyermekek alkotókészségét fejlesztik, színesek és jó minőségűek.

Ugyanakkor a játékokhoz a gyermekek használják fel a természet kincseit, terméseit, mert kiváló kiegészítők lehetnek a szerepjátékoknak illetve a játékok által biztosított különböző gyermeki képességek kibontakozásának.

Az is sokat ért, ha a gyermekek a környezetükben lévő tárgyakat, eszközöket, anyagokat, ruhadarabokat be tudják építeni szerepjátékukba, építő-, konstrukciós-, művészeti játékaikba, mert ez által elvonatkoztatva eredeti használatától, mára is képesek lesznek azt felhasználni.

A gyermekeknek fontos lenne azt is, hogy ők készítsenek maguknak játékot, például hangszereket termésekből, selyem maradékanyagból királyi palástot a meséhez, vastag kartonból házakat, bungalókat, társasjátékokat, egy projektfejlesztő eszközként, amellyel begyakorolhatnák mindazt, amit a projektben élményként, ismeretként elsajátítottak.

Az óvodapedagógusok félkész játékot készítő módszerei sem maradhatnak el, mert az ilyen játékeszközök, jól fejlesztik a gyermekek találékonyságát, rugalmasságát, a felhasználhatóság sokrétűségét.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Legyenek a teremben gyakorlójátékok, melyek fejlesztik a gyermekek pszichikus funkcióit, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek, amelyek ösztönzik a gyermekeket az élmények, tapasztalatok többszöri átélésre, harmadsorban pedig a művészeti neveléshez szükséges kellékek, eszközök.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítsé az eszközválasztékát, elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó kellékekkel, félkész játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, és a logikai, értelmi képességfejlesztő játékokkal.

A játékokat nem elég beszerezni, azokat folyamatosan gondozni kell, elsősorban tisztán tartani a gyermekek bevonásával. Érdemes ehhez a hét utolsó délutánját felhasználni, hogy hétfőre vasalhatóvá váljanak a kimosott babaruhák, leplek, átváltozás kellékei, és megszáradjanak a fertőtlenített konstrukciós építőjátékok. Kiváló munkafeladatok ezek a gyermekeknek, amelyek egyben a játékok gondozására, megbecsülésére, tisztántartására nevelik őket.

Az óvodapedagógusok dolgozzák ki a játékok helyét, és a kisebbek segítése érdekében a játékpólcokon jelöljék piktogramokkal azokat, hogy ők is keresve megtalálják mindennek a helyét. Így fejleszthető önállóságuk, és egyben csökkenthető a játékelrakás időkerete. Érdemes évszakonként cserélni a játékokat, nagy öröm a gyermekeknek új játékokkal megismerkedni, illetve újra találkozni régóta nem látott kedvenc játékaikkal.

Az új szerepjátékok bevezetését mindenkor előzze meg élmény- és tapasztalatszerzés, hogy a gyermekek mély kötődése kialakulhasson az új szerepjáték témájához, valamint a helyszínen látott és megfigyelt munkamozzanatok beépüljenek a játékukban, mert azok teszik hitelessé a

---

gyermeket a szerepek megformálásában.

A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembevételével

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták, folytatódik az a fajta manualitás, amely a játékeszközök rakosgatásával érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait. Az udvaron is biztosítsa az óvodapedagógus a gyermekeknek a gyakorló játék lehetőségeit, erre a legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, amelyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgathat.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekek játékát tovább fejlődni. Már a legkisebbeknél is megjelenik a szerepjáték. Az óvodapedagógus vállaljon szerepeket a játékban, hogy a különböző szerepek megformálása minta legyen a közös cselekvésekhez. A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása a családi játékhoz, a fodrászos, orvosos, kalauzos stb. játékokhoz. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítsék a pedagógusok, hogy a „mintha” helyzetek minél gyakrabban megjelenhessenek.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a dramatikus játéknak, a bábozásnak. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához.

A **bábjáték** először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak egy „szeretett” bábja, akinek a gyermekek szívesen elmondják a sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót emeljék ki központi helyre a többi közül, hogy a gyermekek megkülönböztetett szeretettel játszassanak vele, simogathassák, szeretgethessék.

A gyermekek a **konstrukciós játékok**ban minél gyakrabban éljék át az „én készítettem” alkotás örömét, mely a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín- és térvariált gazdagságot eredményezze.

A többi játékfajtaéhoz kapcsolva, jelenjen meg a **barkácsolás**, elsősorban az óvodapedagógus által barkácsolt kellékek készítésével, amit a gyermekek aktív bevonásával hoz létre.

Az óvoda gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált színpadszerű udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat, ügyességi játékokat.

Az óvodapedagógus ajánljon fel **szabályjátékot**, amit a gyermekek könnyen elsajátítanak, szabályait betartanak és szívesen, önállóan is kezdeményeznek. Ilyenek a **logikai játékok, társasjátékok, mozgásos, ügyességi játékok**, amelyek kiválóan fejlesztik a gyermekek matematikai alapképességét.

A szerepjátékokat és a dramatikus játékokat a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékokkal. Ilyen különleges kapcsolások, később bonyolultabb, különlegesebb eredeti alkotásokat, felhasználási formákat hozhatnak létre.

Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása

Az óvodapedagógus játékszerű metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek nyugodt játéka esetén, vagy ha érezhető, hogy a gyermekek problémamegoldók, az óvodapedagógus irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportosok esetében – ha szükség van rá – az óvodapedagógus legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játékhelyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó. Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények. Avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák, egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás testi épségét, nyugodt játékát.

Az óvodapedagógus a játéktevékenység éves formanyomtatványa szerint negyedévenként tervezze meg a játéktevékenység fejlesztésének lehetőségeit, valamint minden befejezett fejlesztési szakaszt elemezzon, értékeljen, és fejtse ki reflexióit az eltelt időszakról.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a játéktevékenység csoportban elfogadott szabályait;
- a játékok helyét, a játékok megóvására vonatkozó tudnivalókat;

A gyermek képes:

- önállóan, érdeklődésének megfelelő játékot választani;
- önállóan eldönteni, hogy kivel és mivel játszik;
- szerepjátékot, konstrukciós játékokat játszani, bábozni, meséket megeleveníteni, építményeket létrehozni, barkácsolásban részt venni, különböző szabályjátékot a csoportban elfogadott norma szerint játszani;
- elmélyülten, állhatatosan, több napon keresztül egy azon játéktémában részt venni;
- önállóan megteremteni a kitalált játékához szükséges helyet és eszközt;
- kreatív játéktevékenységet folytatni, a játékához félkész eszközöket készíteni az óvodapedagógus segítségével és azt felhasználni;
- az együttműködés normáit betartva, együtt játszani kisebb csoportokban, társaival.

A gyermekek attitűdjére jellemző, hogy

- kíváncsi mások kreatív játéktevékenységére;
- élvezettel hoz létre bonyolult építményeket, konstrukciókat, és abban tud gyönyörködni;
- játéktevékenységekben együttműködő, segítő, figyelmes társ;
- interakciója színes, kedves, kulturált és érthető;
- sokszor jelét adja annak, hogy kijátszotta magát, és boldog a játéktevékenység végén;
- szüleinek gyakran beszél a játékélményeiről;
- igénye a több napon keresztül tartó játéktémában való elmélyülés.

5. 2. JÁTÉKBA INTEGRÁLT TANULÁS

A pedagógia programunk szerint **játékba integrált tanulás** azt jelenti, hogy az óvónő által kezdeményezett tevékenységek a játékidőben zajlanak úgy, hogy nincs közben játékelrakás. Így a gyermekek a tevékenységek befejezése után, igényük szerint visszatérhetnek az eredeti játékukhoz vagy újat kezdeményezhetnek.

Az óvodai tanulás célja: a gyermekek ismereteinek, képességeinek, tanuláshoz való viszonyainak pozitív formálása, bővítése, rendezése.

A művészeti program szélesen értelmezi a tanulást. A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általuk fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a teljes óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása a játékon keresztül fejlődik a legtöbbet. A gyermekek örömmel és teljesen önként, spontán tanulnak.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, ami a gyermek kérdéseire, válaszaira épülő ismeretszerzését is magában foglalja.

Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, aki tetteivel, a legerősebb hatással van a gyermekekre. Később felerősödik a társak hatása is.

A gyermekek heti rendje

(3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas, csak az időkeretek változnak)

	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK
Délelőtti játékba integrált tanulás	Verselés, mesélés Ének, zene OVI+ Program	Verselés, mesélés Rajzolás, festés mintázás, kézimunka OVI+ Program	Verselés, mesélés OVI+ Program	Verselés, mesélés OVI+ Program	Verselés, mesélés OVI+ Program Mozgás, Mozgásos játékok
Udvari játékba integrált tanulás	Énekes játékok, gyermektánc Futás, kocogás	A külső világ tevékeny megismerése Futás, kocogás	A külső világ tevékeny megismerése Futás, kocogás	A külső világ tevékeny megismerése Futás, kocogás	 Futás, kocogás
Délutáni játékba integrált tanulás	Egyéni fejlesztések OVI+ Program	Zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések OVI+ Program	Egyéni fejlesztések OVI+ Program	Zenés, mozgásos percek Egyéni fejlesztések OVI+ Program	Egyéni fejlesztések OVI+ Program

A szervezett tanulás formái

(A 3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas.)

Kötelező	Mozgás, mozgásos játékok
	Énekes játékok – gyermektánc az udvaron vagy a tornateremben

Közvetve kötelező	Verselés, mesélés
Kötetlen	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
	A külső világ tevékeny megismerése
	Ének-zenei képességfejlesztés
	Egyéni fejlesztés
	OVI+ Program

A szervezett tanulás munkaformái

Együttes, közös tevékenységek	Verselés, mesélés
	Ének, zene, gyermektánc
	Mozgás
	Futás, kocogás
	Zenés-mozgásos percek
	OVI+ Program
Mikrocsoportos	
Kis létszámú csoportos	A külső világ tevékeny megismerése
Kis létszámú differenciált fejlesztések	Ének, zene, (képességfejlesztés) Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Futás-kocogás
	OVI+ Program
Egyéni fejlesztés	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint, vers tanítása

A szervezett tanulás gyermekenkénti időkeretei

<i>Korosztály</i>	3-4 évesek	4-5 évesek	5-6—7 évesek
<i>Verselés, mesélés</i>	<i>naponta</i> 5-10'	<i>naponta</i> 10-15'	<i>naponta</i> 15-20'
<i>Ének, zene, énekes játék, gyermektánc</i>	<i>heti 1x</i> 10-15'	<i>heti 1x</i> 15-20'	<i>heti 1x</i> 30-35'
<i>Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka</i>	<i>heti 1x</i> 10-15'	<i>heti 1x</i> 15-20'	<i>heti 1x</i> 30-35'

<i>Mozgás</i>	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>
<i>Ovi + Program sportfoglalkozások is!</i>	<i>10-15'</i>	<i>15-20'</i>	<i>30-35'</i>
<i>A külső világ tevékeny megismerése</i>	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>
	<i>10-15'</i>	<i>15-20'</i>	<i>30-35'</i>
<i>Zenés mozgásos percek</i>	<i>heti 2x</i>	<i>heti 2x</i>	<i>heti 2x</i>
	<i>3-4'</i>	<i>4-6'</i>	<i>5-6'</i>
Ovi + Program	<i>naponta</i>	<i>naponta</i>	<i>naponta</i>
<i>Ismerkedés az angol nyelvvel</i>	<i>5-10'</i>	<i>10-15'</i>	<i>15-20'</i>
Ovi + Program - szenzomotoros mozgásfejlesztő tevékenység	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>
	<i>10-15'</i>	<i>15-20'</i>	<i>30-35'</i>
Ovi + Program - robotika, logikus gondolkodás fejlesztés	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>	<i>heti 1x</i>
	<i>5-10'</i>	<i>10-15'</i>	<i>15-20'</i>

- *A 3-4 évesek napi szervezett együttes, kis létszámú csoportos vagy mikrocsoporthoz játékos tanulási időkerete max. 35'*
- *A 4-5 évesek napi szervezett együttes, kis létszámú csoportos vagy mikrocsoporthoz játékos tanulási időkerete max. 45'*
- *Az 5-6-7 évesek napi szervezett együttes, kis létszámú csoportos vagy mikrocsoporthoz játékos, tanulási időkerete max. 65'*
- *A tehetségműhelyek hetente egy alkalommal szerveződnek 5-6-7 éves gyermekeknek, hetente egy alkalommal, időkerete: 30'*
- ***Az Ovi + Program keretén belül szervezett tanulási tevékenységekre is a fenti időkeretek vonatkoznak!***

A program megvalósításához szükséges tanulási módszerek:

A módszerek megválasztása minden esetben alkalmazkodjon a gyermekek testi-lelki állapotához, életkori sajátosságaihoz, érdeklődésükhöz és kíváncsiságukhoz. Támaszkodjon a gyermekek tapasztalataira, aktuális élményvilágára, biztosítsa a felfedezés lehetőségét, annak örömeit.

Az óvónő törekedjen minél változatosabb módszereket, technikákat alkalmazni és azt mindig az adott szituációnak megfelelően kombinálja.

Ilyen módszerek lehetnek:

- Játékosság (egyik legfontosabb);
- Felfedezés, ráébredés lehetőségének biztosítása;
- Séták során a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemzés, rendszerezés alkalmazása;
- Megfigyelés, beszélgetések;
- Spontán szerzett élmények figyelembevétele;

Alapelvek a tevékenységekben megvalósuló tanulási folyamatok értékeléséhez

A gyermekek akkor tudnak önfeledten, boldogan tevékenykedni, ha sok buzdítást, dicséretet, pozitív megerősítést kapnak. Ezért az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy mindegyik gyermek, mindennap kapjon valamilyen pozitív megerősítést. Kerülje a sztereotíp értékeléseket (ügyes vagy stb.), helyette a gyermek konkrét tevékenységét, cselekedetét, tettét emelje ki. Az óvodapedagógus alkalmazza a differenciált, árnyalt bátorító értékeléseket.

Alkalmazza a jutalmazás sokféle módszerét: simogatást, megerősítő pillantást, testbeszédet, gesztust, mimikát, szóbeli közlést egyénileg vagy csoport előtt és a szülőknek egyaránt.

Az óvodapedagógus kerülje a tárgyi jutalmak osztogatását. Ha korábban gyakorlata volt,

próbálja kiiktatni. Az apró jutalmak örömet szereznek ugyan, a gyermekeknek, de egyben elveszik a „természetes jutalom” értékét. Ezen kívül irigységet vagy fájdalmat okoz ebben a korban a gyermekek között.

A büntetés teljes mértékben kerülendő a tanulási folyamatban, mivel az visszaszorítja a gyermek kíváncsiságát, érdeklődését; a motivációt fékezi. Az óvodapedagógus a tanulási szokásokat alakítsa úgy, hogy egy gesztus, tekintet, egy átrendeződés segítsen a nemkívánatos magatartás megszüntetésében.

Az óvónő törekedjen arra, hogy minden gyermek reálisan ismerje meg testi, lelki szellemi értékeit, ugyanakkor tudja azt is, melyek a hiányosságai.

5. 3. VERSELÉS, MESÉLÉS, DRAMATIKUS JÁTÉK

A tevékenység célja: a gyermekek érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlődésének segítése, pozitív személyiségjegyeinek megalapozása a mágikussággal, a csodákkal teli meseélmények segítségével és a versek zeneiségével, rímeinek csengésével.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása.
- A 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a verselés, mesélés dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez;

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása

Az óvodás gyermekeknek bemutatható, megtanítható irodalmi alkotások között elsődlegesek a népköltészet csodái, mely a magyar népi kultúra gyökereit hordozza magában. A népi gyermekköltészet remekei közé tartozik az ölbeli játék, népi mondókák, népi altatók, népi játékok, találós kérdések, közmondások, népmesék, amelyek mély érzelmet váltanak ki a gyermekekből. A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása az óvodapedagógusok feladata. Az irodalmi anyagok kiválasztásában érvényesíteni kell a pedagógiai, pszichológiai, módszertani elveket, ha azt szeretnénk, hogy e tradicionális gyöngyszemek tovább éljenek az óvodában és a gyermekek nagyon megszeressék és játsszák a mindennapjainkban.

A népi mondókák minden műfaji csoportja kedvelt az óvodáskorban. A kisebbekre mégis a legerőteljesebben az **ölbeli játékok** hatnak, melyet a szeretett óvodapedagógusaikkal és a nagy társaikkal együtt játszhatnak el.

Az **egyszemélyes mondókák:** a napcsalogatók, esőüdvözlők, nyelvgyakorlók, nyelvtörők, állatcsalogatók is a kicsik kedvencei. Ebből is legyen nap, mint nap élménye a gyermekeknek! A csoportos játékok dramatikus jellegű, párbeszédese műfajainak is ők az élvezői.

Az irodalom gazdag tárához tartoznak a **népi altatók** is, amely szívesen mondogatott az alvás előtt, a ritmikus szövege miatt. Ezek fokozzák a gyermekek ritmus iránti érzelmeit, és kialakítják a versszeretetüket. A nagyobb óvodásoknak is vannak mondókáik, ilyenek a kiolvasók.

A **kiolvasók** is meghatározott funkciójú mondókák, csak ezek mindig a játékok előtt, a játékokkal szoros kapcsolatban fordulnak elő. A gyermekek kiszámolással döntenek el, ki legyen

hunyó, ki a kergető stb. Ez a döntés a szerencsén múlik, ezért szívesen elfogadják a gyermekek. A **találós kérdések** mindig lelkesítik a nagyobb óvodásokat. A művészeti programunk szorgalmazza a **közmondások** megismerését. Az óvodapedagógusok negyedévenként egy-egy közmondás jelentéstartalmát is megismertetik a gyermekekkel, amelyiket a környezetük is használ. Így azt is megtanulják, mikor mondhatják egymásnak, testvérüknek, szüleiknek a nép bölcsességet.

Az óvodáskor személyiségfejlesztésének másik nélkülözhetetlen népköltészeti műfaja a népmese, amely a teljes óvodai életet behálózza. A népmese csodás elemekkel átszőtt alkotás, amelynek élménygazdagító és ízlésfejlesztő ereje megkérdőjelezhetetlen. Hatása, sikeressége az óvodapedagógus hozzáállásában rejlik. Hiszen, ha az óvodapedagógus lelkesen és tudatosan készül a mese előadására, szívében viszi magával a gyermekeknek, lélektől lélekig tud hatni. Minél többször megismétli a mesét, annál mélyebb hatással van a gyermekekre, s ha még azt is felvállalja, hogy feldolgozza a mese mondanivalóját, a gyermekek kiélhetik szabad önkifejezésüket. Az eredményes mesefeldolgozásokat az tükrözi vissza legjobban, ha a gyermekek a szabad játékukban újra játsszák, újra átéli a mesét. A mese kiválasztásához figyelembe kell venni a gyermekek fejlődépszichológiai, érési sajátosságait, a gyermeki érdeklődés szakaszosságait.

A 3-7 éves gyermekeknek szóló irodalmi műfajok között helyet kapnak a **műköltészeti alkotások: a klasszikus és kortárs mesék, reális történetek és lírai vagy epikus elemeket tartalmazó gyermekversek**. Az óvodások életkori sajátosságaikból adódóan igénylik azokat a reális történeteket is, amelyek róluk, az óvodáról, személyekről, környezetükről, eseményekről szólnak. Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és a mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei is. Az állatmeséktől kezdve a cselekményesebb meséken, novellisztikus-realisztikus meséken át, épüljenek be a klasszikus tündérmesék a tréfás mesék és műmesék a gyermekek mesetárába. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásait napokon keresztül izgatottan várják.

Az óvodapedagógus a nagyobbaknak olvasson bátran lírai műveket is, mert a gyermekek már megérik a költői képek érzelmi kifejező erejét. A gyermekverseknek is nagy az érzelemformáló ereje. Az érzelem, meghittség, játék, ismeret, amelyet a vers ad, minden más érzelmtől, játéktól, ismerettől különbözik. A kisgyermek versélménye elsősorban a ritmushoz kötődik, és nem a vers tartalmához.

Az óvodapedagógusok évente, évszakonkénti lebontásban tervezzék meg az irodalmi anyagukat, hogy a sok lehetőségből a legszínesebb, leggazdagabb tervezettel rendelkezzenek a gyermekek „AH” élményeinek biztosításához.

A 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a verselés, mesélés dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez.

Az óvodába kerülő 3 éves gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, **ölbeli játékokhoz** tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, a felnőtt közelségében átélt fizikai kontaktus, sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában.

A befogadás időszakában legyen minden gyermeknek a jeléhez kiválasztott „**én mondókám, én versem**” saját irodalmi anyaga, amit albumokba téve nézegethetnek vagy nyaklánc formában magukra ölthetnek. A gyermekeknek annyiszor mondjuk, el ahányszor kéri a saját mondókáját vagy versét. Ez az első irodalmi élményük az óvodában.

Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a vidám rigmusok korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvodapedagógusokkal együtt sokszor ismétlik az **állathívogatókat, napszalagokat**, de sohase keltse ez bennük a gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan szoktassuk rá őket a mese figyelmes végig hallgatására. Hogy ezt elérjük, egy új tartalmi feldolgozást vezettünk be. Egy mesét kéthetes mesefeldolgozásban hozunk közel a gyermekekhez. Első héten a mesehallgatásé a főszerep, a második héten pedig a mese feldolgozása. A tevékenység szervezett tanulási formája a **közvetve kötelező forma**, amely azt jelenti, hogy sohasem kötelezzük a gyermekeket, hogy egyszerre üljenek be a mesetérbe. A motivációhoz, a kezdeményezéshez használjuk a mese-ceremónia eszközeit (gyertya, meseszignál). A mese mélyítése érdekében mindennap történik valami. Például, minden nap megérkezik egy szereplő, s annak jelképes szimbólumai, amelyeket az óvodapedagógus elhelyez a mesekosárba /mesetarisznyába, meseasztalra/, hogy ott legyenek a gyermekekkel, elővehessék és játszhassanak velük. A második hétre már tudják a gyermekek a mese történetét, ismerik a szereplőket, tudják, hogy mi a szerepük a mesében, milyen tulajdonságokkal rendelkeznek.

A második héten az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt kijelöli a mese színtereit, és egyszerű szimbólumokkal meghatározza azokat, valamint a helyszíneken történetet minden gyermek kipróbálhatja. A naponta előkerülő eszközökkel gazdagodik a mese. A mese tovább élése érdekében a mese kellékeit a mese-térben helyezzük el, hogy a gyermekek a szabad játékukban is elővehessék, magukra ölthessék és eljátszhassák. Vannak mesék, amelyeket a gyermekek sokáig játszanak, de vannak olyanok, amelyek kevesebb időt élnek meg a gyermekek szabad játékában. Ezek pedagógiai tanulságként felhasználhatók, elemezhetők, hogy vajon miért lehet ez.

Az óvodapedagógus a mese feldolgozásához használja a dramatikus játék módszereit, amelyek mélyítik a mese erkölcsi mondanivalóját, és segítenek a gyermekeknek megszólalni a mese feldolgozásában. Ezek a módszerek erősítsék tovább a gyermekek mesetudatát, meseélményét, és ne legyenek öncélúak, a meséhez nem illő dramatikus játékok. A mesében a legfontosabb, hogy minden gyermek szereplője legyen a mese történetének, és ne kívülállónak lássa és hallgassa a társai játékát. A kiscsoportos gyermekek lehetnek virágok, növények a mesében, akiknek nem feltétlen kell megszólalni, de részesei lehetnek a mese csodájának. Ez igazi beleélő lehetőséget, aktivitást ad nekik és kibontakozási lehetőséget, hogy később eljuthassanak a mese bármely szereplőjének eljátszásához. E kéthetes meseformához olyan meséket kell kiválasztani, amelyek, sokszereplősek és több helyszínen játszódnak és az éves meseválogatás közben már az óvodapedagógus belelátja a megvalósítás, feldolgozás lehetőségeit. Törekedjünk arra, hogy a mese „AH” élményt tudjon biztosítani minden gyermek számára.

Az óvodapedagógus a vers, mese, dramatikus játék illusztrálásához csak olyan kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását.

A dramatikus játékok lényegét alkotó „mintha”-szituáció létrejöttében, megélésében az egész személyiség részt vesz, külső és belső feltételeivel együtt. A dramatikus játék a valóságból és az irodalomból merített témák és történések megjelenítése, mely fokozza, a gyermeki aktivitást, mélyíti az ön- és emberismeretet, kibontakoztatja a reprodukív és produktív fantáziát. A gyermekek a szerepjátékaikban kettős tudattal elevenítik meg a szereplőket. Ezek alkotó fantáziájuk segítségével kelnek életre, amelyhez különböző típusú dramatikus játékokat alkalmazunk. Ilyenek a kapcsolatteremtő játékok, azonosulásra építő lazító játékok, koncentrációs gyakorlatok, érzékelő gyakorlatok, mimes-improvizatív helyzetgyakorlatok stb.

A másik kiváló mesefeldolgozó módszer a bábjáték, amelynek lényege az élettelen anyaggal az élet valóságának ábrázolása, megjelenítése. Olyan szereplési forma, amelyben pozitív hatások dominálnak, mint az önbizalom növelése, a fantázia kiszélesítése és a közösségi élmény. A bábozaskor csak a báb jelenik meg a színpadon, s nem a gyermek. Így a bábjáték során a félszeg, gátlásosabb gyermekek is szívesen szerepelnek. A komplex nevelő hatásokat a bábjáték módszere tökéletesen biztosítja, mert erős ingerhatású az azonosuláshoz, s megmozgatja a gyermekek képzeletét. A gyermeket a bábjátékra is meg kell tanítani. Meg kell ismertetni őket a bábok különböző fajtáival, a bábmozgatás megoldásaival és a bábkészítéssel. A mesesarokban szükség van különböző fajtájú bábokra és bábparavánra, hogy a gyermekek szabad játékukban is elővehessék kedvenc bábfiguráikat. Legjobban azokat a bábokat kedvelik, amit ők készítenek. Ezért az óvodapedagógus minél gyakrabban tervezzen olyan kéthetes mesefeldolgozást, melyben a második héten a bábkészítéstől a mese bábos feldolgozásáig mindent átélhet a gyermek. Ezek fogják ösztönözni őket, hogy maguktól is bábkészítőkké, díszletkészítőkké váljanak.

A könyvek megszerettetése érdekében a gyermekek a nyugodt mesetérben lapozgassanak leporellókat, színes képeskönyveket, s hozzák el otthonról kedvenc könyveiket is, hogy megmutathassák egymásnak.

A **kisebb óvodások ismerjenek meg** 10-12 ölbeli játékot, mondókát, verset és 8-10 új mesét egy nevelési év alatt. A meséket dolgozzák fel a kéthetes megismerési folyamatban, hogy később is minél többször ismételhessék. A tervezett mondókákon, verseken és meséken túl az alvásidőben, olvassanak fel a gyermekeknek egy-egy népi altatót, verset vagy rövid mesét, hogy nyugodtan álomra hajthassák a fejüket. Ezzel is gazdagíthatjuk a gyermekek irodalmi élményét. A nagyobb gyermekek már kevesebbet alszanak, nekik tervezhetünk folytatásos mesét is.

A **nagyobb óvodásokba** kialakul a mese, vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvodapedagógusok meséit. A gyermekek arcán megjelenik a belefeledkező áhítat, figyelő ámulat. Játékukban mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, kiolvasók ismételtetése. Az új versek kapcsolódnak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához. A nagyobb gyermekek ismételgessék az előző években tanult verseket, meséket is, valamint tanuljanak 5-6 mondókát, 6-8 verset és 10-15 mesét dolgozzanak fel.

A versek tanulását megelőzi a mikrocsoportos formában történő versválasztás, kiválasztás a megajánlott versek közül. A verstáblájukon jelölik a jelükkel, hogy melyik verset választották ki maguknak. A verseket az óvodapedagógussal egyenként ismételtetik, hogy a

szövegfonetikai hatáselemeket, és a magyar hanglejtést alkalmazni tudják. Az óvodapedagógus ne szavaltassa a gyermekeket egyszerre. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta ejtésére, a magyar beszédhangsúlyozására.

A nagycsoportos korú gyermekek fantáziája, szövegelemkezete egyre jobb. Ezért az óvoda adjon a gyermekeknek próbálkozási alkalmat a **mese önálló elmondására**. Ilyen az óvodapedagógus által kezdett mese folytatása, amely lehet egy jól ismert mese is, amit közösen mesélünk el egy labda továbbadásával, de lehet egy új mese kitalálása is. A közösen kitalált meséket nevezzük el „**mi mesénk**”-nek.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- ❑ a három nevelési évben hallott mondókákat, verseket, meséket;
- ❑ mesélés, bábozás, dramatikus játékok szokásait, szabályait;
- ❑ a mikrocsoportos és egyéni verstanulás kialakított szokásait, szabályait,
- ❑ a vershez, meséhez kapcsolódó hívó képeket.

A gyermek képes:

- ❑ a hívóképek alapján önállóan felidézni az egyszerűbb verseket, rigmusokat;
- ❑ a meséket helyes artikulációval és jó szövegfonetikai hatáselemekkel elmondani;
- ❑ figyelmesen mesét hallgatni,
- ❑ meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgással kifejezni;
- ❑ aktívan, cselekvően részt venni a mesefeldolgozásban;
- ❑ a „mi mesénk” megkezdett gondolatmenetét folytatni;
- ❑ az átváltozás eszközeit, díszleteket, a félkész játékeszközöket használni;
- ❑ elfogadni önmagát, társait különböző szerepekben;
- ❑ mesék jeleneteit rajzban kifejezni;
- ❑ egyszerű bábokat készíteni.

A gyermekek attitűdjére jellemző, hogy

- ❑ örömmel ismételteti a verseket, rigmusokat;
- ❑ várja, igényli a mesehallgatást;
- ❑ örömmel mesél, bábozik, dramatizál az óvoda kisebb gyermekeinek;
- ❑ ötletei vannak a mesefeldolgozáshoz, amely láthatóan boldoggá teszi őt;
- ❑ a kitalált mesék „AH” örömmel töltik el;
- ❑ mosolyra derül helyzet- és jellemkomikumokon, szójátékokon.

5. 4. ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉKOK, GYERMEKTÁNC

A tevékenység célja: a zenei anyanyelv megismertetése, megszerettetése az ölbéli játékokon, közös éneklésen és közös éneklésen és közös énekes gyermekjátékokon, gyermektáncon keresztül a gyermekek zenei érdeklődésének felkeltése.

Az érzelem gazdag tevékenységen keresztül a gyermekek zenei képességfejlesztése is megvalósul, mely utat nyit a zenéhez való mélyebb, pozitív viszonyulás kialakulásához.

A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, amely a nemzeti, nemzetiségi, etnikai hovatartozás figyelembevételével is formálja a gyermekek zenei ízlését, és nagymértékben befolyásolja esztétikai fogékonyságát.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és a csoport képességszintjének megfelelő kiválasztása;
- a 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel;
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása.

A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekeket „csak tiszta forrásból” tápláljuk, neveljük, hogy megismerhessék saját zenei anyanyelvüket.

A zenei anyagok kiválasztása több szempont alapján történik. Elsők között szerepel az

életkornak és a csoport fejlettségének megfelelő zenei anyagok kiválasztása, melybe beletartozik a zenei hangkészlet, dallamfordulatok, játékművek tudatos megválasztása. Ezt követi az évszaknak megfelelő zenei anyagok összegyűjtése, mivel a tervezésünket az évszakok és a jeles napok tartalmi köre határozza meg.

A **kisebb gyermekeknek** kezdetben **ölbeli játékok** szereznek igazi örömet, zenei élményt, amelyet a felnőttekkel együtt szemtől, szemben. Legyenek ezek között arc-, kéz-, ujj-, lábjátékok és lovagoltatók, amelyben a gyermekek elsősorban a mozdulatokat és a ritmikusság jelenlétét élvezik. A szeretetkapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme a tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény.

Az ének-zenei nevelésünkben is megjelenik „**az én mondókám, énekem**” személyes művészeti ajándék, amit az óvodapedagógus a befogadás első napján ajándékozik minden egyes gyermeknek. A saját éneküket olyan sokat énekeltek az óvodapedagógusokkal hogy a fél éves befogadás végén ez az első mondókája/éneke a gyermeknek, amit el tud önállóan énekelni/mondani a szüleinek, nagyszüleinek.

A kisebb gyermekekben a **mondókázás** is nagy örömet vált ki, amelyben a ritmus, lüktetés, hangsúly, szöveg, mozgás, hangjelzés közvetít erős érzelmeket a közös játékban. Ezeket álló helyzetben, vagy ülve mondogatják, figyelve egymás játékos mozdulatait.

A **kisebb gyermekeknek** egyszerű 2-3-4 hangból álló olyan gyermekdalokat válasszunk ki, amelyek 2-4 motívumból állnak. A gyermekdalokhoz is igyekezzon az óvodapedagógus mozdulatokat kitalálni, mert akkor élvezetesebb a gyermekeknek a játék. E gyermekdalokat rendszerint jeles napokra, ünnepek köszöntésére tanulják a gyermekek. Egy-egy komponált gyermekdal megtanítása elég erre a célra, inkább ismétljük az előző évben tanult ünnepi köszöntőket is.

A gyermekek legkedveltebb zenei anyaga az énekes játékok, amelyeket a kicsik állókörben, játékos mozdulatokkal már el tudnak játszani. Vegyes csoportban arra is lehetőség van, hogy akár kétféle játékkal játszunk egy játékot. Így az óvodai korosztályok mozgásképeségét figyelembe tudjuk venni.

A nagyobb gyermekeknek is teremtsen az óvodapedagógus továbbra is olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszassanak ölbeli játékokat, és mondogathassanak mondókákat a kisebb gyermekekkel együtt. Ők már képesek arra, hogy nehezebb pentaton vagy dúr hexachord hangkészletű, dallamfordulatokat megtanuljanak, és a nyolcad, negyed ritmusértékeken túl a

szinkópát és a triolát is megismerhessék. Az énekes játékok mozgás anyaga is összetettebb lehet. A megismert csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat, felválthatják a leánykérő-lakodalmas, kapus, hidas játékok és az alakoskodó, huncutkodó, egymást megtréfáló játékok.

A **zenehallgatáshoz** az óvodapedagógus olyan műveket válogasson, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes, értékes zene iránt. Az óvodapedagógus elsősorban élethelyzethez, szituációkhoz kapcsolva tervezze meg a zenei élménykövetítést. A negyedévenként megszervezett ovikoncertek is azt szolgálják, hogy zenei élményhez jussanak a gyermekeink, amit az óvodában mindenképpen a zenéhez legjobban értő óvodapedagógus tervezzen meg és vezessen le.

Az óvodapedagógusok zenei élményként minél többször énekeljenek népdalokat, hiszen az óvodai zenehallgatás gerince is a népdalkincs, mert mesélő, párbeszéd, cselekményes, a

---

gyermeki lélekhez közelálló.

A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel

A **kisebb óvodások** tanuljanak meg 5-6 mondókát, ölbeli játékot és 10 énekes játékot. A **nagyobb óvodások** néhány mondóka mellett akár 20 énekes játékot is megismerhetnek egy év alatt. ezek adják az alapot a képességek fejlesztéséhez.

Az éneklés az egyik legfontosabb kodályi irányelv, amire nagyon oda kell figyelni. Az **éneklési készség fejlesztése** a gyermekek utánzási vágyán alapszik. A tiszta éneklés kialakulása igen hosszán tartó folyamat, amelyben a sok ismétlés hozhat eredményt. Ehhez a teljes óvodai időszakra szükség van. A készségfejlesztést szolgáló dallamokat, hallás útján tanítunk az óvodában. Ezért fontos, hogy rövid, kis hangterjedelmű dalokat és játékos, tréfás énekmotívumok többszöri utánzását várjuk el a gyermekektől. A tiszta éneklést segíti, ha a dalokat megfelelő hangmagasságon énekeljük.

Az óvodapedagógus **mutasson példát tiszta éneklésével**, és az egyöntetű, középerős, jó artikulációs énekével, s a buzdító értékelésével. A gyermekek tiszta éneklését nagymértékben segíthetjük, ha minél többet énekeltetjük őket egyenként. **Szokjanak hozzá, hogy bátran, bármikor meg tudjanak szólalni énekelve.**

A hallásfejlesztés énekléssel indul, és arra épül. A három év alatt tanult zenei anyagok alkalmasak az akusztikus és belső hallás fejlesztésére. Az akusztikus hallás fejlesztése során zenei fogalompárokot vizsgáltatunk a gyermekekkel. Ezeket keresztül megismerik a **magas, mély relációt**. A magas és mély hang különbséget a kisebb gyermekek oktáv távolságban vizsgálják, míg a nagyobbak a kvint és terc távolságokat figyelik meg. A különbséget térben, függőleges irányban érzékeltetjük. Az érzékeltetéshez az óvodapedagógusok lehetőleg kis hangterjedelmű dalokat válasszanak. A gyermekek legkedveltebb játéka e hallásfejlesztés területén, a dalok dallamvonalának kézzel való követése, bemutatása.

A kötött jellegű, szervezett énekes gyermekjátékot a délelőtti levegőzés előtt az udvaron, vagy a tornateremben tartjuk, ahol elég hely áll rendelkezésre a közös játékhoz. Ebben a formában csak énekes játékot játszunk, minden didaktikai feladat nélkül, hogy semmi se szakítsa meg az önfeledt, élmény teli közös játékot. Az új játékokat utánzásos tanulás szerint sajátítják el a gyermekek, az óvodapedagógusok mintája alapján.

Az óvodapedagógus a zenehallgatási lehetőségeket kapcsolja a különböző tevékenységekhez, olyan helyzethez, szituációhoz, ahová illik.

A programunkhoz évszaki hangversenyek társulnak, amelyek az évszakok befejezéseként szerveződnek.

Az óvodapedagógusok a zenei tevékenységeket éves terv készítésével gondolják végig, amit évszakok szerint bontanak.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- ❑ a három nevelési évben hallott mondókákat, énekeket, énekes játékokat;
- ❑ az egyenletes lüktetés, dalritmus, motívumhangsúly érzékeltetésének csoportban alkalmazott formáit;
- ❑ a hallásfejlesztés és ritmusfejlesztés eszközeinek használatát;
- ❑ a zenei tevékenységek elfogadott szokás- és szabályrendszerét.

A gyermek képes:

- az énekes játékot lendületesen, harmonikus mozdulatokkal játszani;
- gátlások nélkül, egyedül énekelni;
- zenét elmélyülten hallgatni;
- a zenei fogalompárokot megkülönböztetni;
- ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni;
- az egyenletes lüktetést, a dalok ritmusát és a motívum hangsúlyát összekapcsolni;
- egyenletesen járni, alkalmazkodni társaihoz;
- finom, kifejező mozdulatokra;
- bármelyik társát elfogadni, választani a különböző szerepekben;
- a hívóképek alapján felidézni a mondókákat, az énekes játékokat és a műdalokat.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- élvezettel játszik énekes játékokat, melyben képes cinkosságot vállalni;
- szívesen énekel egyedül és kisebb csoportokban társaival,
- élvezettel hallgat értékes neki való klasszikus zenét;
- örömet leli a ritmusok, dallamok, játékok rögtönzésében;
- gátlások nélkül dudorászik, énekel a csoportban;
- szereti és élvezi a mikrocsoportos zenei képességfejlesztő játékokat;
- „AH” élménye megmutatkozik az ovikoncerten.

5. 5. RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

A tevékenység célja: a gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, téri szabad, kreatív önkifejezése. A gyermekek tér-forma-szín képzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

Az ovigaléria programja adjon mindennapi lehetőséget a műalkotásokkal való találkozáshoz, hogy művészeti élményben részesüljenek mind a gyermekek, felnőttek, szülők az óvodában.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a gyermeki alkotó - alakító tevékenység feltételének megteremtése;
- a 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó – alakító, formáló tevékenységek tartalmának, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése;
- a tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása.

A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Az alkotó tevékenységhez méretben, minőségben megfelelő eszközök szükségesek.

Az alkotó-alakító tevékenységhez külön helyet kell választani, **művészeti alkotósarkot, teret**, a mozgó gyerekektől védve. Az eszközöket megfelelő mennyiségben elérhető helyen tároljuk. Az eszközök biztonságos kezelését, **az eszközök helyes fogását**, egyenként tanítja, és folyamatosan ellenőrzi az óvodapedagógus.

Az óvodapedagógus által irányított rajzos tevékenységekhez mindenkor biztosítsa az élmény- és tapasztalatszerzést, ezen belül a pontos, részletes megfigyelés lehetőségét, hogy a gyermek inspirálva legyen az élményeinek, tapasztalatainak vizuális kifejezésére.

A gyerekek oldott, kellemes légkörben szívesen kapcsolódnak be az alkotó munkába, az elrontott, sikertelen lépéseket javíthatják, minden lelki feszültség nélkül újra gondolhatják, módosíthatják.

A különféle technikák gyakorlásához, alkalmazásához biztosítjuk a feltételeket a **mindennapi, szabad játékban** is. A gyermekek az alkotás folyamataiban használjanak köpenyt, vagy kötényt, hogy óvják a tiszta ruhájukat.

A művészeti, alkotótérben az óvodapedagógus hozzon létre egy olyan nagyságú minigalériát, a gyermekek szemmagasságában, ahová minden gyermek alkotását ki tudják helyezni a rajzos, alkotó tevékenységek befejezése után. A pedagógus biztosítson ebben a helyzetben olyan légkört, hogy a gyermekek szívesen beszéljenek alkotásaikról, és ki tudják fejezni örömeiket a saját és társaik által létrehozott produktumairól. Elemi célunk ezzel, a gyermekek látási érzékenységének, megfigyelésének fejlesztése és az érzelmi nyitottságuknak formálása.

A gyermekek alkotási folyamatában az óvodapedagógus mindig üljön a gyermekek közé, és érthetően jelölje ki **azt az izgalmas, élményteli témakört**, amelyből kiemel és javasol inspiráló témákat (legalább kettőt) a gyermekeknek, hogy választani tudjanak, melyiket tudnák megalkotni a témák közül. A kitalált témákhoz az óvodapedagógus legalább **kétféle eszközt és kétféle technikát** is ajánljon, hogy a különböző korú gyermekek képességüknek megfelelően választhassanak az ajánlatokból. Ebben a folyamatban ne járjunk a gyermek előtt, ne vezessük kézen fogva. Engedjük, hogy megálljon, megfigyeljen, próbálkozzon, és annak örüljön a pedagógus, ha ő talál rá a helyes útra. Arra is ügyeljen, hogy a gyermek ne legyen magára hagyva, hanem mindenkor pozitív támogatást követést kaphasson. Egy ilyen alkotási folyamat nem sématanítás, hanem óvó, féltő nevelés, melynek az eredménye a tanulás és végeredménye pedig a sokkal magasabb szintű alkotás, ráadásul örömmel és belső motivációval.

A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése

Az **óvodába kerülő gyermekeknek** lehetőséget kell biztosítanunk arra, hogy **játszva ismerkedjenek** az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés lehetőségeivel az első félévben.

A kisebb óvodások fokozatosan ismerkedjenek a képzéssel, melynek célja a vizuális nyelv, a képi megjelenítés elemeinek (vonal, folt, szín) kompozíciós eljárásainak megismertetése. Alkossanak, tevékenykedjenek vastag színes ceruzával, zsírkrétával, krétával, karcollással, nyomhagyással, festéssel. Az óvodapedagógus próbálja a nagyfelületű alkotásaikat

összekapcsolni gyermekdalokkal, mondókákkal, versekkel, vagy akár díszletként felhasználni a mesékhez, a művészeti élmény gazdagítása érdekében.

Óvodáink udvara lehetőséget biztosít arra, hogy már az őszi időszakban (befogadástól kezdve) a gyerekek sokat játszhassanak, építhessenek a homokozóban. Gyurkálják, simítsák, gömbölyítsék, karcolljanak bele, készítsenek nyomatokat.

A gyerekek kezdetben tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakításban**. Ismerjék meg az agyag, gyurma, lisztgyurma alakíthatóságát nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcollva stb.

Az óvodapedagógus **egyéni differenciálással támogassa** a gyermekeket a fejlettségüknek megfelelő ötletekkel, és a technikák, eszközök kiválasztásában is, adjon nekik jó tanácsokat.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekek alkotó-alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítsen tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos képalakító tevékenységet segítse élményeikhez,

tapasztalataikhoz kapcsolható témakörön belüli témajavaslatokkal, s ezekhez legkifejezőbb, legpraktikusabb technika kapcsolásával járuljon ahhoz, hogy sikeressé tegye a gyermekek tervezett, kis létszámú csoportos rajzos tevékenységeit. Jelenjen meg a gyermekek rajzában az **emberábrázolás**, a környezet, a tárgyak, a cselekvések saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rost írónokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. Használjanak textilt, fonalat, felhasználás közben gyűjtsenek tapasztalatot az anyagokról.

A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon.

Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és az eszköz-lehetőségeket, pl. batik, kollázsok, plakettek, domborművek, viaszkaré, lenyomatok, kollázsok, montázsok, monotípiák, díszítések, márványozás stb. alkalmazásával.

A **festés** is megannyi lehetőséget kínál a képalakításhoz, pl. festés ujjal, festés tenyérrel-talppal, festés nyomhagyással összegyűrt ronggyal, puha- és /vagy keménypapírral, ecsetnyomokkal, festés vizes lapra, festés fésűvel, festés folt összenyomással stb. A **képalakító alkotás** során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót, hogy a társas együttműködésük, társas kapcsolataik, társas érzelmeik fejlődhessenek egymás irányába.

A **plasztikai munkák** során a nagyobb óvodások legyenek képesek a formák tagolására, és jelenjen meg az agyag, homok mellett a sólisztgyurma, gipsz, gyertya (viasz), papírmásé a kasírozáshoz. A nagyobb gyermeke körében alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Bízassuk őket, hogy ünnepekre, vendégek fogadására készítsenek ajándékot. Legyen természetes számunkra, szüleik, barátaik, az óvoda vendégei, az óvoda legkicsibbjeinek megajándékozása. Éljük át minél gyakrabban az ajándékozás örömeit.

Tudjanak játékuhoz kellékeket, valamint alkalmi, egyszerű tárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, a plasztikus munkák létrehozásához pedig gallyakat, drótokat, terméseket.

Az építés során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Használjanak ehhez, pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, térelválasztó elemeket, berendezési tárgyakat, különböző nagyságú műanyag és fából készült lapokat. Ezekből képesek lesznek pl.

búvóhelyeket, mobil színpadot, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket stb. készíteni. Az óvodapedagógus több napon át tartó építés lehetőségét is biztosítsa a gyermekeknek.

A nagyobb gyermekek nagyon kedvelik a kézimunka technikáit: a papírvarázs játékokat göngyölegből, dobozokból, a precizitást követelő ORIGAMI játékokat, a bábkészítést papírból, és egyéb anyagokból, a természet kincseiből létrehozott tárgyakat, a gyöngyfűzést, fonás-szövést, nemezelést stb. Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket játékok, bábok, játékkellékek készítésében is.

Az óvodapedagógus az óvodai szinten megrendezésre kerülő ovigaléria programot támogassa ötleteivel. A kiállítást minél többször látogassa meg a csoportjával, kisebb csoportokba, hogy a műalkotással találkozás lehetőségeit kihasználja, és sok új megfigyeléssel gazdagítsa a gyermeke vizuális látását. A gyermekek lehetőség szerint találkozzanak az alkotókkal, hogy megismerhessék hogyan készítették az alkotásaikat. Legyenek büszkék óvodájuk galériájára, invitálják szüleiket, nagyszüleiket is a látvány megtekintésére.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

Az alkotó-alakító tevékenységek a mindennapi játékban, egyénileg, párban, kis csoportokban megjelenő szabad játékfajta. A gyermekek teljesen önállóan döntenek el, mit szeretnének készíteni. Ezek a szabad játékok lehetőséget adnak ahhoz, hogy a tervezett tevékenységeken tanult eszközfogásokat, technikákat a gyermekek ismételhessék, begyakorolják és alkotási képességeiket tovább fejlesszék.

Az óvodapedagógus egy héten egyszer **tervezett és tudatosan irányított kis létszámú, kötetlen formájú** rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenységet szervez. Az óvodapedagógus élmény előkészítő munkája, és a csábító eszközök motiválják a gyermekeket az alkotó-alakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás, tanácsadás, hibázás lehetőségének folyamatos biztosítása érdekében egyszerre csak maximum 8 gyermek vegyen részt a tevékenységben. Az óvodapedagógus teremtsen meg annak a lehetőségét is, hogy **minden gyermek** ilyen formában megalkothassa a választható témákból, választható eszközökkel a képi-plasztikai, kézimunka, tárgykészítő elképzelését.

A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített darabját, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, fantázia- és élményviláguk mutatkozik meg.

Az óvodapedagógus a nevelési év elején dolgozza ki az éves tervezetét, hogy átgondolt legyen, és minél kreatívabb, érdekesebb alkotások születhessenek.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka eszközeit, technikáit,
- a tevékenység csoportban elfogadott szokás- és szabályrendszerét,
- a tevékenység eszközeinek rendeltetésszerű használatát és gondozását,

A gyermek képes:

- egyéni módon meg jeleníteni élményeit, tapasztalatait, elképzeléseit,
- részletező, formagazdag, színeket egyéni módon alkalmazó képalkotásra,
- közös téralakításra, építésre,
- beszélgetni saját és társai alkotásairól, és alkotásait elhelyezni a minigalériában,
- az ovigalériában elemezni, értékelni az alkotásokat ízlése szerint,

- önállóan és csoportosan játékokat, ajándékokat, kellékeket készíteni a közösség javára,
- emberábrázolásra, a mozgást rajzaiban érzékeltetni, térben jelenség-szerűen ábrázolni,
- gondozni és vigyázni az alkotáshoz szükséges eszközeire,
- a különböző technikák alkalmazására és ötvözésére,

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- alkotásaihoz ragaszkodik, örül az egyénileg és a közösen elkészített kompozícióknak,
- szívesen alkot, szívesen működik együtt téralakításban, építésben,
- rácsodálkozik a környezetében felfedezett tárgyakra, ruhákra, épületekre, szép alkotásokra,
- örömmel beszélget alkotásairól, szívesen megfogalmazza értékítéletét,
- szívesen dolgozik a különböző, érdekes technikákkal,
- gyönyörködni tud saját és mások alkotásaiban,
- „AH” élménye visszatükröződik az arcán, az ovigaléria programjain,

5. 6. A MOZGÁS, MOZGÁSOS JÁTÉKOK

A tevékenység célja: a gyermekek természetes mozgáskészségeinek kialakítása, formálása az óvodai mindennapi életükben biztosított lehetőségekkel, és az irányított, rendszeres, tervezett tevékenységekkel, melyben motoros képességeiknek, s ezen belül a kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság), koordinációs (téri tájékozódás, mozgásérzékelés, egyensúlyozás- és ritmusképesség) fejlesztése játékos formában valósul meg.

Cél továbbá olyan tevékenység biztosítása, amely örömtelivé, sokszínűvé, változatosabbá teszi – a művészetek eszközeivel – az irányított mozgást, mozgásos játékokat. A gyermekek komplex személyiségfejlesztését, pszicho motorikus készségeiknek fejlődését szolgálja úgy, hogy megmaradjon a gyermekek mozgás iránti érdeklődése, szabad mozgáskedve, és élménnyé váljon számukra a mozgásos tevékenység.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében;
- az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel;
- a különböző szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgásszükségletének kielégítéséért, differenciált fejlesztésért;

❖ A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, kúszás, mászás) jól fejleszthető az óvoda udvarán is, ahol tér, mozgásfejlesztő eszközök állnak rendelkezésünkre. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére.

Az épületeinkben található tornatermeink igen jól felszereltek, az eszközök sokfélesége maximális lehetőséget biztosít a gyermekek sokoldalú foglalkoztatására. A mozgásos tevékenységeket az óvónő mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez méretezza. A gyermekek természetes mozgásigényére figyelemmel, játékba integrált mozgástevékenységet valósítunk meg.

A gyermekek természetes mozgáskészségeinek kialakulását, fejlődését az óvodapedagógus hároméves óvodai tanulás során tudja biztosítani. Ezek az alapkészségek a következők: a helyváltoztató mozgások a járások, futások irányváltoztatások, megállások, szökdelések, ugrások és érkezések, csúszások, kúszások, mászások, magas ismétlésszámmal eredményesen fejleszthetők.

A stabilitási helyzetváltoztató mozgáskészségek: a lendítések, körzések, hajlítások és nyújtások, tolasok és húzások, emelések, testsúlymozgatások és támaszok, gurulások és átfordulások, dőlések és esések, egyensúlyozások, függések és lengések folyamatos fejlesztéséről az óvodapedagógus gondoskodik.

A finommotoros mozgáskészségek: a gurítások, dobások, elkapások, rúgások, labdaátvételek kézzel, lábbal, ütések eszközzel, labdavezetések kézzel, lábbal fejlesztése az óvodapedagógus tudatos munkájával formálható, alakítható. A különböző korosztályú gyermekek különböző szinten végzik ezeket a mozgásokat a saját képességüknek megfelelően, ezért fontos az egyéni differenciált segítség minden gyermeknek, hogy fejlődni tudjon.

Az óvodapedagógus fejlessze a gyermekek **kondicionális képességét**, ezen belül a **gyermekek**

erejét, amelyhez a következő mozgások adnak megfelelő fejlesztési lehetőséget: szökdelések, távol- és magasugrások helyből és nekifutással, fel- és leugrások szerekre, szerekről. **A test általános erejét** fejlesztik: a kúszások, csúszások, mászások, nyuszi ugrás, a dobások és minden kéziszer gyakorlat sok ismétléssel. A gyermekek **alap állóképességét** fejlesztik a hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások, minden hosszabb ideig tartó futást tartalmazó játék, és hosszabb ideig végzett kúszások, csúszások, mászások. A gyermekek **reakciógyorsaságát** jól fejlesztik a futógyakorlatok feladattal járásból, futásból, akusztikus jelre irányváltatások, megállások, különböző testhelyzetek felvételével.

Az óvodapedagógus formálja a **gyermekek koordinációs képességeit**, ezen belül a téri tájékozódásukat a következő mozgásos feladatokkal: átbújások, minden támaszgyakorlat irányváltatással, járások, futások irányváltatással, célba dobásokkal, labdagyakorlatokkal. A gyermekek koordinációs képességfejlesztését szolgálja a **mozgásérzékelés**, vagyis a **kinesztetikus képességek fejlesztése**, melyet minden kéziszer gyakorlat elősegít.

Az óvodapedagógus alakítsa a gyermekek **egyensúlyozási képességét**, keskeny felületen végzett járásokkal, futásokkal, természetes támaszgyakorlatokkal, nyuszi ugrással, gurulás a test hossz tengelye körül, gurulóátfordulás előre, hátra mozgáselemekkel.

A gyermekek **koordinációs képességének** fejlesztéséhez hozzátartozik a **ritmusképesség fejlesztése**, mely kiemelten fontos a programunkban. Ezért az óvodapedagógus sokat foglalkozzon a mozgásos tevékenységben is ezzel a fejlesztéssel, mely az egyszerű ciklikus mozgások, járásgyakorlatok ritmusának tartását jelenti akusztikus jelekre vagy zenére.

Az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységeket építse fel úgy, hogy a gyermekek változatos mozgásos élményeket élhessenek át.

A **tevékenység kezdetét a zene jelzi**, amelyre a gyermekek folyamatosan bekapcsolódnak, és különböző **járásgyakorlatokat** végeznek az óvodapedagógust utánozva. A járásgyakorlatok legyenek változatosak, érdekesek, módosításokkal kerüljük el a monotonitást, egyhangúságot.

Használjon a járásgyakorlatok során különböző eszközöket (padokat, különböző alacsony és magas gátakat, kézi szereket stb.).

A **zenés járásgyakorlatok mozgáselemei** lehetnek pl.: egyenletes járás, helyben járás, párban járás kézfogással, járás térdemeléssel, járás, dobbantással a motívum első negyedére (motívumhangsúly), hátra felé járás, járás, különböző kartartásokkal, speciális járások, járás különböző alakzatokban – csiga, hurok, hullámvonalban, járás tárgyak kerülésével, járás kettős körben stb. A zenés járásgyakorlatokat a gyermekek utánzásos tanulással végzik, követik az óvodapedagógus mozgását.

Futás, futógyakorlatok a gyermekek **kondicionális képességét fejlesztik**. Ezen belül a gyermekek alap állóképessége fejlődik, pl. a hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások segítségével. **A gyerekek reakciógyorsaságát** a futógyakorlatok feladattal, futásból, akusztikus jelre irányváltatások megállások, különböző testhelyzetek felvétele fejleszti. **A koordinációs képességeken belül** a gyermekek téri tájékozódását jól fejleszti a futás irányváltatással, egyensúlyozási képességüket pedig a keskeny felületen végzett futások

fejlesztik a legjobban. Mindemellett gyakoroljuk a futás nemeket: a gyorsfutást, az egyenletes futást, helyben futást, belegyorsuló futást, váltakozó iramú futást. A futás feladattal sok gyakorlási lehetőséget ad a gyermekeknek pl.: tempóváltással, különböző alakzatban futással, irányváltoztatással, akadályok kerülésével és/vagy átlépésével.

A **zenés gimnasztikai blokkok** a mozgások, mozdulatok esztétikájára, és a mozgások ritmikusságának fejlesztésére koncentrálnak. Az együtt végzett **nyakgyakorlatok** (fejbiccentés előre-oldalra, fejfördítés jobbra-balra), **kargyakorlatok** (karlendítés, forgatás, hajlítás, karkeresztezés), **törzsgyakorlatok** (hajlítás, fordítás, körzés, döntés) és a **lábgyakorlatok** (szökdelések, guggolások lábemelések, lendítések, körzések, nyújtások) gazdag mozgáselemeket adnak a zenés gimnasztikai gyakorlatok összeállításához.

A **fő fejlesztési terület** meghatározása és a gyakorlatok pontosítása után az óvodapedagógus találja ki a gyakorláshoz szükséges **keretjátékot**, hogy a gyermekek átváltozhassanak, és játéknak éljék meg a többszöri ismétléssel járó gyakorlást. Késztesse a gyermekeket elvárható erőkifejtésre. Az óvónő rendszerint mutassa meg a helyes mintát és igényelje a mozdulatok pontos, esztétikus gyakorlását. A fő fejlesztés gyakorlatát egészítse ki **kiegészítő mozgáselemekkel** is, hogy egyszerre, a teljes csoportot úgy tevékenykedtetesse, hogy minden gyermek folyamatosan tudjon mozogni.

A **mozgásos játék** egyetlen mozgásos tevékenységből sem maradhat ki, mert a játék lételeme minden óvodás gyermeknek. Az óvodapedagógus olyan játékokat gyűjtsön össze és találjon ki, ahol a gyermekek kooperatívak tudnak lenni. Alakítsa át a régi testnevelési játékokat, mert azok zöme versenyztetésre épül. A verseny életkori alkalmazása problematikus. Komoly stressz- és szorongáskeltő hatású, folyamatos kudarcélménnyel terhelt.

A **vezető, mozgásos fantáziajáték a mozgástevékenységben** arra szolgál, hogy a felfokozott mozgásos állapotba került gyermekeket megnyugtassa, és az élménymegosztás létrehozását biztosítsa.

A különböző mozgásos szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgásszükségletének és mozgásfejlesztésének biztosításáért

Az óvónő a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játék és séta során biztosítja. **Az irányított mozgásos tevékenységet**, differenciált formában, **mindenkinek**, mindhárom korosztálynak az óvónő heti egy alkalommal szervezze meg, különböző időkerettel. A **mindennapi testedzés: a kocogás, a futás** mindhárom korosztálynak ajánlott. A futás mennyiségét a gyerekek szabadon határozzák meg, spontán módon.

Hetente legalább kétszer „**zenés mozgásos percek**” megszervezése ajánlott, ahol a gyermekek korcsoportonként különböző időkeretben zenére mozoghatnak. Az utánzásra alapuló mozgás anyagát az óvónő gimnasztikai elemekből építse fel. A szabadban szervezett énekes játékok is jól szolgálják a gyermekek mozgásszükségleteinek kielégítését

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- az irányokat,
- a természetes hely- helyzetváltoztató mozgásokat alkalmazó játékokat,
- a mozgástevékenység szokás- és szabályrendszerét,

- ❑ a mozgáshoz használt eszközök helyes fogásait,

A gyermek képes:

- ❑ térben tájékozódni, irányokat betartani,
- ❑ harmonikusan, összerendezett ütemtartással járni,
- ❑ a zenés gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan, jó testtartással végezni,
- ❑ öt percig kocogni, mászni a különböző szereken is,
- ❑ helyben labdát vezetni, kislabdát távolra és célba eldobni,
- ❑ az ugrásait talajéréskor fékezni,
- ❑ kitartó, pontos feladatvégzésre,
- ❑ kooperatív játéokra,
- ❑ mozgáseszközök előkészítésére, elrakására,

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- ❑ szeret mozogni, kitartó a mozgásos játékokban,
- ❑ élvezi és tetszik neki a zenés gimnasztika szépsége,
- ❑ élvezi a futást, kocogást,
- ❑ szeretettel segít kisebb, vagy mozgásfejlődésben elmaradt társainak,
- ❑ figyelmesen együttműködik társaival a mozgásos tevékenységben,

5. 7. A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

A tevékenység célja: a közvetlen és tágabb környezet felfedezése, során a gyermekek pozitív érzelmi viszonyának alakítása a természeti világ, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékei iránt. Ezáltal ismerje meg szülőföldjét, és annak helyi hagyományait, szokásait, a családi kultúra értékeit, hogy annak szeretetére, védelmére folyamatosan befogadóvá váljon. A külső világ megismerése közben a gyermekek mennyiségi, alakai, nagyság béli, tér- és síkbeli szemléletének alakítása is megtörténik.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A 3-6 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény- és tapasztalatszerzés biztosítása, amely számukra sokféle matematikai összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik;
- A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében;
- A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések és azok feldolgozása során.

Projektpedagógia segítségével szerezzenek ismereteket lakókörnyezetükről, az élmény és tapasztalatszerzés útján, amely a cselekvéses felfedezésre épít.

Tartalma

A 3-6-7 éves korú gyermekeknek tervezhető hagyományos és helyi tartalmak összeállítása a környezetük értékeinek felfedezése érdekében

A legkisebb gyermekek elsősorban ismerkedjenek meg az óvodával, az ott dolgozó felnőttekkel, az óvoda elfogadása, megszerettetése után ismerkedhetnek az óvoda közvetlen környezetével. A gyermekek biztonságérzetének kialakulását segítsék olyan **óvodabejáró napi programok**, amelyek apró részleteiben bemutatják az itt dolgozó felnőttek szorgalmas munkáját, értékeit, az óvoda tárgyi, növényi, esetleg állatvilágát.

Az óvodapedagógusok a féléves befogadási folyamatban olyan projektjellegű témaköröket tervezzenek, amelyek segítenek a gyermekeket közel hozni egymáshoz, és az egyéni értékeiket megismerni. „**A mi családfánk**” albumjaikat, helyezték el a környezeti térben, ahonnan bármikor elő vehetik a még érzelmi labilitású kis gyermekek, saját maguk megvizsgálására is.

Megfigyelhetik az évszakok szépségét színeit, jelenségeit, időjárását, növényeit.

Gyűjthetnek terméseket, leveleket, kavicsokat, tollakat, az évszakokra jellemző képeket. A talált „kincseket” helyezték el a csoportszoba erre a célra kijelölt helyén. Meglátogathatják a közelben lakó csoporttársaikat, beszélhetnek a család tagjairól. Ismerkedjenek az óvoda utcájával, épületeivel, boltjaival, az ott található intézményekkel, az ott élő emberekkel, növényekkel, állatokkal. Ha vannak a közelben esztétikai alkotások (pl.: szép épületek, szobrok) azokat is figyeljék meg.

Beszélgessenek a környezet formáiról színeiről, nagyság béli, mennyiségi jellemzőiről. Az óvónő a téli időszakban tegye lehetővé, hogy a gyermekek rövid videó felvételeket (maximum 2-4 perc időtartamban) nézhessenek.

A legkisebb óvodások vegyenek részt, ismerkedjenek a hagyományőrző jeles hetek programjaival, az óvodai ünnepélyekkel, rendezvényekkel, a művészeti jeles napokkal.

Vegyes csoportokban élő legkisebb óvodások a második félévben már társuljanak a többiek környezeti témaköreikhez, dolgozzanak az egy-kéthetes, időkeretben, de az élmény-és tapasztalatszerzési lehetőségeket, valamint a feldolgozási módszereket az óvodapedagógusok differenciáltan, számukra könnyen érthető módon bontsák le.

Az óvónő a **nagyobb óvodások tapasztalat és élményszerző sétáit**, az óvoda utcáján túl, **az óvoda tágabb környezetében** szervezze meg. Az óvónő törekedjen a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására differenciálására.

A gyermekek ismerjenek fel mennyiségi, alak, nagyság béli és téri viszonyokat, alakuljon ítélőképességük, fejlődjön tér-, sík- és mennyiségsszemléletük.

A gyermekek az évszakok szépségét, jelenségeit, színeit, az időjárás-változását, megfigyelésük után jelezzék az évszakokat mutató jeltáblákon. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, s azokat hasznosítsák az óvónő segítségével. **Végezzenek rügyeztetést, magvak csíráztatását, hajtást, azok ápolását, gondozását a termések betakarítását és feldolgozását. Közösen az óvodapedagógussal készítsenek albumot az évszakokról gyűjtött képekből.**

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat, a **szüleik munkahelyét, és a család érdeklődését**. Gazdagítsák a „**Mi családfánk**” albumjukat a családi változásoknak megfelelően, a család legnagyobb élményeinek képeivel, hogy nagycsoportos koruk végén – akár anyák napi ajándékként – hazavihessék a családjukról készült hároméves munkájuk összegyűjtött emlékeit.

Az óvodapedagógusok tervezzenek olyan projekt témakört, amely **az egészséges életről szól**,

amelybe az egészséges táplálkozás, az egészséges gazdag mozgásos élet, egészséges ciklikus életvitel, az öltözködés és az időjárás összefüggése, de az orvos gyógyító munkája, a gyógyszerészek segítő, szolgáltató tevékenysége is belefér. Az óvodapedagógusok szervezzék meg mindehhez a valós élményeket, a témában konkrét gyűjtőmunkát, amit a gyermekek a szüleikkel együtt végeznek. Látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőbe, gyógyszerárba, kondicionáló terembe, Herbária üzletbe stb. hogy a szerzett élményeket, tapasztalatokat a gyermekek feldolgozhassák. **A projekt befejezéseként csoportmunkában alkossák meg azt a kiállítást, amely bemutatja, mi-mindent hoztak létre e projekt tanulása során, mindezt mutassák be szüleiknek, társ-gyermekcsoportjuknak.**

Az elemi ismeretek megszerzése érdekében az óvodapedagógus tervezzen projekttemát a környezetükben megtalálható járművekről, s azok csoportosításáról, a gyalogos közlekedés szabályairól. Foglalkozzanak a rend őreivel, hogy a gyermekek észre vehessék, hogy ők is az emberek nyugalmaért dolgoznak.

Tervezzenek „**Mi szeretnél lenni felnőtt korodban?**” projekttemakört a **gyermekek szüleinek foglalkozásáról**, ismerjenek meg jó néhány munkakört. Mindezen témákban figyeljék meg az emberek viselkedését, szokásait, amelyek a társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához, megvédéséhez szükségesek.

Az óvodapedagógusok az **óvoda környezetében élő növényeket, állatokat, madarakat, bogarakat fedezzék fel** a gyermekekkel együtt, projekttemakörök keretében életkoruknak megfelelő ismereteket szerezve. Az óvodapedagógusok tervezzenek olyan témaköröket is, amelyek felfedeztetik a gyermekekkel a **helyi környezet esztétikai értékeit. Lehetőség szerint a gyerekek ismerjék meg környezetük jellegzetességeit, kiránduljanak (pld. Götés-tó, Fő tér, Duna part, Róka-hegy, Ezüst-hegy, Ó-falu).**

A nagyobb óvodások feladata a jeles napokra, ünnepekre, rendezvényekre való felkészülés. A felnőttek ajánlata szerint a gyerekekkel együtt tervezze meg minden csoport, mit szeretnének megvalósítani az ünnepen. Ezekre az ünnepi napokra minden gyermekcsoport külön-külön vállaljon feladatot, hogy megérezhessék az ünnepi felkészülés súlyát, a nagy közösségért végzett felelősséget.

Minden projekttemáról készítsenek albumot, helyezték el azt a környezeti térben, hogy az segítse az adott témakör felidézését, tapasztalataik összegzését.

Évszakonként egy alkalommal **erdei óvodai program** megszervezésére kerülhet sor. A 3-4 éves gyermekek erdei óvodai programjára, amely félnapos, az óvoda közelében található Ezüst-hegy, Götés-tó ad lehetőséget. (A hátizsákokba elkészített tízórai jelzi a félnapos levegőn tartózkodást).

A 4-5 éves gyermekek kétszer fél napot is tervezhetnek a természetben tartózkodásra.

Az 5-6-7 éves gyermekek egy teljes napot is kint tölthetnek, akár távolabbi erdős-ligetes terepen, (pl.: Ezüst-hegy, Hajógyári sziget, Margit sziget, Mogyoró-hegy stb.), ahol az egészséges életmódjuk biztosításához megvannak a feltételek.

Az óvónő készítsen minél több videofelvételt vagy fotót, a közvetlen tapasztalatokat közvetítő, felfedeztető tevékenységekről, hogy a gyermekek a felvételek többszöri megtekintése segítségével újra meg újra átélhessék a szép élményeiket.

A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében kis létszámú csoportokban, páros

munkaformában és egyéni fejlesztéssel történik, a gyermekeket elosztva a hetirend szerint. Az óvodapedagógusok a közvetlen tapasztalat, és élményszerzések hatékonyságát növelik azzal, hogy a gyermekeket az élmény helyszínére kisebb csoportokban viszik el.

Az óvodapedagógus két, háromhetes időintervallumban alakítsa ki a teljes projekttemakör levezetését, feldolgozását. A feldolgozás során nagy hangsúllyal tervezze meg a logikus gondolkodáshoz szükséges gondolkodási műveletek sorát.

A projekt befejezését jelezze **a gyűjtött anyagból esztétikusan összeállított kiállítás.**

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a tevékenységhez szükséges viselkedés alapvető szabályait;
- azokat a magatartási formákat, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- a gyalogos közlekedési szabályokat;
- környezetében lévő művészeket, mestereket, esztétikai alkotásokat;
- mennyiségi, alak, nagyság béli, tér- és síkbeli formákat,

A gyermek képes:

- különbséget tenni az évszakok között, napszakok között;
- megszámlálni bármit legalább 10-ig, azokat mennyiség, nagyság, forma, szín szerint rendezni és összehasonlítani;
- az irányokat, a szófajokhoz társuló igekötőket, névutókat pontosan alkalmazni;
- betartani a gyalogos közlekedés szabályait;
- élményeit kontextusos helyzetben elmondani;
- az alapvető viselkedési szabályokat betartani;
- önállóan, otthonosan mozogni az óvoda egész területén;

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- szereti a környezetét, gyönyörködik a szépségben;
- örömmel ismer rá a környezetében lévő intézményekre, szolgáltató üzletekre, művészeti alkotásokra, azokra az emberekre, akiket ott megismert;
- szeretettel beszél a háziállatokról, amelyekhez személyes kapcsolata társul;
- fontosnak tartja a gyalogos közlekedés szabályait, amelyet igyekszik betartani, betartatni a kisebbekkel;
- érdeklődő, szívesen beszélget, kérdez a felnőttektől, társaitól egyaránt;
- törekszik azoknak a magatartási formáknak, szokásoknak betartására, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- élvezettel nézi a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült fotókat, videofelvételeket.

5. 8. MUNKAJELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

A tevékenység célja: a gyermeki munkajellegű teendők megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek munkához

való viszonyulását, közösségi kapcsolatát, kötelesség teljesítését. A munkajellegű tevékenységek során a gyermekek tapasztalatokat gyűjtenek az őket körülvevő világról, megismerik környezetüket és kialakulnak a munkavégzéshez szükséges készségeik, képességeik, tulajdonságaik.

Az óvodapedagógus feladata:

- a felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez;
- különböző típusú munkajellegű tevékenységek tervezése, szervezése, biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése s azok feltételeinek biztosítása.

A felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez

Az óvodások munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért és a közösségért végzik, éppen ezért már az óvodába lépéskor el kell kezdeni játékos keretek között a munkához való pozitív viszony kialakítását. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később pedig teljesen önállóan, öntevékenyen vegyenek részt benne, az óvodapedagógus sugalmazó, bátorító és elismerő szeretetével.

A gyermekeknek a felnőtt a mintaképe. Az óvodapedagógus a gyermekeket engedje magához közel, hogy lássák, meg tudják figyelni, milyen munkát végez.

A különböző típusú munkajellegű tevékenységek tervezése, biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, s azok feltételének megteremtése

A gyermeki munkajellegű teendők bevezetése az óvodapedagógusoktól közös, tudatos, tervező és szervező munkát igényel, amit egy csoport irányítása esetében a két óvodapedagógusnak, a dajka néni bevonásával precízen végig kell gondolnia, majd a munkafajtákhoz biztosítaniuk kell a szükséges eszközöket.

Az óvodapedagógus először minden gyermekkel egyenként végezze el a munkafolyamatokat és vegye észre, mit tud a gyermek könnyen elvégezni, miben szükséges segítséget adni ahhoz, hogy megtanulhassa azt önállóan elvégezni. A gyermekeknek csakis bátorítással, buzdítással segítsen, „Én már erre is képes vagyok!” élményét éljék át.

Az óvodába lépéstől kezdve az óvodapedagógus indítsa el az **önkiszolgálás** munkafolyamatait a gyermekek öltözködésében, tisztálkodásában, étkeztetésében, játékhasználatában, ezekben alkalmazza a szokás tanulási módszereink eredményes levezetését. Ebben a munkajellegű tevékenységben el kell érniük, hogy a gyermekek minél hamarabb a maguk kiszolgálásában önállóvá váljanak.

A **közösségért végzett tevékenységek** egyik kiemelt formája a **naposi munka**, melyet az óvodapedagógusoknak nagyon átgondoltan szükséges bevezetni. A napirend során a naposi munkát bármelyik tevékenységben alkalmazhatja az óvodapedagógus. Ezeket a típusú feladatokat, csak a nagyobb gyermekekre bízzák.

A program javasolja, hogy a különböző játéktereknek, kuckóknak legyenek naposai, mivel minden kuckóban ott vannak az összes eszközök az irányított tevékenységekhez is.

„Segítés az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek” típusú munkajellegű tevékenység is előre körvonalazható. Az óvodapedagógusok tervezzék meg ezek lehetséges fajtáit, határozottan

foglaljanak állást abban a kérdésben, hogy ez az óvoda területén, a saját csoportjukban, és az udvaron elvégzendő teendő lehet.

Munkaformáját tekintve javasolható a páros munka és a mikrocsoportos szervezeti forma alkalmazása. Ezek lehetnek: a pénteki játéktisztítási, mosási feladatok, ajándékkészítések, a csoportterem díszítése, csinosítása, nagyobb elrendezések a játékterekben, házimunka jellegű teendők, évszaki munkák az udvaron stb.

Önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások főképpen egyéni feladatokat vagy páros munkaformában teljesíthető teendőket jelentenek az óvodai gyakorlatban. Ezek lehetnek ad hoc feladatok, de lehetnek szervezett feladatok is, amelyek a gyermeke önállóságát, felelősségvállalását, céltudatosságát nagymértékben fejlesztik. Ilyenek lehetnek: fürdőszobai megbízás, fogkrémadagolás stb.

Ezeket a teendőket a nagycsoportos gyermekek végzik, hogy kialakulhasson bennük a kisebb gyermekek irányítása, segítése, támogatása, az a példamutató viselkedés, amely a legkisebb gyermekek számára követhető.

A **növényápolás- és állatgondozás**, mivel folyamatos munkajellegű feladatot jelent a csoportoknak, nem csak a környezeti tevékenység része. Ebbe a teendőbe az óvodapedagógus mindhárom korosztályt vonja be.

Az óvodapedagógusok a munkajellegű tevékenységeket évszakonként tervezzék meg, elemezzék, értékeljék az eredményeket.

Az óvodapedagógus fejlesztő értékelése legyen folyamatos a gyermekek munkavégzése során, hogy azzal is erősítse bennük a munka fontosságát, a gyermekek munkához való pozitív viszonyát, munkaszeretetét.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén

A gyermek ismeri:

- a munkajellegű feladatokhoz szükséges eszközöket, azok használati módját;
- a munkafolyamatokat és azok szabályait;

A gyermek képes:

- az önkiszolgáló teendőit önállóan elvégezni;
- közösen, kooperatívan dolgozni párban és mikrocsoportokban;
- a naposi munkát közös megegyezéssel, kooperatívan, igényesen teljesíteni;
- az egyéni megbízásokat felelősségteljes teljesítésére;
- közreműködni a növények, állatok igényes gondozásában;
- a kitartó munkavégzésre, a kapott feladatok elvégzésére.

A gyermekek attitűdjére jellemző, hogy

- örömmel dolgozik társaival;
- szívesen teljesíti kötelességeit, boldogan újságolja szüleinek a munkavégzéseinek eredményeit;
- szeretettel elfogadja a felnőttek tanácsait;
- munkafolyamatokban szívesen segít a rászoruló társainak;

6. OVI + PROGRAM

Az OVI+ Program

Az OVI+ Program megvalósulását megállapodás alapján egy közhasznú Alapítvány biztosítja a Budapest Főváros III. Kerület, Óbuda-Békásmegyer Önkormányzattal kötött Együttműködési megállapodás alapján. A program különálló, OVI+ jelzetű csoportban valósul meg.

Játékos angol nyelvoktatás

A tevékenység célja:

Olyan spontán, nem nyelvi szabályok alkalmazására építő tanulási folyamat megvalósítása, mely idegen nyelvi kommunikációs jártasság elsajátítását tűzi ki célul. A gyermekek a játékos, **utánzás**on alapuló ismeretszerzésükkel alkalmazzák tudatosan a megszerzett nyelvtudásukat. Az óvodás korú gyermekek pszichológiai gátlásuktól mentesen képesek legyenek elsajátítani az idegen nyelvet, melynek megvalósítása **játékba integrált tanuláson** alapul.

A foglalkozást végző szakember feladatai:

- Biztosítson megfelelő nyelvi környezetet, teremtsen érzelmi biztonságot;
- Keltse fel a gyermekek érdeklődését és kedveltesse meg az angol nyelv mindennapi gyakorlatát;
- Életkori sajátosságoknak megfelelő nyelvsajátítási módszereket és eszközöket alkalmazzon;
- A Pedagógia Program megvalósítását támogató angol nyelvű dalok, mondókák, játékok megismertetése;

Fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Felismerik a környezetükben lévő tárgyak neveit és megnevezik azokat.
- Nagy számban ismernek angol nyelvű **dalokat, mondókákat és játékokat**.
- Képesek idegen nyelvű kérdésekre idegen nyelven válaszolni, valamint tömondatokban megnyilatkozni.

A nyelvoktatás során az életkori sajátosságok figyelembevételével a kisgyermekek a **tevékenységek közben**, szinte észrevétlenül sajátítják el az angol nyelvet.

Mozgásfejlesztő tevékenység

A tevékenység célja:

A gyermekek számára biztosítjuk az érzékek legjobb integrációjához olyan mozgások megismerését, gyakorlását, amelyben a gyermek játékosan, kreatívan, örömtelien kísérletezve tapasztalhatja meg önmagát és a körülötte lévő világot. Ezek a speciális mozgásformák elősegítik az idegrendszeri éretlenségek javulási folyamatát, mert a magatartás- és tanulászavarok hátterében az érzékek összerendezésének - a szenzoros integrációnak- a zavara áll.

A tevékenység során fizikai és pszichés élményekhez jut, amelyek elősegítik idegrendszerének érését. Az izgalmas eszközök használata különböző modalitású ingerekhez juttatja a gyermekeket, melyek által képessé válnak az őket érő ingerek gyorsabb, pontosabb feldolgozására, és az azokra adott megfelelő válasz kidolgozására.

A foglalkozást végző szakember feladatai:

- A gyermekek pozitív mozgásélményének megerősítése;
- Komplex, csoportos fejlesztés keretén belül biztosítja a gyerekek egyéni fejlődését.

Fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- A fejlesztés során **javuljon** a figyelem, a koncentráció, a mozgáskoordináció, térérzékelés, finommanipuláció, az egyensúly, perzisztáló reflexek **beépülésének folyamata**.
- Az iskolaérettséghez szükséges figyelem, részképességek előkészítését is segíti a fejlesztés az idegrendszer érlelésén keresztül, az egyensúlyi ingerekkel, a két agyfélteke aktivizálásával, ill. a domináns kéz erősítésével.
- A fejlesztés **prevencióként történő működtetése** – biztosítsa a tanulási problémák, a tanulási problémáknak, az esetleges viselkedési zavaroknak a megelőzését.

Robotika

Logikus gondolkodást fejlesztő foglalkozás

A tevékenység célja:

A gyermekek foglalkoztatásának mindennapjaiba épüljön be a 21. században elengedhetetlen informatikai érzékek, készségek, a tudás és logikai gondolkodás fejlesztése.

Ez az új szemléletű játékos készség és tudásfejlesztés teszi lehetővé, hogy a gyermekek a lehetőségek biztosításával ismereteket szerezzenek az információs technológiákba való betekintés gyakorlata során.

A foglalkozást végző szakember feladatai:

- Alkalmazzon olyan, korcsoportoknak megfelelő fejlesztő játékokat, amelyek a logikus gondolkodást fejlesztik;
- Ismertesse meg a gyermekeket – életkori sajátosságokat figyelembe véve különböző táblajátékokkal;
- A Pedagógiai Program tevékenységeinek megvalósítása során kiemelten használja, alkalmazza a Bee-Bot robotméhceskét.

Fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Bátran oldanak meg a hagyományostól eltérő módon problémákat, feladatokat.
- Ismerik több olyan táblajáték szabályát és játszani is tudnak vele, amelynek használata során szükség van a kreatív gondolkodás alkalmazására.
- Ismereteik vannak a kódolás és az algoritmikus alapjairól.
- Képesek egyszerű feladatokat végrehajtani a robotprogramozás alapismereteivel az egyszerű lépésektől a bonyolultabb utasításokig egyéni fejlettség szerint.

A gyermekek heti rendje

(3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas, csak az időkeretek változnak)

Az OVI+ Program tevékenységei:

- az Alapprogramban megfogalmazott tevékenységek – helyi Pedagógiai Program nevelési és tevékenységi keretei szerint;
- ismerkedés az angol nyelvvel (heti 5 foglalkozás)
- szenzomotoros mozgásfejlesztő tevékenység (heti 1 foglalkozás)
- robotika, logikus gondolkodás fejlesztés (heti 1 foglalkozás)
- zöld program (természetismereti/szemléletformálási foglalkozások) kirándulással (havonta egy alkalommal)
- sportfoglalkozások: judo és tánc (foglalkozásonként heti két alkalommal)
- kulturális programok: pl.: színház- és múzeumlátogatás, zenés előadás, bábelőadás. (havonta egy alkalommal)

7. GYERMEKVÉDELMI MUNKA AZ ÓVODÁBAN

□ Az óvoda környezetének jellemzői gyermekvédelmi szempontból

Mivel az intézményünkbe igen változó szociális háttérrel rendelkező gyermekek járnak, így a gyermekvédelmi munka is többfelé ágazó.

A gyermekvédelmi feladatokat az óvodában egy munkaközösség vezető irányítja évek óta, magas színvonalon, lelkiismeretesen.

Az utóbbi időben jóval több a gyermeküket egyedül nevelő szülők száma - sok a válás-, valamint jó néhány családban a munkanélküliség is veszélyezteti az anyagi biztonságot. Emiatt magas azon családok száma, akik a megélhetési problémák mellett nevelési problémákkal küzdenek. Ennek megfelelően a családok egzisztenciális helyzetének alakulása is stagnál az óvodánk viszonylatában.

A kialakult nehéz helyzetű családi háttér oka valamilyen egészségügyi probléma, családi helyzet változása, vagy a munkanélküliség következtében fellépő anyagi bizonytalanság.

□ Az óvodás gyermekek családi helyzetének évenkénti felméréséhez készített szempontok:

Minden nevelési év elején felmérés készül az újonnan érkező gyermekekről.

Az óvodába érkezés előtti családlátogatás nagyon jó alkalom ennek megfigyelésére, megbeszélésére. Természetesen a körülményekben történt változások miatt ezeket a felméréseket év közben is elvégezheti a gyermekvédelmi felelős (az óvodapedagógusok jelzései alapján).

A felmérés lényege, annak a kimutatása, hogy a családban van-e:

- Munkanélküli szülő, ez az állapot mennyi ideje tart;
- Hányan nevelkednek csonka családban (elvált, vagy egyedül álló,) esetleg nevelőszülőknél;
- Van-e a családban tartósan beteg, vagy fogyatékos családtag;
- Esetleg drog, vagy alkoholfüggő;
- Vannak-e albérletben élők (hiszen tudjuk, hogy ez milyen megterhelő a családok anyagi helyzetét tekintve);

Mindezeket összegezve a gyermekvédelmi felelős elkészítheti összesítését. Ezek alapján könnyen rá lehet találni a már veszélyeztetett helyzetű, vagy a potenciálisan veszélyeztetett illetve hátrányos helyzetű gyermekekre.

A felgyorsult életritmus következtében a családok egyre kevesebb időt tudnak fordítani a gyermekek nevelésére, az utóbbi években megszorodott a magatartási, nevelési hiányossággal küzdő gyermekeink száma.

A gyermekek veszélyeztetettségének okait vizsgáló szempontok lehetnek:

- nevelési hiányosságok;
- rossz lakásviszonyok, anyagi okok;
- egészségügyi problémák;
- megromlott családi kapcsolat;
- erkölcstelen családi környezet;

□ Az óvoda gyermekvédelmi programja:

A gyermekvédelmi programot az adott nevelési évben az igazgató pedagógiai, működési tervének (intézményi munkatervének) melléklete tartalmazza. A konkrét célok, feladatok meghatározása mindig az adott nevelési év gyermekvédelmi helyzete alapján történik.

Főként a prevencióval korrigáljuk a hátrányos helyzetet – minden lehetőséget kihasználva a veszélyeztetettséget elkerülve.

Formái lehetnek: szociális, környezeti, egészségügyi veszélyeztetettség.

A prevenciók annál jobban működnek, minél hatékonyabbak az együttműködő felnőttek – szakemberek, óvodapedagógusok, szülők együtt a gyermekekért.

A prevenciókon azért van a legnagyobb hangsúly, mert ezzel lehet hatékonyabban korrigálni a problémákat a gyermekeknél. A prevenció főleg az óvodapedagógus kötelessége.

Kapcsolattartásunk az alábbi intézményekkel lehetnek:

- Óbudai Családi Tanácsadó és Gyermekvédelmi Központ
- Óvodai gyermekorvosi hálózat
- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat III. kerületi Tagintézménye
- Gyermekvédelmi és Családtámogatási Osztály
- III. kerületi Kormányablak Gyámügyi és Igazságügyi Osztály

Sikerkritérium a gyermekvédelem területén:

- A gyermek a legnagyobb érték, ezért úgy kell eljárni minden óvodapedagógusnak, szülőnek, hogy a gyermek egészséges fejlődését minden tevékenység során maximálisan segítse tudása és legjobb képessége szerint.
- Szem előtt kell tartani, hogy a gyermekvédelem nem más, mint a speciális feladatok jó érzékkel történő kezelése, hiszen a gyermekek védelme, problémás esetekben a jelzési kötelezettsége, minden óvodapedagógus kötelessége.

8. KIEMELT DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉSEK

8.1. A GYERMEKEK TEHETSÉGGONDOZÁSA

A Nemzeti Tehetség Program 2008-ban jelent meg, mely a stratégiai célkitűzéseinek speciális céljai között kiemelte a tehetségsegítést kora gyermekkortól kezdve. Ezt követte a 2011-es CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, mely a törvény célja és alapelve részében megfogalmazta, hogy: **kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás.**

A program célja, hogy olyan óvodapedagógiai tehetséggondozói rendszert adjon az óvodapedagógusok kezébe, mely a gyermekek teljes személyiségfejlesztésének pedagógiai folyamatába beágyazottan biztosítja, a Nemzeti Tehetség Program általános elveinek betartásával-, a gyermekek tehetségígéretes adottságainak kibontakoztatását, a tanulás iránti érdeklődésének felkeltését, és a szülők megnyerését az óvodás kor tehetségügynek.

További célunk, hogy ebben az életkorban pozitív szemlélettel, minden gyermeknek esélyt adjunk az óvodában a legjobb, átlagon felüli adottságának és kreatív, motivációs adottságainak kibontakoztatásához úgy, hogy alkalmazzuk a tehetségelmélet legújabb elméletét és módszertanát.

A nevelőtestület feladatai

- a gyermekek tehetséggondozása a kidolgozott folyamatszabályozás szerint: a gyermekek átlagon felüli adottságainak kétéves időintervallumban történő azonosítása a csoportokban, és az adatok rögzítése a Komplex Gyermekekörbe, a gyermekek beválogatása a tehetséggondozó műhelyekbe, a műhelyek beindítása és működtetése, a műhelymunkák hatásvizsgálatainak elvégzése, valamint a dokumentumok folyamatos kitöltése;
- a szülők tájékoztatása, bevonása a gyermekek tehetséggondozásába;
- az óvodai szinten működtetett „tehetséggondozó team” alkotó munkájában együttműködés, együtt gondolkodás megteremtése.

A gyermekek óvodai tehetséggondozásának értelmezése a kidolgozott folyamatszabályozás szerint.

Az óvodai tehetséggondozásban a teljes nevelőtestület különböző szerepekben, feladatok elvégzésében vesz részt. **Az óvodapedagógusok** ellátják a csoportokba járó **3-4-5 éves**

gyermekek folyamatos megfigyelését, a tehetségígéretes adottságaiknak azonosítása érdekében. Mindkét óvodapedagógus tudatosan keresi a tehetségígéretekre jellemző személyiségjegyeket, és a speciális tehetségterületek képességjellemzőit, hogy kellő szakmai érveléssel tudják alátámasztani, hogy egy-egy gyermeket melyik műhelybe javasolnak. A gyermek öt éves korára ezt a javaslatot adminisztrálni szükséges.

Az óvodapedagógusok ebbe a munkába bevonják a szülőket, az óvoda szakképzett fejlesztőpedagógusát, és a műhelyvezetőket, de különleges esetekben a szakszolgálatokban dolgozó tehetségfejlesztő szakembereket is.

A tehetségműhelyekbe a gyermekek beválogatását azok az óvodapedagógusok végzik, akiket a nevelőtestület a vezetővel közösen megerősített abban, hogy műhelyvezetőként dolgozhat az óvodában, szakmai érdeklődése és képessége, kompetenciája alapján. A műhelyvezetők az azonosított gyermekek névsorát megkapják, és nekik egy olyan játékos tevékenységet állítanak össze, amely alkalmat teremt egy becslési skála (Ryans-féle becslési skála) korrekt kitöltéséhez.

A műhelymunkába beválogatott nagycsoportos korú gyermekek vesznek részt, akiknek a műhelyvezető 30 órás komplex tehetségprogramot készít, 15 modulban, amit októbertől, április végéig, meghatározott, heti azonos napon és időpontokban tart meg, egy segítő óvodapedagógus közreműködésével. E munka értékelése gyermekekkel, szülőkkel, óvodapedagógusokkal, vezető óvodapedagógussal, és a műhelyvezető önértékelésével,

hatásvizsgálatok formájában történik. A munkájukat műhelynapló alapján dokumentálják, melyben minden fontos információ megtalálható a tehetséggondozás elméletének és gyakorlatának szempontjából.

A szülők tájékoztatása, bevonása a gyermekek tehetséggondozásába

A szülők nagyon komoly partnerei a tehetséggondozó munkánknak, mert el szeretnénk érni, hogy megnyerjük őket a kora gyermekkori tehetségügynek. Ezért tudatosan felépítettük e területen a nevelőpartneri kapcsolatainkat.

A szülők részére az igazgató ad elsőként tájékoztatást az intézmény tehetséggondozó munkájáról a tanévnyitói szülői értekezleteken. Bemutatja, hogy milyen tehetségműhelyeket működtetnek az óvodában, hogy minden gyermek érdeklődését le tudják fedni a műhelytevékenységekkel. Ugyanakkor azoknak a gyermekeknek, akiknek az óvodapedagógusok nem tudták kimutatni az átlagon felüli speciális adottságát, azoknak interperszonális, intraperszonális képességeit fejlesztjük. Az óvodai tehetségigéreték gondozásáról /tehetségprogramról, éves munkatervről, működési rendről, feltételekről/, a gyermeke beavogatásáról, a tervezett együttműködési formákról a műhelyvezetők tájékoztatják a szülőket a rétegszülői értekezleteken. A szülők részt vesznek egy hatásvizsgálatban, hogy az őszinte véleményük további segítséget adjon az új pedagógiai gyakorlat megerősítéséhez vagy tovább gondolásához.

Az óvodai szinten működtetett „tehetséggondozó team” alkotó munkájában való közreműködés, együtt gondolkodás, együttműködés

Az óvodai eredményes tehetséggondozó munkához irányító szakemberekre van szükség, ezért azt egy tehetséggondozó team végzi, a tagjai a tehetséggondozó műhelyvezetők.

A team összefogását a tehetségkoordinátor végzi, aki a rendszer szemléletűen kiépített tehetséggondozás gazdájaként azon dolgozik, hogy a folyamat szabályozás tevékenységei megvalósuljanak.

Az óvoda mindkét intézménye „Kiváló akkreditált Tehetségpont”. Munkánkat a jövőben is a kidolgozott intézményi szintű rendszer kimagasló működtetésével kívánjuk folytatni. a hálózatos munka fenntartásával, továbbá a MATEHETSZ és az OOTT tematikus szervezetekkel történő folyamatos kapcsolattartással.

A tehetségigéreték gondozásának tartalma az óvodában

Személyi feltételek

- *szakmai képesítések megszerzésének felvállalása, arra való ösztönzése /szakvizsgák/*
- *alkotó munka támogatása /pld. állandó kiállítások létrehozása/*
- *a tehetségigéretet gondozó óvodapedagógus jellemző jegyeinek kidolgozása*
- *erőforrás – lista készítése*
- *a lehetséges Tehetségműhely vezetési időszak tervezése, ütemezése a óvodapedagógusok között*

Tárgyi feltételek

- *a Tehetségműhelyek elkülönített helyiségeinek kialakítása (átrendezés, festés, bútorzat)*
- *a tevékenykedtetéshez szükséges eszközök biztosítása (pld. ábrázolási eszközök, CD játsszó, leplek, zenei ritmus eszközök)*
- *a megfelelő kommunikáció biztosításához, tájékoztató tábla, kiállító polcok, fényképező*

gép, video kamera biztosítása

- *a Tehetségműhely dokumentációs rendszere minden kollégánk részére megfelelő példányszámban biztosított /Gyermektükör, Működési Rendszer, Beválogató lap, Műhelynapló, Hatásvizsgálati lap, szülői kérdőív, óvodapedagógusi önértékelő lap/*

8. 2. FEJLŐDÉSI ÜTEMÜKBEN ELTÉRŐ GYERMEKEK NEVELÉSE

A gyermekek ellátása során tudatosan figyelünk arra, hogy minden gyermek más és más személyiségjellemzőkkel, fejlettségi szinttel, képességstruktúrával rendelkezik. Ezért az együttes, frontális tevékenységekben is tudatosabban differenciáljuk a tartalmakat, a feladatokat, a módszereket, az eszközöket, hogy hatékonyabbá válhassunk a fejlesztésekben.

Az érintett gyermekek a különleges gondozást életkoruktól és állapotuktól függően az óvodai nevelés keretében is megkaphatják, ehhez a pedagógiai programunk keretén belül a lehetőségek biztosítottak.

Pedagógia programunk szerint a gyermekek tevékenységeik során szerzett benyomásuk, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak és általuk fejlődnek. A gyermekek értelmi képessége, érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képszerű szemléletes gondolkodása a játékon keresztül fejlődik, melyhez társul az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés.

Ez a keret lehetővé teszi, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek közül a gyermekközösségben eredményesen fejleszthetőket integráltan nevelhessük a sajátos nevelési igénytől és a gyermekcsoport létszámától függően.

Az óvoda Alapító Okirata szerint sajátos nevelési igényű, és fejlődési ütemében eltérő gyermek

- a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat szakvéleménye alapján integráltan nevelhető és oktatható, egyéb pszichés zavarral küzdő, mozgássérült;
- egyéb pszichikus funkciók alakulása területén elmaradást mutató:
  - részképesség problémával;
  - viselkedési, magatartási, beilleszkedési zavarral;
  - logopédiai eltérésekkel – küzdő gyermekek.

A programunk célja: hogy a gyermek harmonikus személyiség fejlődését, a különbözőséget elfogadó nevelői légkör megteremtése mellett annyi segítséget kapjon, az óvodai nevelés során, amennyire szüksége van, ezáltal is elősegítve, hogy mielőbb képes legyen az önálló életvitelre

Feladataink

- az eltérő ütemben fejlődő gyermekek elmaradásának mértékét szakemberek segítségével állapítjuk meg (gyógypedagógus, pszichológus, logopédus, fejlesztőpedagógus);
- differenciált, személyre szabott bánásmóddal segítjük a gyermek képességeinek kibontakoztatását;
- az óvodában dolgozó, pedagógiai munkát segítő szakemberek támaszt nyújtanak az

- óvodapedagógusok számára ezen gyermekek szükségleteinek kielégítéséhez;
- a részképeség és beszédproblémával küzdő gyermekek egyéni, illetve kiscsoportos fejlesztését főállású gyógypedagógus, a logopédiai hálózat logopédusa, szükség szerint utazó óvodapszichológus végzi intézményünkben;
  - az óvodapedagógusok a pedagógiai munkát segítő szakemberekkel rendszeres kapcsolatot tartanak, kölcsönösen tájékoztatják egymást;
  - a szülőket a gyermekek fejlődésével kapcsolatban tájékoztatjuk, szükség esetén a Kerületi Szakszolgálat, Családsegítő Központ, Gyermejkölési Szolgálat, szakorvos segítségét ajánljuk fel.

9. A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE

9.1. AZ ÓVODA ÉS A CSALÁD KAPCSOLATA

A gyermekeink nevelése főleg a családok joga és kötelessége; a mi fejlesztő munkánk csak kiegészítő szerepet játszik ebben a folyamatban. Hogy milyen módszerekkel történjen ez a személyiségfejlesztés az intézményünkben, jól kialakított kapcsolatrendszer működése az iránymutató.

Fő célunk: nyitott óvodai élet keretében a szülőkkel való együttnevelés és partneri kapcsolat során - a művészeti nevelés sokoldalú lehetőségeinek kihasználásával - reális, értékelő munka a gyermekek fejlesztése érdekében.

Ennek feltétele:

A megbecsülés, a kölcsönös bizalom a szülő és az óvodapedagógus között. Az ilyen szemléletű nevelésben a gyermek kapocs a család és az óvoda együttműködésében.

A kapcsolattartás formái:

- **családlátogatás:** óvodába kerülés előtt, vagy a befogadás időszakában, minden kisgyermeket meglátogatnak az óvodapedagógusok; mert a gyermek szociokulturális környezete sok információt ad az óvodapedagógusnak a gyermek megismeréséhez, ekkor kerül kitöltésre a gyermek anamnézise;
- **Anyás befogadás:** óvodánkban az anyás befogadás is jelen van. Ez kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, a szokásokat, s mintát kapjon gyermeke neveléséhez, ugyanakkor az óvodai szakemberek is megismerhetik az anya és a gyermek kapcsolatát, kommunikációját, viselkedési-és reagálási jellemzőjüket;
- **Napi kapcsolattartás:** elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi **lényeges** eseményekről. A szülők az óvodapedagógussal egyeztetve bármikor bemehetnek az óvodai csoportba, részt vehetnek az óvodai életben.
- **Szülői értekezletek:** idejét és témáját a csoportok egyénileg határozzák meg. A nevelési év elején félévkor és végén, minden csoport köteles értekezletet tartani. **Rétegszülői értekezletet** a tehetséggondozás területén tartanak a műhelyvezető óvodapedagógusok azoknak a szülőknek, akik gyermekét a műhelymunkában gondozzák;
- **„A szülő tájékoztatása a gyermeke egyéni fejlődéséről”** félévenkénti beszélgetések során a gyermekek fejlődését nyomon követő Gyermecktükröt mutatja be az óvodapedagógus a szülőknek, valamint a féléves fejlesztési tervét, és annak eredményeit.

- **Fogadóórát** egyéni igény szerint szervezünk az óvodapedagógus és a szülő előzetes egyeztetése alapján.
- **A szülőkkel közösen szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások** mind azt szolgálják, hogy igazi közösséggé tudjon válni az óvoda a szülőkkel együtt, és a közös élmények gazdagítsák a gyermekek, szülők, óvodapedagógusok mindennapi munkáját.
- **Szülői igény- és elégedettségi vizsgálatok** hasznos visszajelzést adhatnak az óvoda működéséről és az óvoda pedagógiai munkájáról, ha őszinte vélemények megfogalmazását várjuk el a szülőktől. Az óvoda legalább kétévenként éljen ezzel a lehetőséggel, hogy megismerje a szülők igényeit, elégedettségét és elégedetlenségét. Az eredményeket és az intézkedéseket az óvoda hozza nyilvánosságra.

9.2. AZ ÓVODA ÉS A BÖLCSŐDE KAPCSOLATA

Az óvoda közvetlen partnere a bölcsőde. A gyermekeket óvodába lépés előtt ez az intézmény is nevelheti, ezért az átmenet zökkenőmentessé tétele érdekében az óvoda alakítson ki olyan, szakmai, tartalmi kapcsolatot, mely egymás nevelőmunkáját segíti megismerni. Óvodánk a területi egységünkön működő bölcsődékkal tartalmas kapcsolatot alakított ki.

A kapcsolattartás formái: látogatások, tapasztalatcserék, közös továbbképzések a művészeti területeken, szülői értekezletek a gyermekek óvodába lépése előtt, a közvetlen partneri kapcsolatok évenkénti megbeszélése, tervezése, értékelése, bölcsődések gyermeknapjainak köszöntése stb.

9.3. AZ ÓVODA ÉS AZ ISKOLA KAPCSOLATA

Az óvoda az iskolával közösen alakítson ki tartalmas szakmai kapcsolatot, hogy a gyermekek zavartalan iskolakezdését ez által is elősegítse.

A kölcsönös érdeklődés segíti egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismerését, megértését. Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen és együttműködési megállapodást kössön az iskola művészeti munkaközösségével, irodalom, ének-és rajztanároival, az ovigaléria és az évszaki hangversenyek megszervezése érdekében.

Az eredményes iskolai előkészítő munka lehetőségét biztosítja a körzetben lévő általános iskolával kialakult maximálisan együttműködő kapcsolatunk. Óvodásaink többsége ebben az iskolában kezdi el iskolai tanulmányait, így nyomon követhetjük gyermekeink fejlődését, a tanítónókkal rendszeres tapasztalatcserét folytatunk. Ugyanakkor tájékoztatjuk a szülőket a kerület bármely iskolájának programjáról a központilag kiadott „**Iránytű**” segítségével.

A kapcsolattartás formái: értekezletek, látogatások, tapasztalatcserék, tájékoztatások a gyermekek egyéni fejlettségéről és a várható alkalmazkodási nehézségekről, a tehetséggondozásban részt vett gyermekek lekötése és a munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések, egymás rendezvényeinek, ünnepein való részvétel, és a közvetlen partneri kapcsolatok évenkénti megbeszélése, tervezése, értékelése.

9.4. AZ ÓVODA ÉS A FENNTARTÓ KAPCSOLATA

A Köznevelési és Kulturális Főosztállyal együttműködő, hatékony a munkakapcsolatunk, a mindennapi feladatellátáshoz mindenkori, gyakorlati segítségnyújtást, támogatást kapunk.

A kapcsolattartás formái: tájékoztatások, értekezletek, egyeztetések, információk kölcsönös biztosítása, adatok szolgáltatása, képviselők, pályázati tevékenységek, ünnepeken történő részvételek, esetmegbeszélések és azok kezelése, fenntartóval való hatékonyabb együttműködés érdekében az alábbi kapcsolattartási formákat kívánjuk alkalmazni:

9.5. AZ ÓVODA EGYÉB KAPCSOLATAI

❖ A Pedagógiai Szakszolgálat

A szakszolgálat és az óvoda, óvodapedagógusok korrekt kapcsolata biztosítja, hogy megfelelő segítséget kapjanak a szülők és a gyermekek a következő területeken: nevelési tanácsadás és logopédiai ellátás terén, szakértői bizottsági feladatok esetében, fejlesztő nevelés meghatározásában és óvodapszichológiai, tehetséggondozás koordinátori feladatok tekintetében. A probléma típusától függően az óvoda, a törvényi előírások betartásával irányítja a szülőket a szakszolgálathoz.

Kapcsolattartásunk, az igényektől függően, folyamatos. A folyamatos, naprakész információcserét a szakszolgálati kapcsolati koordinátor rendszeres látogatása biztosítja.

❖ Az egészségügyi intézmények

Az óvodában a gyermekek orvoshoz, védőnőhöz, fogorvoshoz fűződő viszonyát pozitívatitűd megerősítésével támogatjuk, az egészségügyi problémák tapintatos kezelése érdekében. A gyermekek hátrányaiknak leküzdése érdekében a védőnővel, az óvoda kijelölt gyermekorvosával, a fogorvosokkal szoros együttműködést vállalunk és valósítunk meg.

Kapcsolattartásunk intenzitását, rendszerességét befolyásolhatja a családok helyzete, a törvényi szabályozások változása.

❖ A gyermek és ifjúságvédelmi intézmények

Az óvoda az érintett intézményekkel, szükséges esetekben, napi kapcsolatot tart fent a gyermekvédelmi felelősön keresztül. Kiemelten fontosnak tartjuk a jelző rendszer működtetését, a folyamatos kapcsolattartást a családsegítő, családgondozó szakemberekkel. A feladatellátásban hangsúlyozottan együttműködünk az óvoda szociális segítőjével.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, esetmegbeszélések.

❖ Az "Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel" Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete

Az óvoda nevelőtestülete az egyesületi tagságán keresztül tartja fent a szakmai kapcsolatát az Egyesülettel, amelyet az egyesület alapszabálya rögzít. Az Egyesület kiemelt célja, hogy szakmai munkájában erősítse, támogassa az alternatív programot adaptáló óvodákat annak érdekében, hogy a gyermekek nevelését magas minőségű szakmai munkával tudják végzeni.

Kapcsolattartás formái: közgyűlés, országos tavaszi tanácskozás, őszi konferencia, jó ötletek gyakorlatának rendszere, az egyesület továbbképzései, a program szakirányú szakvizsgát adó képzése, testvéróvodai kapcsolatok.

Óvodánk, az országos egyesület megbízása alapján 2006 óta látja el a fővárosi bázisóvodai feladatokat – képzéseket, szakmai programokat szervez, szakmai csoportokat fogad, prezentációkat készít, szakmai anyagok előkészítését segíti.

❖ Az Oktatási Hivatal

Az óvoda az Oktatási Hivatal irányító és koordináló munkájával részt vesz az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzésben, az intézményi, vezetői és pedagógus önértékelés rendszerében, a pedagógus életpálya-modell minősítési rendszerében. Az Oktatási Hivatal ezeken keresztül támogatja az óvoda szakmai fejlődését.

A kapcsolattartás formája: internetes felület, hivatalos levelek, szakértői fórumok.

❖ A Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ

Az óvodánk a pedagógiai regionális központ segítségét kérheti a szaktanácsadói munka igénybe vételéhez. Az igazgató szükség szerint igényelhet szaktanácsadói segítséget az óvodapedagógusok önértékelési tervének elkészítéséhez, valamint a tanfelügyeleti ellenőrzésben érintett óvodapedagógusok önfejlesztési tervének elkészítéséhez. Az óvodapedagógiai feladatellátás megerősítése érdekében lehetőség van szakmai továbbképzések igénylésére is.

A kapcsolattartás formái: kapcsolatfelvétel, igénylések, együttműködés, szaktanácsadás, továbbképzések, előadások, rendezvényeken történő részvétel.

❖ A közművelődési intézmények

Óvodánk évek óta tart igen tartalmas kapcsolatot a közelünkben működő Békásmegyeri Közösségi Házzal, Óbudai Platán Könyvtár Ezüsthelyi Könyvtárával. Tágabb környezetünkben a Hagyományok Házával, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeummal, a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeummal. A speciálisan gyermekeknek

szervezett programok rendszeres résztvevői vagyunk (pld. bábszínházi előadások, ismeretterjesztő, interaktív foglalkozások, rajzversenyek, vetélkedők). Célunk, hogy a gyermekek múzeumok, színház, és könyvtár látogatások során ismerkedjenek ezen intézmények érték közvetítő szerepével, a művészeti tevékenységek rendkívül összetett, komplex jellegével.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, rendezvényeken való részvétel.

❖ Az alapfokú művészeti iskolák, zeneiskolákkal, művészeti együttesek

A művészeti programunk szükségessé teszi, hogy az óvoda kapcsolatot alakítson ki a környezetében működő zeneiskolával, művészeti egyesületekkel, alkotókkal (pl. Óbudai Népzenei Iskola, Kincső Néptáncegyüttes, Táncpalánták Egyesület). Velük együttműködve tudjuk elérni, hogy az irodalom, a zene, a népi és képzőművészeti alkotások, a mozgásművészet, a környezet művészeti értékei megjelenhessenek az óvodában.

A kapcsolattartás formái: kapcsolatfelvétel, együttműködési megállapodások megkötése, egymás rendezvényein való részvétel, megbeszélések a művészetek életkornak megfelelő közvetítése érdekében.

❖ A tehetséggondozást országosan képviselő szervezetek

Az óvoda képviselője és az óvoda tehetségkoordinátora alakítsa ki tartalmi kapcsolatát a

Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségével, hogy a folyamatos megújulás mellett, az óvoda mindkét épülete a kiváló akkreditált tehetségpont minősítéséhez szükséges szempontoknak eleget tudjon tenni. Ennek érdekében folyamatosan tájékozódunk a Szövetség Hírleveléből. Szükség esetén igénybe vesszük az Óvodapedagógusok Országos Tehetségsegítő Tanácsának szolgáltatásait, amely tematikus tanácsként szolgálja az óvodai tehetséggondozás szakszerű megerősítését, terjedését.

A kapcsolattartás formái: informálódás a MATHETSZ honlapjáról, az akkreditálással együtt járó elismertetés folyamatos megújítása, rendezvényeken, továbbképzéseken, konferenciákon, pályázatokon történő részvétel.

❖ A Kispesti Mézeskalács Művészeti Modell Óvoda

A szakmai egyesületünkben megvalósuló tevékenységünk egyik fő eleme, a testvéróvodai kapcsolata kialakítása, tartalmas megvalósítása. Óvodáink minden évben, tervezetten két alkalommal találkoznak valamelyik jeles nap alkalmából. Kölcsonösen egy-egy gyermekcsoport látogatja meg hagyományörző program keretén belül a testvéróvodai csoportját. A szakmai együttműködést közös nevelőtestületi értekezletek, továbbképzések szervezésével gazdagítjuk.

A kapcsolattartás formái: együttműködési megállapodás megkötése, közös tervezés, egymás rendezvényein való részvétel, jeles napok közös ünneplése.

10. A PROGRAM ERŐFORRÁSAI

10.1. SZEMÉLYI FELTÉTELEINK

Intézményünkben 32,5 óvodapedagógus dolgozik, szakvizsgás képesítése van 5 kolléganőnek, a nevelőmunkát az óvoda teljes nyitva tartása alatt óvodapedagógusok végzik. Egy-egy gyermekcsoport életét két óvónő irányítja.

Óvodapedagógusaink közül 31,5-en óvónői felsőfokú illetve főiskolai végzettségűek, egy kolléganőnk pedig középfokú végzettséggel rendelkezik.

Dajkáink létszáma 23,5 fő; egy álláshelyen megosztottan, közülük 18-an szakképzettséggel rendelkeznek. A csoportokban folyó nevelőmunkát csoportos dajkák segítik.

Az óvodapedagógusok bevonják a csoportos dajkákat a közösségi élet és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, megvalósításába, elemzésébe, értékelésébe.

Az épületekben kertész—karbantartók tartják rendben az esztétikusan, gondosan kialakított udvarokat, illetve a kisebb javításokat is elvégzik.

Az igazgató és tagintézmény igazgató adminisztratív munkáját az óvodatitkárok segítik.

A nevelőtestület összetétele igen jó. Az óvodapedagógusok érdeklődnek a művészetek iránt, igényük az önképzés. Többségük aktívan dolgozó, lelkiismeretes pedagógus. Rendszeresen részt vesznek kerületi, fővárosi illetve országos szervezésű továbbképzéseken, ők maguk is tartanak, vállalnak ilyen jellegű szakmai bemutatókat. Egymás munkáját segítik,

tapasztalataikat szívesen adják át egymásnak.

Az óvodapedagógusok munkáját fejlesztő pedagógus, pszichológus és logopédus segíti.

A jelenlegi személyi feltételünk biztosítja az adaptált program megvalósíthatóságát, napi gyakorlatát.

Fontos feladat:

Valamennyi óvodapedagógusunk legyen képes legalább egy művészeti ágban magas szinten, kellő kreativitással és beleélő képességgel közvetíteni az esztétikai értékeket.

A nevelőmunka során az óvónő személye minta, érték közvetítő a nevelésben.

Az óvodánkban dolgozó óvodapedagógusok rendelkezzenek az alábbi tulajdonságokkal:

- **Személyiségvonásaikban jelenjen meg: az optimizmus, humanizmus, tapintat, empátiakészség, az objektivitás, őszinteség, nyíltság;**
- **Közvetítsék a művészetek tradicionális értékeit;**
- **Vállalják az ízlésformálást az óvoda tágabb környezetében is;**
- **A gyermekek fejlesztése során alkalmazzanak egyéni módszereket, melynek eredményeként kialakulhasson a gyermekek pozitív énképe;**
- **Legyen igényük az önképzésre; szaktudásuk fejlesztésére;**
- **Az egy csoportba beosztott óvodapedagógusok tudjanak összehangoltan együtt tervezni, dolgozni.**

Az OVI+ program megvalósításához a közreműködő Alapítvány megfelelő végzettségű és szakképzettségű külső megbízottakat is bevonhat az Együttműködési megállapodásban foglaltak szerint, akiknek szintén rendelkezniük kell a felsorolt tulajdonságokkal.

10.2. TÁRGYI FELTÉTELEINK

Óvodáink bár lakótelepi övezetben találhatóak, mégis nyugodt, ideális környezetben helyezkednek el, ami megfelelő nevelési tér a gyermekeink számára.

Az épületek adottságai jónak ítéltetőek, eredetileg is óvodának épült mindkettő, így belső elrendezése megfelel a gyermekek életkori sajátosságainak. Tágas, napfényes csoportszobák, mosdók állnak a gyermekek rendelkezésére.

Az épület karbantartása, felújítása, a szűkös anyagi körülmények ellenére, ha lassú ütemben is, de tovább folytatódik.

Óvónőink, dajkáink ügyességét, ízlését dicséri a csoportszobák belső kialakítása.

Természetes anyagokból készült bútorok, vidám színvilág, biztosítják a belső harmóniát.

Játékeszközeink szépek, esztétikusak, sok a fejlesztő játék. Tornaszereinket tudatosan, átgondoltan válogattuk össze, így gyermekeink nagymozgásának fejlesztéséhez minden eszköz a rendelkezésünkre áll.

Az **udvaraink** adottságai többségében megfelelőek, füves és betonozott részek váltják egymást – a felújításuk szükségszerűvé vált mindkét épületben. Természetes anyagokból készült játékokon játszhatnak a gyermekek, amelyeket folyamatosan felújítunk és anyagi eszközeinkhez mérten a lehetőségeket tovább kívánjuk bővíteni.

10.3. PROGRAMUNK ESZKÖZTÁRA

A program napi alkalmazása megkívánja az alábbi játékok, tárgyak meglétét és helységek kialakítását az óvodánkban:

A gyermekcsoportok tereinek kialakítása

Verselés, mesélés tevékenységének megvalósításához

Mesetér

- puha párnák, meleg szőnyeg, baldachin, meseszek, gyertya,
- magnó, hívózene, hívóképek a megismert mesékről,
- kincsesláda, bábok, paraván, mágnes tábla,
- leplek az átváltozáshoz,
- könyvek, gyermekek által készített mesealbumok,
- albumok a tanult mondókákról, versekről,
- rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése.

Éne, zene, énekes játék, gyermektánc tevékenységének megvalósításához

Zenei tér

- változatos hangszerek, népi hangszerek, metallofon,
- gyermekek-óvodapedagógusok által barkácsolt ritmushangszerek,
- hívóképek - a hangszerek helyének meghatározásához és a tanult énekek, mondókák felismertetéséhez,
- óvodapedagógusok által készített gyűjteményes albumok: a tanult mondókákról, dalokról, zenehallgatási anyagokról, ünnepek zenéjéről, dalairól,
- zenei cd gyűjtemény a zenei élménynyújtás megvalósításához,
- szőnyeg, 6 db. szék – színharmóniának megfelelő huzattal,
- bábok a zenei fogalompárok érzékeltetéséhez,
- rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése.

Zenés kreatív játékhöz

Magnó, komolyzenei cd válogatás a tevékenységnek megfelelően, a játék jellegének megfelelő eszközök, pl. leplek, kesztyűk, stb.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységének megvalósításához

Ábrázoló tér

- a Mini Galériához tábla, a teret jelző esztétikus tábla,
- asztal, 8 db szék, – színharmóniának megfelelő, esztétikus viaszos vászonterítő,
- „kincses dobozok”: a gyermekek alkotásainak, kincseinek gyűjtéséhez jellel ellátott fadobozok,
- képalakításhoz, különböző technikák alkalmazásához szükséges eszközök: ollók, rajzoló és színes papírok, kartonok, krepp – papír, anyagok és fonalak, festékek, ecsetek, színes ceruzák, zsírkréta, rajztábla, színes kréták.
- plasztikai munkákhoz agyag, gyurma, fadarabok, termések, magok, kavicsok,
- szövőkeretek, fonalak,
- rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése,
- tároláshoz dobozok, kosarak, üvegek.

A külső világ tevékeny megismerése tevékenység megvalósításához esztétikus projekt terek kialakítása a csoportszobákban

Külső világ megismerésének és a Projektek tere

- a természeti és társadalmi témakörök projektjeinek feldolgozásához, megjelenítéséhez tábla, esetlegesen térkép;
- gyűjtemények a gyermekek lokálpatrióta szemléletének kialakításához használható szimbólumok az óvoda környezetének objektumairól (orvosi rendelő, templom, piac, stb.) és természeti képződményeiről (Götés tó, Kálvária domb, stb.),
- könyvek, fejlesztő játékok a témakörökhöz kapcsolódóan, az aktuális témakör gyűjteményes megjelenítése,
- szemléltetéshez képgyűjtemény az egyes témákhoz kapcsolódóan,
- cd gyűjtemény a természet hangjairól,
- esztétikus élősarok, a természet kincseinek gyűjteményével,
- elhelyezhető a térben terrárium, vagy akvárium,
- a gyermekek által készített egyes évszakokat tartalmazó albumok, testünk megismeréséhez összehasonlító albumok,
- az idő múlásának követéséhez szükséges eszközök: óra, születésnap kalendárium (hónapok követése), évszaktábla, napszak tábla, esetlegesen a hét napjainak számolására tábla vagy egyéb eszköz,
- időjárás megfigyelő tábla,
- rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése,
- képkeret a rajzos diagnosztikákhoz,
- vázák, kaspók, növénygondozáshoz locsolókanna,
- kosarak az eszközök tárolásához.

Családi Projekt tér

- kosarakban elhelyezett szerepjáték eszközök, helyük kialakítása hívóképpel,
- az átváltozáshoz a szülők által nem használt ingek, szoknyák,
- esztétikus keretben elhelyezett családi fényképek,
- a családi szerepjáték klasszikus eszközei.

A játék, játékba integrált tapasztalatszerzés egyéb terei, eszközei

- elkülönített tér szőnyeggel, kockákkal, játék a közlekedési eszközökkel, egyéb konstrukciós játékokkal, esetleg terepasztallal,
- asztalnál játszható fejlesztő és társas játékok.

A csoportok egyéb tereinek kialakítása

A csoportok mosdói

- esztétikus függönyök a WC használat intimitásának megteremtésére,
- folyamatábrák a helyes testápolási szokások kialakításához
- rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése,
- esztétikus súly- és magasságjelző tábla.

A csoportok öltözői

- tájékoztató táblák a szülők részére:
  - az aktuális információkról
  - nevelésünk mindennapjairól
  - programunk rendszeréről, alapelveiről
  - gyermekük fejlődéséről projektrendszerű rajzos megfigyelések segítségével
  - visszatekintő táblán fotók és kiírások segítségével a lezárt projektekről
  - projekt kalendárium az aktuális projekt címéről, tartalmáról, napi eseményeinek követéséhez és a gyűjtőmunka megszervezéséhez,
- a folyosói zene hallgatásához hangszórók
- esetlegesen játszó sarok.

A program mozgásos tevékenységeinek megvalósításához szükséges terek és eszközök

Mozgás, mozgásos játékok

Tornaterem, egy csoport gyermeklétszámának megfelelően elegendő mennyiségű többféle kézi szer, nagymozgás fejlesztő eszközök, magnó, rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése.

Zenés – mozgásos percek

Különböző kézi szerek, pl.: labda, babzsák, kisebb-nagyobb karika, rövidebb-hosszabb szalag, bot, különböző színű kendők, zászlók, magnó, indulók, zongoradarabok cd gyűjteménye a megvalósításhoz.

A program megvalósításához szükséges egyéb esztétikus terek és eszközök

Az óvoda folyosója

- tájékoztató táblák a szülők és vendégeink részére:
  - a bázisóvodai feladatok ellátásával kapcsolatban – törzsintézmény
  - az aktuális információkról
- a folyosói zenéhez magnó és komolyzenei válogatások
- népművészeti sarok.

Ovi Galéria

- maximum hét alkotás állítható ki
- tároló vitrin

Az óvoda udvara

- elkülönített rész, ahol énekes játékokat, dramatikus játékokat, bábjátékokat játszhatnak a gyermekek (dobogó), valamint mozgásfejlesztő eszközök, kiskertek.

A program megvalósításához szükséges egyéb eszközök

- fényképezőgép – lehetőség szerint - minden csoportban,

- videokamera
- televízió
- videomagnó
- notebook
- projektor
- az óvoda egyéb tereinek színharmóniájának megfelelő esztétikus textiliák, terítők, függönyök, szőnyegek.

OVI+ Program

Csoportszoba

- mozgásfejlesztő eszközök – speciális szerek a prevenció tornához (gumi nyilak, talpak, tenyérformák, taktilis lapok, rácsos billenő lap, padok, létra, csúszda bordásfalhoz, színes műanyag labda, szivacs matrac, gördeszka, pöttös labda, botok, babzsákok, karikák, hullahopp karikák);
- logikai játékok;
- Bee-Bot robotméhecske;

A felsorolt eszközök döntőrészt biztosítottak a csoportokban. A további beszerzéseket pályázati lehetőségek felkutatásával, alapítványi segítséggel, illetve a dologi költségvetésünkől próbáljuk finanszírozni, megoldani.

11. A PROGRAM TERVEZÉSE, ELLENŐRZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

11. 1. A PROGRAM SZAKMAI MŰKÖDÉSÉT TERVEZŐ DOKUMENTUMOK

<i>dokumentumtípusok</i>	<i>tervezési időkeret</i>
<i>Csoportnapló (alternatív óvodapedagógiai program csoportnaplója)</i>	az adott nevelési év
<i>A gyermekcsoport nevelési terve</i>	félév
<i>A gyermekcsoport tevékenységi terve</i>	negyedév
<i>Eseménytervek</i>	havonta
<i>Komplex Gyermektükör – A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció (Családlátogatáson az anamnézist, a befogadás befejezéséig a fejlettség szintjének regisztrálását célszerű elvégezni, hogy tervezni lehessen az egyéni fejlesztéseket.)</i>	három/négy éves folyamatos
<i>Teendők, tevékenységi formák megfigyelése</i>	három/négy éves, folyamatos
<i>Műhelynapló a tehetség gondozás levezetéséhez</i>	évenként

- **Az igazgató pedagógiai, működési terve /intézményi munkaterv/**

Tervezési időkerete: egy tanév

Ez a dokumentum hidat képez az óvoda pedagógiai programja és az óvodapedagógusok gyermekcsoportokra elkészített tervei között. A vezető a pedagógiai éves munkatervében tervezzé meg a programjuk módosításainak pontos tartalmát és a nevelőtestületnek ajánlja megvitatásra. Az óvoda nevelőtestülete eldönti, hogyan vezeti be az óvodába a módosításokat.

A program megvalósítását szolgáló formanyomtatványok

	Nyomtatványok típusai	tervezési időkeret
1.	<i>A program óvodaképének elemzéséhez, fejlesztéséhez készült megfigyelés</i>	évenként egy alkalommal
2.	<i>A játéktevékenység éves tervezete, évszakonkénti lebontásban</i>	évenként
3.	<i>Verselés, mesélés éves tervezete Verselés, mesélés kéthetes tematikus terve</i>	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
4.	<i>Ének, zene, énekes játék, gyermektánc tervezete Ének, zene, énekes játék, gyermektánc vázlata</i>	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
5.	<i>Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka éves tervezete Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka vázlata</i>	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
6.	<i>Mozgás tervezete Mozgás vázlata</i>	évente gyakornoki időszakban folyamatosan
7.	<i>Külső világ tevékeny megismerésének tervezete Külső világ tevékeny megismerésének két- háromhetes tematikus terve</i>	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
8.	<i>Munka jellegű tevékenységek éves tervezete, évszakonkénti lebontásban</i>	évenként, évszakonkénti lebontásban
9.	<i>A tehetséggondozás beválogatási dokumentációja, komplex tehetséggondozó programok tervezéséhez formanyomtatvány, hatásvizsgálathoz kérdőívek</i>	évenként

11. 2. VEZETŐI, SZAKMAI ELLENŐRZÉSEK

Az óvoda éves munkaterve tartalmazza a vezetői ellenőrzési tervet, mely lehetőséget ad minden évben ahhoz, hogy az alternatív program alkalmazási minőségét folyamatosan nyomon kövesse a vezető, az óvodapedagógus, s ez által a nevelőtestület is. Ezek a szakmai ellenőrzések magukban hordozzák az ellenőrzések folyamatszabályozott, minőségellenőrzési metodikákat.

Az intézményvezető a folyamatos információgyűjtése, valamint a nevelési év értékelései, ellenőrzési dokumentumai alapján eldönti a nevelőtestület által a következő év ellenőrzési témáját és a munkaterv részeként elkészíti a folyó évre szóló ellenőrzési tervét.

Az ellenőrzési terv tartalmazza az ellenőrzés témáját, a törvényi és az alternatív program ide vonatkozó hivatkozásait, és nevelőtestület teljesítési szintjéhez tervezett sikerkritériumokat és az ellenőrzés témájában használt dokumentumokat.

Az igazgató a tanévnyitó értekezleten ismerteti az elkészített ellenőrzési tervét, az ellenőrzéshez elkészített kategóriarendszeres megfigyelési táblázatokat, s annak értelmezését.

Ezeket a megfigyelési segédleteket kapják meg a csoportban dolgozók, hogy fejlesztő hatású lehessen az ellenőrzés, és mindenki korrekten felkészülhessen az ellenőrzésre.

Az ellenőrzés során a csoportnaplóban rögzítjük a tapasztalatokat, az ellenőrzés záródokumentuma alapján: idejét, helyét, s azokat a feladatokat, amelyeket az intézményvezető a helyzetfelméréshez igényel.

11.3. SZAKMAI INNOVÁCIÓK, FEJLESZTÉSEK ÉS A SZAKMAI BELSŐ ÉRTÉKELÉS RENDSZERE

A szakmai innovációk kezdeményezését a művészeti egyesület folyamatosan támogatja, amely országos elvárásoknak megfelelően, és az alternatív program céljainak összehangolásával történtek. Ezekben az innovációkban az óvodánk, mint bázisóvoda részt vett, és az eredményeit ezt követően megjelenítettük, mind a helyi pedagógiai programunkban, mind a gyakorlatunkban. Ilyen országos innovációink voltak a nevelési programok elkészítése, a minőségbiztosítási rendszerek kidolgozása, a gyermekek fejlődésének nyomon követése, az óvodai tehetséggondozás rendszerének kidolgozása, valamint a zenei tehetségterület jó gyakorlatának

létrehozása. Ezek az innovációk igen nagy hatékonyságot eredményeztek az óvodánk gyakorlati munkájában, amelyek jól szolgálták a helyi szakmai fejlesztésünket is.

Óvodánkban olyan **művészeti munkaközösség működik /drámapedagógiai/**, amely a program magas szintű alkalmazásáról gondoskodik. Ez a munkaközösség képesek **belső értékelő munkaközösséggé válni szükség esetén.**

Az értékelés, ellentétben az ellenőrzéssel, nem egyszerűen az előírásoknak való megfelelést vizsgálja, hanem arra keresi a választ, hogy az értékelt személy vagy tevékenység megfelel-e a kitűzött céloknak. A célok meghaladják az előírásokat, bennük kifejeződik az értékelt területre vonatkoztatott értékrend. Értékelésre akkor kerülhet sor, ha előzetesen meghatározott célokat, feladatokat, tartalmakat fogadott el az intézmény. Tulajdonképpen a megírt alternatív program és a pedagógiai programok ezt rögzítik.

Az óvodánkban **a szakmai belső értékelések** a minőségértékelési folyamatszabályozás alapján szerveződnek, amelyek **információkat adnak a célok megvalósulásának mértékéről, szintjéről, s rögzített szempontrendszerek alapján** összefüggéseket keresnek **a célok, a folyamatok** és a megvalósult **végállapot között**, valamint vizsgálódnak az **nevelési folyamatok hatékonyságáról.**

12. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

Az óvodai nevelési program érvényességi ideje:
2022. szeptember 1.-től

Az óvodai nevelési program módosításának lehetséges indokai:

- A jogszabályokban, törvényekben bekövetkezett változások,
- a feltételrendszer változása esetén,
- feladatváltozás esetén,
- a program ellenőrzése során feltárt hiányosságok megszüntetése miatt.

A programmódosítás előterjesztésének szabályai:

- Írásbeli előterjesztés alapján a nevelőtestületnek, az óvoda vezetőségének.

-
- Írásbeli előterjesztés nevelőtestület 2/3-os többségi kezdeményezése alapján az óvoda vezetőségének.
  - Többletkötelezettséget érintő változások esetén a Fenntartóval történő előzetes egyeztetés.
  - Írásbeli jegyzőkönyv a módosítás elfogadásáról.

Az óvodai nevelési program nyilvánosságra hozatala:

- Elektronikus formában az óvoda honlapján,
- a KIR/ Dokumentumok internetes oldalon,
- nyomtatott formában az intézmény titkárságán és az óvodapedagógusi szobákban.

13. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Irattári száma: 2024-90/176–III

Elfogadta:

A Cseresznyevirág Művészeti Óvoda és Tagóvodája **nevelőtestülete a rendkívüli értekezletén.**

Dátum: 2024. február 23.

Jóváhagyta:

A Cseresznyevirág Művészeti Óvoda és Tagóvodájának igazgatója.

Dátum: 2024. február 23.

Aláírás: .....

Véleményt nyilvánított:

Az óvoda **Szülői Szervezetének képviselője**, a rendkívüli nevelőtestületi értekezleten.

Dátum: 2024. február 26.

Aláírás: .....

Jelen Pedagógiai Program a 2019. május 28-án, fenntartó által is jóváhagyott, módosított nevelési programhoz képest a fenntartóra vonatkoztatott többletkötelezettséget tartalmaz, kizárólag az OVI+ program tekintetében.

Egyetértést tanúsított:

A köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 26. § (1) bekezdése alapján az **OVI+ program többletkötelezettségéről** a Fenntartó III. Kerület Óbuda-Békásmegyer Képviselőtestülete.

Dátum: 2022. április 14.

Határozatszám: 96/2022 (IV.14.)

14. FELHASZNÁLT TÖRVÉNYEK

- 1) **A Kormány 137/2018. (VII. 25.) rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról**
- 2) A 2011. évi CXC törvény a köznevelésről és annak módosításai
- 3) **229/2012. (VIII.28.) kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény végrehajtásáról**
- 4) **20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról**
- 5) **32/2012. (X.8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve**
- 6) **15/2013. (II. 26.) EMMI rendelete a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről**
- 7) Az 1997. évi XXXI. törvénynek való megfelelés – **A gyermekek védelméről és jogairól**, valamint az 1992-es Egyezmény a gyermekek jogairól Egyesült Nemzetek UNICEF

15. EMMI HATÁROZAT AZ ALTERNATÍV ÓVODAI PROGRAM JÓVÁHAGYÁSÁRÓL

<p>Kiteljesítés: 57257-4/2017/Kc</p> <p>MTTK/KR</p> <p>szám: 51 8967(473) láklet: 1 db</p> <p>tervező: Liznecz Edina</p>	<p>b) tervek, munkafüzet, pedagógus végzettség, valamint az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív</p> <p>Fentiek alapján a rendelkező rész, a foglalkozás szerinti határozatom.</p>	<p>k eszközeivel” és el” Óvodapedagógusok.</p> <p>bonyolított „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” határozatom keretében az Nkt. 9. § (8) bekezdésében és az óvodai élet megtervezésének elvi, szabályos feladatai, a pedagógusok költői és költői vezetői modell, nevelésvezetés, az előadott zrtetés, valamint az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív</p>	<p>tervek, munkafüzet, pedagógus végzettség, valamint az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív</p> <p>Fentiek alapján a rendelkező rész, a foglalkozás szerinti határozatom.</p>
<p>alternatív</p> <p>Jóváhangyom a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CC. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 9. § (8) bekezdésben foglaltak alapján alternatív óvodai program módosított változatát.</p> <p>E határozat ellen állami igazgatási úton jogorvoslati lehetőségek nem elegendőek.</p>	<p>Budapest,</p> <p>2017. szeptember 14-én</p> <p>Dr. ...</p>	<p>alternatív</p> <p>Jóváhangyom a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CC. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 9. § (8) bekezdésben foglaltak alapján alternatív óvodai program módosított változatát.</p> <p>E határozat ellen állami igazgatási úton jogorvoslati lehetőségek nem elegendőek.</p>	<p>Budapest,</p> <p>2017. szeptember 14-én</p> <p>Dr. ...</p>
<p>A bonyolított „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” határozatom keretében az Nkt. 9. § (8) bekezdésében és az óvodai élet megtervezésének elvi, szabályos feladatai, a pedagógusok költői és költői vezetői modell, nevelésvezetés, az előadott zrtetés, valamint az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív</p>	<p>Budapest,</p> <p>2017. szeptember 14-én</p> <p>Dr. ...</p>	<p>A bonyolított „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” határozatom keretében az Nkt. 9. § (8) bekezdésében és az óvodai élet megtervezésének elvi, szabályos feladatai, a pedagógusok költői és költői vezetői modell, nevelésvezetés, az előadott zrtetés, valamint az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív</p>	<p>Budapest,</p> <p>2017. szeptember 14-én</p> <p>Dr. ...</p>

16. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

1. Alfred Adler (1994): Emberismeret. Gyakorlati individuálpszichológia. Göncöl Kiadó, Budapest
2. Alfred Adler (1998): Életismeret. Kossuth Kiadó. Budapest
3. Andrásfalvy Bertalan (1984): Néprajzi alapismeretek. Néptáncosok könyvtára. Múzsák Közművelési Kiadó, Budapest
4. Arthur Koestler (1998): A teremtés. I. A nevetés és emóciók. 45 p. II. Az igazság pillanatai 113 p. III. Vizuális teremtés 489 p. Európa Könyvkiadó, Budapest
5. A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye
6. 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 1. számú melléklet
7. Bajzátné Szenczy Judit (2012): Párhuzamos játékterek létrehozása óvodánkban. Óvónők Kincsestára. D 3. 10. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
8. Balogh László (2012): Komplex tehetségfejlesztő programok. Didakt Kiadó, Debrecen. 130-140 p.
9. dr. Balázsné Szücs Judit (2005): A gyermekközpontú vizuális nevelés. SZORT Bt., Budapest
10. Balogné Fitos Anikó (2008): Szokástanulás új módszerekkel. A vizuális kommunikáció csatornáit a paksi Kishegyi Úti Tagóvodában. Óvónők Kincsestára. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft, Budapest
11. Barsi Ernő (1999): Népi hagyományaink az óvodában. Óvodai Nevelés LII. évf. 1. sz. Budapest
12. Bíró Marianna (2013): „Építő alkotás – alkotó építés” a művészetek eszközeivel. Az építés, mint vizuális technika gyakorlata az óvodánkban. Óvónők kincsestára. C4.45. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
13. Czenéné Nagy Katalin (2003): Csak tiszta forrásból Palócföldön. Óvónők Kincsestára D 3.1 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest 1-10.p.
14. Csányi Tamás (2013): Hova tovább, óvodai testnevelés? Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának értelmező szakmai elemzése. Óvónők kincsestára. C 5.12 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
15. Csermely Péter (2010): A tehetséggondozás és az óvodai gyakorlat. N 1.2. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
16. Dankó Ervinné dr. (1996): Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban. Dinasztia Kiadó, Budapest
17. Debreczeni Tibor (1983): Kreatív játékok pedagógusoknak és gyerekeknek. Nevelési segédkönyv, Budapest

18. Deli Andrásné – Nagy Jenőné (1998): Útmutató a nemzeti, etnikai kisebbségi óvodák helyi nevelési programjának elkészítéséhez. Országos Közoktatási Intézet Program- és Tantervfelkészítési Iroda Nemzetiségi és Etnikai Kisebbségi Iroda, Budapest
19. Deme Tamás (2016): A művészeti nevelés megújítása – pedagógiai katalizátor és integráció. A művészeti és művészettel nevelés mindennapossá tétele. Magyar Művészet. A Magyar Művészeti Akadémia lapja, IV. évfolyam, 1. száma, Budapest
20. Dewey, J. – Kilpatrick, W. H. (1935): Der Projektplan. Grundlegung und Praxis. Weimar
21. Farmosi István (1999): Mozgásfejlődés. Dialóg Campus Kiadó, Pécs
22. Forrai Katalin (1974): Ének az óvodában. Huszadik kiadás. Editio Musica Zeneműkiadó, Budapest
23. Fülöp Sándorné - Nagy Jenőné – Papp Lászlóné (2005): Neveljünk a művészetek eszközeivel! Óvónők kincsestára. B 1.9. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
24. Gágyor József (2003): Csúfondáros könyv. Mátyusföldi népi csúfolók. Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely
25. Geoffrey Rawlinson (1986): A kreatív gondolkodás és az ötletbörze. Novotrade RT., Kaposvár
26. Göbel Orsolya (2007): Égig emelő légzés. Stresszcsökkentő, önértékelő, integrációt elősegítő fantáziajátékok óvodások számára. L'Harmattan kiadó, Budapest
27. Gyekiczki Istvánné (2003): A fakanálbábok; A kesztyűsbábok; Bábok természetes anyagokból. Óvónők kincsestára. C 1.8; C 1.9; C 1.12 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
28. Hári Andrásné (2017): A hálózat ereje, értéke. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete. Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., Budapest.
29. Hári Andrásné (2017): Mit adhat egy nevelési évben a tagtársainak? Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., M 6.8. Budapest. 1-15. p.
30. Herskovits Mária – Gonda Judit (2002): Már az óvodában? A tehetség korai jelei. Óvodavezetési ismeretek. N 1.1. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
31. Hortobágyi Katalin (1991): A projekt ... eszméről? - oktatásról? - tanulásról? ... módszerről? Új Pedagógiai Szemle, 7-8. száma, Budapest
32. Kassai Ilona (1984): Az ének hatása a kisgyermek beszédfejlődésére = Óvodai Nevelés. Az Oktatási Minisztérium folyóirata, XXXVII. évf. 9. száma. Budapest
33. Katherine Tomas - Amelia - Lee - Jerry Tomas (2008): Physical Education Methods for Elementary Teachers 3rd Human Kinetics ISBN-13: 9780736067041.
34. Kenesseyné Szuhányi Mária (1993): Nevelés – individuálpszichológia nézőpontból. Szuhányi Alapítvány, Budapest

35. Kiss Tihamér (1987): A kisgyermekek érzelmei. Tankönyvkiadó, Budapest
36. Kiss Tihamér (1992): A gyermekek értelmi fejlesztése Piaget szellemében. Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet, Debrecen
37. Kiss Tihamér (2000): A gyermek erkölcsi fejlődése. Református Pedagógiai és Katechetikai Füzetek. 1. Református Pedagógiai Intézet, Budapest
38. Klaus W. Vopel – Göbel Orsolya (2006): Mozgás a képzelet szárnyán. Stresszcsökkentő, önértékelő, integrációt elősegítő fantáziajátékok óvodások számára. L'Harmattan kiadó, Budapest
39. Kodály Zoltán (1941): A „Psalmus Hungaricus” szerzője az óvodai zenetanításról. – Nyilatkozat.
40. Kodály Zoltán (1941-1957): Zene az óvodában. Visszatekintés I. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest
41. Kodály Zoltán (1968): Ötfokú zene 2. Száz kis induló. Editio Musica, Budapest
42. Kovácsné Bakos Éva (2008): A játszóképesség, mint a kisgyermekkel foglalkozók kulcs-kompetenciája. Alkotó Műhely 1. Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kar, Debrecen
43. Kun Zsuzsa (2014): A világhírű magyar agy. Beszélgetések Bolyai-díjas tudósokkal. Interjú Freund Tamással (2000) Cser Könyvkiadó és Ker. Kft., Budapest
44. Langston Hughes (1971): Ismerkedjünk a ritmussal. Fordította: Tótfalusi István Zeneműkiadó, Budapest
45. Lázár Gizella (2017): Festés az óvodában. Ötlettár az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szakirányú, szakvizsgát adó képzésén készült kutatási jellegű szakdolgozat. Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar, Szarvas
46. Lukács Lászlóné (2009): A zenés-mozgásos percek bevezetése az óvodai gyakorlatba. Óvónők kincsestára. C 3.15. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
47. Makai Mária Ildikó (2017): Egy művészeti alternatív program alapjai. Elméleti teoretikusok munkájából fakadó eszmei gyökereink. Óvodavezetési Ismeretek. K 9.3 Raabe Klett Oktatási Tanácsadó és kiadó Kft., Budapest
48. Mészáros István (1982): Kodály, Németh László és a reformpedagógia = Magyar Pedagógia, 4. szám, Budapest
49. Mihály Zoltánné: (2003): Vesszőfonás. Gyapjútárgyak. Fényvarázs. Óvónők kincsestára. C 4. 8, 4.10; 4.11. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
50. Molnár Erzsébet – Madarásné Encz Éva – Kovácsné Uszcai Margit (2001): Lassú víz partot mos. Értékek közvetítése szólásokkal, közmondásokkal. Óvónők Kincsestára B 4.3. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest

-
51. Molnár Erzsébet (2007): Március idusán. Óvodások ünnepei a művészeti program szellemében. C. 26. Óvónők Kincsestára. RAABE Tanácsadó Kiadó Kft., Budapest
  52. Nagy Jenőné (1979): A zenei alkotókészség fejlesztése=Óvodai Nevelés. Az Oktatási Minisztérium folyóirata, XXXII. Évfolyam. Budapest
  53. Nagy Jenőné (1995 szerk.): Ötletzsák gyűjtemény az óvodai környezet- és természetvédelmi neveléshez. Tisza Klub, Szolnok
  54. Nagy Jenőné (1995): Zene az óvodában. Az óvónő zenei képzettsége és az 5-6-7 éves korú gyerekek zenei fejlettsége közötti összefüggések a Jász-Nagykun-Szolnok megyei tapasztalatok tükrében. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
  55. Nagy Jenőné (1996): Óvodai programkészítés, de hogyan? Munkáltató könyv a helyi nevelési program készítéséhez. NAT-TAN sorozat. Országos Közoktatási Intézet, Budapest
  56. Nagy Jenőné (1997): Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel. I. kiadás. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
  57. Nagy Jenőné (1997): Helyzetelemzés, önmeghatározás, döntés. Az óvodai program előkészítő szakasza. Okker Kiadó, Budapest
  58. Nagy Jenőné (1998): Csak tiszta forrásból. II. kiadás Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
  59. Nagy Jenőné - Németh Menyhértne – Novákné Cseh Ibolya (1999): Rajz, mintázás, kézimunka. Módszertani kézikönyv. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok
  60. Nagy Jenőné (2000): Óvodatükör. Óvodai intézmények szakmai munkájának elemzése, értékelése. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok
  61. Nagy Jenőné (2000): Nevetni, felfedezni, csodálkozni. Alternatív program nemzetiségi óvodák részére. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény, Budapest
  62. Nagy Jenőné (2001): Minőségfejlesztési alapismeretek. Hallgatói, tanári segédlet az Oktatási Minisztérium által 2001-ben, 100%-osan támogatott továbbképzéshez. 1-es kötet, 2-es kötet. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok
  63. Nagy Jenőné (2002): Csak tiszta forrásból. III. kiadás. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Útmutató a program megvalósításához. Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok
  64. Jenőné Nagy (2002): Only from pure source. Kindergarten Education by means of Arts Alternative Educational program, KEMA. Association of Kindergarten Teachers, Szolnok
  65. Nagy Jenőné (2002): Lachen, Entdecken, Bewundern. Alternatives Programm für Kindergarten der nationalen und ethnischen Minderheiten. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet. Budapest

-
66. Nagy Jenőné (2002): Smijati se, pronalaziti i čuditi se. Alternativni za dječje vrtiće s odgojem za nacionalne i etničke manjine. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet. Budapest (horvát)
  67. Nagy Jenőné (2002): Smiat' sa, objavovat', čudovat' sa. Alternativny program výchovy v materských školách národných a etnických menšín. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet, Budapest (szlovák)
  68. Nagy Jenőné (2002): Доживљаји кроз остех и откривање. Алтернативни програм за забавишта која обабљају национално етничко и мањинско васпитање. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet, Budapest (szerb)
  69. Nagy Jenőné (2003): Distracție, revelație, surpriză. Programă alternativă pentru grădinițele minorităților naționale și etnice. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet, 155 oldal (román)
  70. Nagy Jenőné (2004): Smejati se, odkrivati, Čuditi se. Alternativni program za vrtce narodnih in etničnih manjšin. Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet. 149 oldal (szlovén) Budapest
  71. Nagy Jenőné (2004 szerk.): A gyermekek alkotóképességének fejlesztése az ének, énekes játékok és a zenehallgatás módszereivel. A X. Esztétikai Tanácskozás előadásai és programjai. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete. Szolnok. 108 p.
  72. Nagy Jenőné (2006): A projektpedagógia. Projektpedagógia alkalmazása az óvodában. B 1.10 Óvodavezetési Ismeretek. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
  73. Nagy Jenőné (2006): Gyermektükör. A gyermekek fejlődését, fejlesztését segítő útmutató. ONME sorozat 5. száma. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok. 151 p.
  74. Nagy Jenőné (2007): Bátorító nevelés alkalmazása az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program gyakorlatában” Diskurzus. Tudomány és művészet. Tessedik Sámuel Pedagógiai Főiskolai Kar, Szarvas. 37-51. p.
  75. Nagy Jenőné (2008): A vezető szerepe az intézmény felnőtt-felnőtt, gyermek-gyermek és a gyermek-felnőtt kapcsolatában. Óvodavezetési ismeretek. K.4.5. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
  76. Nagy Jenőné (2009): Innováció az óvoda-iskola átmenet megkönnyítéséért. Csodavilág-program az orosházi Vörösmarty Általános Iskolában. J 1. 17 Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft. Budapest. 22. p.
  77. Nagy Jenőné (2009): Új veszély fenyegeti az óvodapedagógusokat. A kiégésről. Óvodavezetési ismeretek. I 4.3. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft. Budapest. 31. p.
  78. Nagy Jenőné (2010): A gyermek esztétikai élmények iránti szükséglete, s annak biztosítása az óvodai gyakorlatban=Óvodai Nevelés. LXIII. évfolyam, 8. októberi száma, Budapest 5-7. p.
  79. Nagy Jenőné (2010): Száz út egy gyermek megerősítéséhez, elismeréséhez, bátorításához, gyermekek megerősítéséhez. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok

80. Nagy Jenőné (2012): Tehetségigéreték gondozásának elmélete és gyakorlata. Módszertani könyv óvodapedagógusoknak. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” sorozat 6. száma. ONME Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok, 179 p.
81. Iren Nagy - Irene Papp, (2012): Developing gifted children in Hungarian preschool education. Gifted Education International, ISSN-0261-4294, v29 n2 174-185 p. doi:10.1177/0261429412447714. London
82. Nagy Jenőné (2014 szerk.): Visszatekintés, számadás „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének jubileumi emlékkönyve. Szakdolgozatok a szarvasi szakirányú, szakvizsgát adó alternatív művészeti nevelés témaköreiben. „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete Egyesület, Szolnok. 118 p.
83. Nagy Jenőné (2015 szerk.): Hogyan gondozzuk a zenei tehetségigéretéket az óvodában? Módszertani ötletár óvodapedagógusoknak ONME sorozat 7. száma. ONME Egyesület, Szolnok. 160. p.
84. Papp Lászlóné (2005): A mese az maga a valóság, álruhában. C 2.13 Óvónők kincsestára. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
85. Papp Lászlóné (2007): Osztokodik a róka – A hónapok. Mesefeldolgozás a művészeti óvodákban. C 2. 18. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
86. Pappné Gazdag Zsuzsanna (2010): Korszerű módszerek. Szemléletváltás a kisgyermek testnevelésében. Óvónők kincsestára. C 5.9. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
87. Rácz – Csóka Szilvia (2017): Szokástanulás új módszerekkel és eszközökkel az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program szellemében. szakirányú, szakvizsgát adó képzésén készült kutatási jellegű szakdolgozat. Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar, Szarvas
88. Skiera, Ehrenhard (1994): Egy antropológiai pedagógia alapvonási. ELTE TFK Nevelési Tudományi Tanszékének közleményei, Budapest
89. Sós Ágnes (2013): A gyermekek öndefiníciós képességének fejlesztése egy hároméves projekt keretén belül. Óvónők kincsestára. B 1.17. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
90. Szabó Lászlóné (2000): Szeretet és biztonság – az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” program szellemében. Óvónők kincsestára. B 3.1. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
91. Szabóné Oláh Márta (2005): Zenei ötletzsák. Mikrocsoportos képességfejlesztő játékok. Óvónők Kincsestára. C. 3. 10. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
92. Székácsné Vida Mária (1980): A művészeti nevelés határrendszere. Akadémiai Kiadó, Budapest
93. Szivák Judit (2010): A reflektív gondolkodás fejlesztése. Magyar Tehetség-szervezetek Szövetsége, Budapest
94. Tarján Gábor (1995): Mindennapi hagyomány. Mezőgazdasági Kiadó, Dabas

-
95. Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika (1997): Jeles napok, ünnepi szokások. Jelenlévő múlt. Planétás Kiadó, Budapest
96. Tóth Ágnes (2007): Vers az óvodában. Egyéni verstanulás módszerei. Óvónők kincsestára. C.2.15. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft., Budapest
97. Törzsök Béla (1982): Zenehallgatás az óvodában. Dallamgyűjtemény óvodák számára. Zeneműkiadó, Budapest. 289 p.